

KRAJ ZA SAJ
ZAŠTO JE SMENJEN
KOMANDANT PUKOVNIK
SPASOJE VULEVIĆ

Piše Aleksandar Radić

PROF. DR
DANICA GRUJIĆ
PALA SAM NA
VIČIĆEVE FORE

VELIKA
ISTORIJSKA
POLEMIKA

Milan
St. Protić,
o Srbima i
Hrvatima
još jednom

Nedeljnik

11. SEPTEMBAR 2025.

350 DINARA

SVETSKA EKSKLUZIVA

SRBIJA I TAJNA OPERACIJA GAZA

KAKO JE BEOGRAD IZVUKAO NOVINARE
NBC-ja IZ KRVAVOG SUKOBA

Nedeljnik ekskluzivno
otkriva kako je petoro
palestinskih novinara,
zaposlenih u američkom
NBC-ju, sa još troje
članova porodice,
evakuisano iz Gaze i kakvu
je ulogu u tom trileru
odigrala država Srbija

BROJ 713 - CENA 350 DINARA
- 03.5.5. - BH 6.5 KM - HR 4.5.6
- SLO 4.5.6 - MK 200 DEN

OD 15. SEPTEMBRA

RADNIM DANIMA U 20.30

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Milica Levajac, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Valjarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Pišćević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Dejan Jović (Zagreb), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Samo se magarac ne menja

5 | Lice nedelje
Mihajlo Pantić

6 | Košarka
Šta posle kraha?

7 | Nepal
Revolucija generacije Z

10 | Ante Tomić
Čuvajmo Euroviziju

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Pred autokratskim i diktatorskim režimima, EU odnosno Evropa bi morala da se vrati svojoj istorijskoj ulozi i da bude ono što je bila vekovima: svetionik slobode i kontinent šansi za sve talentovane i sposobne ljude. Zato je borba za liberalno-demokratsko društvo fundamentalna

Na večeri sa Trampom

Oni koji preferiraju senzaciju i intrigu odmah su primetili da na večeri u Beloj kući nije bilo Ilona Maska, Džefa Bezosa i Jensena Huanga **30**
Piše Miša Brkić

Putinova besmrtnost

Geopolitika i dugovečnost izgleda da idu ruku pod ruku u zemljama u kojima nema smenjivosti vlasti **34**
Piše Zorica Marković

Sentimentalna istorija

Laiku koji bi da se meša u istoriju, kao i priučenom istoričaru, događa se jedna fundamentalna pogreška. Ta je pogreška metodološke prirode **40**
Piše Milan St. Protić

Ima onaj stari vic, kad se Srbin žali Bogu što nam ništa ne ide, što smo siromašni, što teško živimo, pa otprilike na kraju zavapi, a što nam, Bože, ništa nisi dao, što ništa nisi uradio za nas. A Svevišnji razmišlja, da, čak i on mora da razmisli, pa se na kraju doseti... „Kako nisam... a trojke Đorđevića?“ Možda vam je izgledalo kao da je u nedelji za nama i Bog okrenuo leđa obruču, pardon Srbiji, ali novi broj Nedeljnika tu je da otkrije i neke druge priče. Baš kao što je ona na našoj naslovnoj strani. Pročitajte povest o spasavanju novinara iz Gaze, a onda se bacite na analizu Aleksandra Radića, polemiku trojke St. Protić – Jergović – Basara, ili odličan intervju sa dr Danicom Grujić koji je uradio tandem Telesković–Mitić. Rekli bismo da je to bio odličan pikenrol u Nedeljniku, ali to bi nas sve samo retraumatiziralo...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
6 meseci	6.500-5.500
12 meseci	13.000-7.999

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Samo se magarac ne menja

Od ostavke Vučevića do smene Vulevića, jasno je da je usledio talas radikalizacije

Dolazeći na vlast Aleksandar Vučić je stalno ponašao kako se promenio, što je bio i deo njihove predizborne kampanje.

Sigurno se sećate toga, a ukoliko ne, to je bilo ovako: Za AFP, 2012. doslovno – „Grešio sam, mislio sam da radim najbolje za svoju zemlju, ali kad sam video rezultate, shvatio sam da smo podbacili. Treba to priznati.“

A za Nedeljnik, godinu dana kasnije, isto doslovno: „Samo se magarac ne menja.“

BILO JE JASNO I O KAKVOJ promeni je reč.

O EU, napuštanju radikala i radikal-ske retorike, pomirenju u regionu, o ovom gde se danas kao izdaja nazivaju izvinjenja za ratne zločine, ne za rat, što već deluje preteće u samoj konstrukciji. U istom listu, dakle Nedeljniku, Vojislav Šešelj je po izlasku iz Haga – kada je Nemanja Šarović na naše insistiranje da budemo prvi rekao: „Pa niko ga drugi i ne zove“ – osuo drvlje i kamenje na bivšeg učenika, jer se promenio.

Danas Šešelja svi zovu, i on iz sve snage podržava bivšeg učenika.

Iz starih radikal-skih razloga. Ili jednostavno jer se *otpromenio*.

NIŠTA NIJE OSTALO OD LIBERALIZACIJE, DO prodaje Telekoma, koja je tada propala zbog cene, obećanja da će rešiti slučaj „Panda“, ili podneti ostavku ako se ne reši ubistvo Slavka Ćuruvije. Da ne pričam o medijima... I svemu drugom što je usledilo.

Prosto ne znaš koji je ovo Vučić. Prvi, Drugi, ili Treći, koji je u stvari Prvi, ili mešavina Prvog i Drugog.

Iako sve ide ka nekoj takvoj tituli. Ime je već dobro za te stvari.

NO, BILO BI ZANIMLJIVO DA ON odgovori na sve to. Kako je od nudi ministarske pozicije Milici Delević došao do toga da lojaliste postavlja u svakoj školi.

I kuda to vodi u zemlji koja je u njegovom mandatu izgubila i broj stanovnika, i broj stručnjaka, i broj ministara kojima će moći da ponudi mesto u bilo kojoj vladi. Čak i u toj privremenoj, kad bi do nje došlo.

OD OSTAVKE VUČEVIĆA DO SMENE VULEVIĆA, jasno je da je usledio talas radikalizacije. I to kada se činilo da je normalno da popusti pred masovnim demonstracijama i toliko logičnim zahtevima studenata koje je toliko puta „ispunio“.

Obe stvari nastale su zbog tuče. Jedne koja je bila, i u kojoj je pomilovao nasilnike, i druge koja nije bila jer načelnik elitne jedinice i da hoće po zakonu ne bi smeo u tome da učestvuje. No, tu više nema pomilovanja.

ALEKSANDAR RADIĆ TO BOLJE ZNA, I piše tekst u ovom broju Nedeljnika, ali meni je nejasno u startu da neko i pomisli da takvu jedinicu koristi za demonstracije na ulici, kao što koristi sve druge čudnih imena. I to iz dva razloga. Prvo, praktičnog pošto za to nisu obučeni, pa bi američke foke prošle baš kao i Kobre na ulicama Novog Sada. I drugo, zakonskog, i logičnog. Kako da koristiš anti-terorističke jedinice protiv sopstvenih građana?

SVE TO POČINJE OD POSTAVLJANJA PARTIJSKIH kadrova u BIA, do danas u svakom mestu s državnim grbom u Srbiji. I onda ti čovek prođe tri granice i pusti zastavu Kosova na utakmici s Al-

banijom. Ili drogu, ili ko zna šta sve ne. Jer to jesu specifični poslovi. I obuke. I karakteri.

Ako ništa, mogao je to da pokupi od Mikija Rakića, koji je prvi poverovao u to da se Vučić promenio.

I pogurao ovaj talas promena.

TAKO DA REVOLUCIJU, OBOJENU ILI CRNOBELU, ili kakvu god hoćete, od šatora ispred Skupštine, do smena u policiji i vojsci, sprovodi vlast.

Pa je Vučić verovatno i najpoznatiji da piše knjigu o tome. Takve stvari, inače, dešavaju se posle neuspešnih pučeva, kao u Turskoj 2016, u Rusiji stalno kao potvrđenje trona samoproglašenog imperatora, ili u Latinskoj Americi kao posledica paramilitarizacije, kojoj mi najviše naginjemo.

TO NIJE RADIO MILOŠEVIĆ. I ZATO nije jasno zašto njega sve više pominje u poslednje vreme, i to u kontekstu kako neće ponoviti njegove greške. Koje? Bilo bi dobro da niko ne ponovi Miloševićeve greške. Ali ja bih rekao da on tu misli na onu o kojoj je pričao posle 5. oktobra, a to je otvoreni rat sa Zapadom.

Iako u poslednje vreme kao da ga priželjkujemo. Ili računa da je to gotovo s povratkom Trampa i haosom koji kao da je nezaustavljiv u Evropi.

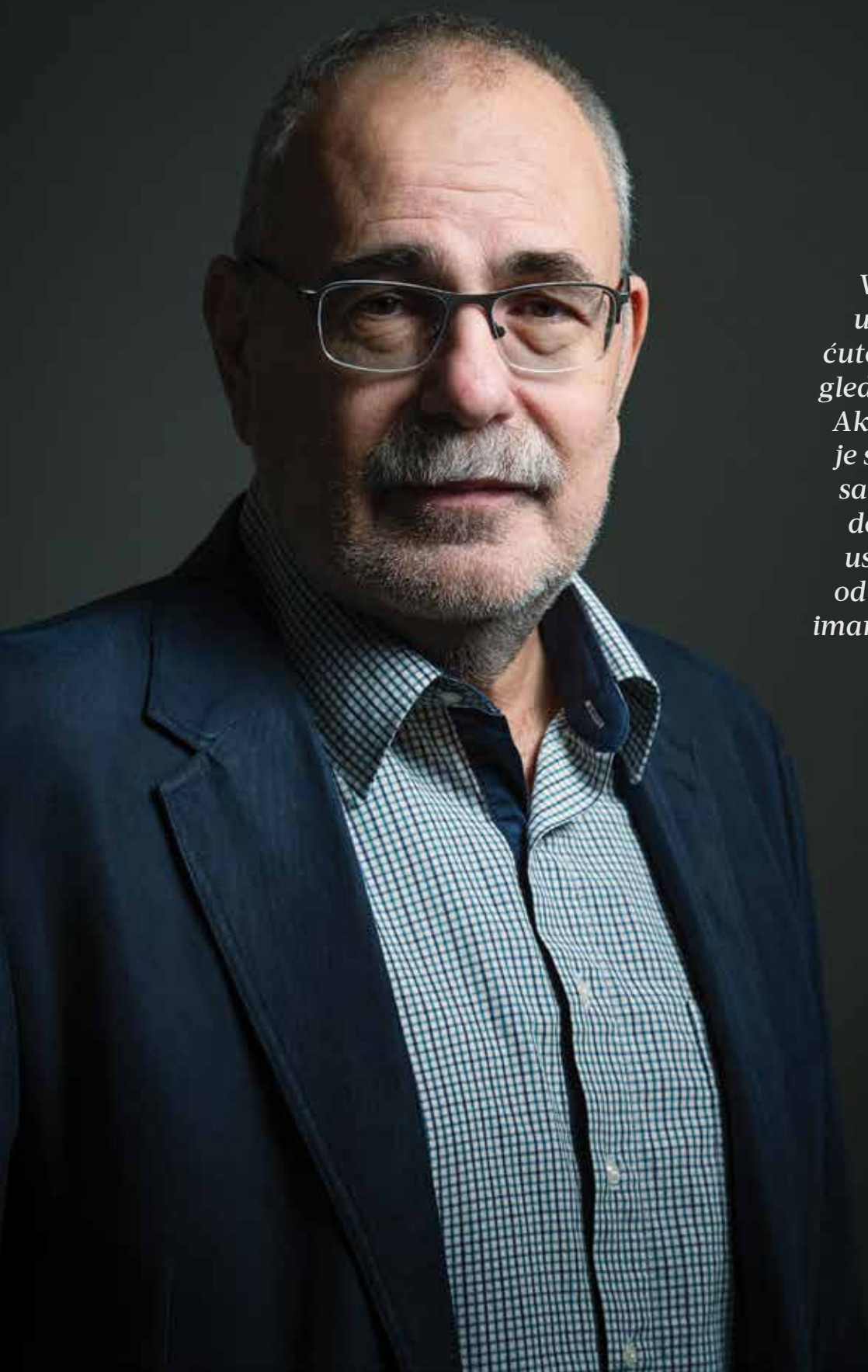
NO, OVO JE NOVO VREME. OVO je vreme veštačke inteligencije i tehnologije koja će tek rekonstruisati svet.

I zato, kada bih imao savet za njega, rekao bih mu da pita svog četa, šta je najbolje da sada uradi?

Garantujem da će mu dati pametniji odgovor od lojalista... Kao i da će mu ostati lojalniji kad dođe to vreme. **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*Većini ljudi je
udobnije kada
ćute, pognu glavu i
gledaju svoja posla.
Ako ga imaju. I to
je samo delić dna
sa kojeg, evo već
decenijama, ne
uspevamo da se
odrazimo, kao da
imamo olovne cipele
na nogama.*

**Mihajlo
Pantić**

PRIPOVEDAČ,
KNJIŽEVNI KRITIČAR
I UNIVERZITETSKI
PROFESOR

KOŠARKA EVROBASKET 2025.

Nije bilo vreme. Da li će biti ikada?

Iako je Beogradom u ponedeljak po podne prostrujala vest da Svetislav Pešić više neće biti selektor, KSS to je brzo demantovao

OČEKIVANJA SU BILA OGROMNA, AMBICIJE NAJVEĆE, i onda je šok utoliko veći. Košarkaška reprezentacija Srbije, predvođena Nikolom Jokićem, jednim od najboljih igrača ovog sporta, poražena je od Finske u osmini finala Evropskog prvenstva u letonskoj Rigi.

Presudna je, tako se ispostavilo, bila utakmica protiv Portugalije, ne samo zato što se Srbija mučila protiv autsajdera već i jer je kapiten Bogdan Bogdanović doživeo tešku povredu. Od tada nije bilo sigurnosti u igri, doživljen je poraz u odlučujućoj utakmici u grupi protiv Turske, ali čak ni najveći pesimisti nisu smatrali da je moguć krah protiv Finske.

„Voljni momenat je apsolutno bio na strani Finske. Njihovi beskonačni napadi na skok posle promašaja rezultovali su sa čak dvadeset uhvaćenih lopti pod našim obručem i ko zna koliko poena 'druge šanse', što je drastično uticalo na rezultat. Naša selekcija štitila je svoj reket gotovo letargično, a ni u napadu energija koja je kružila nije bila bogzna kako reprezentativna. Dodamo li na to čudan ritam izmena stručnog štaba 'orlova', rezultat je nadasve realan“, sazeo je sve Miloš Jovanović, košarkaški novinar, u svom detaljnom „post mortemu“ na sajtu Velike priče.

Jovanović navodi da su podbacili igrači srpske spoljne linije, pre svega Vasilije Micić i Marko Gudurić.

„Slično je viđeno i u nekim drugim linijama. Nikola Milutinović kao da nije isti čovek kada 'dublira' Jokića i kada je nominalni starter. Filip Petrušev je ponovo imao nervoznih reakcija. Nikola Jović je tražio svoj šut, pogodio jednu trojku koja je ulila nadu, završio sa nekih dvadeset poena ali džaba“, secira Jovanović.

Golgota u Rigi otvara i mnogo novih pitanja, pre svega o budućnosti ove – ili neke druge – selekcije, kao i o učešću Nikole Jokića.

Iako je Beogradom u ponedeljak po podne prostrujala vest da Svetislav Pešić više neće biti selektor, Košarkaški savez Srbije to je brzo demantovao. Ipak, teško je zamisliti da će Kari nastaviti, a Srbiju čeka izuzetno neugodan kvalifikacioni put do Katara 2027 – u prvoj grupi, tu su Bosna i Hercegovina, Turska i Švajcarska. Tri ekipe idu dalje, i ukrašavaju se sa grupom gde su Litvanija, Italija, Velika Britanija i Island.

**Neki novi klinci
će morati
da iznesu
kvalifikacioni
ciklus – ne
kažem da će biti
neuspešni, ali
svaka smena
kadrova je
specifičan
proces koji i
može, i ne mora
proći shodno
planiranom**

**Miloš Jovanović,
košarkaški
novinar**

„Marko Gudurić ima trideset godina, Vasa Micić jednu više. Bogdan Bogdanović ima trideset i tri, Nikola Milutinović puni trideset i jednu. To samo po sebi nije preterani problem, ali sve su to igrači sa puno utakmica za sobom i potrošnja je velika – ne možemo od njih očekivati da odigraju sve prozore. Neki novi klinci će morati da iznesu kvalifikacioni ciklus – ne kažem da će biti neuspešni, ali svaka smena kadrova je specifičan proces koji i može, i ne mora proći shodno planiranom“, zaključuje Jovanović. **N**

FRANCUSKA PAD VLADE

Liberté, égalité, instabilité

I Fransoa Bajru je bivši. Šta čeka Francusku i zašto niko u EU ne sme da se raduje problemima Pete republike?

UZALUD OREOL KOJI JE FRANSOA BAJRU, 74-godišnji centrista, gradio oko sebe: da je čovek od konsenzusa. Posle svega devet meseci, Bajru je smenjen sa mesta premijera Francuske. Njegova manjinska vlada je pala, i sada je pred Petom republikom novi period neizvesnosti.

Natezanje u parlamentu samo je odraz nezadovoljstva i napetosti u francuskom društvu. O tome je za Velike priče pisao Željko Pantečić, koji Francusku naziva „evropskim bolesnikom“.

„Francuska više od 50 godina ne uspeva da zatvori nijedan godišnji budžet bez gubitaka. Socijalna davanja, garantovanje usluga građanima, zdravstveni i penzioni fond bili su

u posleratnom periodu toliko izdašni da su Francuzi bili podjednako ponosni i naviknuti na njih. Taj miks je proizveo kolateralni efekat da je svaki pokušaj reforme izuzetno težak i rizičan.

U poslednje dve decenije javni dug Francuske raste 12 miliona evra na svaki sat, a u prethodnih osam godina porastao je za 1.300 milijardi evra“, navodi Pantelić.

Sve političke snage priznaju problem rasta javnog duga i neodrživosti postojećeg sistema, ali se niko sem Makronovih vlada nije usudio da se suoči sa gorkom stvarnošću, dodaje dopisnik Nedeljnika i urednik geopolitike na Velikim pričama.

„I francuski građani su svesni da je javni dug postao ozbiljna pretnja, ali ne žele da trpe bilo kakvo žrtvovanje, tim pre što su ubeđeni da cenu žrtvovanja neće svi platiti podjednako. Plan premijera Bajruga da skreše javnu potrošnju za 44 milijarde evra dočekan je na nož, pogotovo od populista i suverenista koji su već uveliko u kampanji za predsedničke izbore u proleće 2027.“

Pantelić ocenjuje da je Francuska postala talac desnog i levog populizma i ekstremizma, i da predstoji neizvestan period u kojem, ipak, neće biti izbora.

„Prvi sledeći izbori u Petoj republici biće predsednički – za Elisejsku palatu, za nešto više od godinu i po dana. U svetu koji se menja rapidno iz dana u dan, to je veoma dug period limba u kome će se Francuska neizbežno naći“, navodi Pantelić. „Makronova popularnost pala je na 20 odsto. Samo je Oland imao manje poverenje među predsednicima Pete republike. Prošlo je više od osam godina od Makronovog trijumfnog hoda sa Brižit, ruku pod ruku, sa Luvrom kao scenografijom u pozadini. Od obećane 'Revolution' nije se videlo mnogo. Makron nije uspeo da promeni političku praksu i uspostavi produktivan dijalog između politike i drugih društvenih kategorija, nije mu pošlo za rukom da reformiše zemlju, a ni da ojača EU.“ **N**

Prošlo je više od osam godina od Makronovog trijumfnog hoda sa Brižit, ruku pod ruku, sa Luvrom kao scenografijom u pozadini. Od obećane 'Revolution' nije se videlo mnogo

Željko Pantelić

NEPAL NASILJE I OSTAVKE

Revolucija generacije Z

Mladi svedoci nasilja opisivali su užase prethodnog dana. Dvadesetogodišnji Rohan Ansari rekao je da je gledao kako policija ubija njegovog prijatelja

NEPALSKI PREMIJER K. P. ŠARMA Oli podneo je ostavku nakon što su nemiri, jedni od najtežih u poslednjim decenijama, potresli zemlju zbog zabrane društvenih mreža i dubokog nezadovoljstva korupcijom i nepotizmom političke elite.

Odlazak Olija usledio je samo dan pošto je policija na masovne proteste odgovorila bojevom municijom – ubijeno je 19 ljudi, a stotine su povredene. Povod za okupljanje bila je odluka vlasti da blokira 26 najpopularnijih aplikacija društvenih mreža, ali se nezadovoljstvo ubrzo pretvorilo u opšti ustanak protiv političke klase.

Brifing

Iako je vlada u ponedjeljak uveče povukla zabranu i ponovo omogućila pristup Facebooku, WhatsAppu, YouTubeu i mreži X, to nije obuzdalo besmladih. Naprotiv – protesti, koje predvodi generacija Z, nastavili su da se šire.

U utorak su, uprkos policijskom času, hiljade ljudi upale u zgradu federalnog parlamenta u Katmanduu i zapalile je. Grad je bio obavijen dimom, kamenice su zasipale kordone specijalaca, a politički lideri evakuisani su na bezbedne lokacije. Zatvoren je i aerodrom u Katmanduu.

Dok su zahtevi za Oliyevom ostavkom postajali sve glasniji, zapaljena je i njegova porodična kuća, a potom i rezidencije predsednika i nekoliko ministara. Demonstranti su zauzeli glavni administrativni kompleks Singha Durbar. Do popodneva istog dana Oli je predao pismo ostavke predsedniku Ram Čandri Paudelu, što su okupljeni ispred parlamenta dočekali ovacijama. Ministar unutrašnjih poslova već je prethodno odstupio, nakon što je potvrđeno da su demonstranti ubijeni vatrenim oružjem.

Predsednik Paudel je posle Oliyevog odlaska pozvao vođe pobune na razgovore.

Mladi svedoci nasilja opisivali su užase prethodnog dana. Dvadesetogodišnji Rohan Ansari rekao je da je gledao kako policija ubija njegovog prijatelja. „Danas je pokret generacije Z uspeo. Njegova duša sada može da počiva u miru. Od sada mladi preuzimaju stvar u svoje ruke i korupcija će biti razotkrivena“, izjavio je.

Dvadesetčetvorogodišnja Tanuja Pandej poručila je da Oli i njegovi ministri moraju da odgovaraju: „Ovo nije samo smrt 19 mladih – ovo je ubistvo. Ruke vlade su uprljane krvlju i ne mogu izbeći odgovornost.“ **N**

TRAGEDIJA USPINJAČA

Kad je Lisabon pocrneo

Šta kaže istraga, i da li će neko snositi političku odgovornost za pogibiju 16 osoba?

PUCANJE KABLA JE IZAZVALO SMRTONOSNI UDES uspinjače u Lisabonu u kojem je poginulo 16 ljudi a 20 je povređeno, saopštili su portugalski istražitelji.

„Posle ispitivanja uništenih vagona uspinjače na mestu nesreće odmah je utvrđeno da je pukla sajla koja povezuje dva vagona“, saopštila je nacionalna kancelarija za bezbednost saobraćaja.

Kočničar je pokušao da primeni kočnice za hitne situacije ali nije uspeo da spreči ispadanje iz šina, rekli su istražitelji.

Iako je aktivirao pneumatske kočnice i manualnu kočnicu kada se kabl otkao nije jasno da li se druga

automatska kočnica aktivirala kao što je trebalo, navodi se u saopštenju.

U saopštenju se kaže da je vozilo ubrzalo kretanje do oko 60 kilometara na sat, izletelo iz šina i udarilo u zgradu. Do nesreće je došlo u sredu oko 18 časova kada je gornji vagon jurnuo nizbrdo pre nego što je izleteo iz šina i udario u zgradu 30 metara od krajnje tačke pruge.

Pedro Bogas, predsednik Carrisa, gradskog preduzeća koje upravlja uspinjačama, podneo je ostavku u sredu uveče, na dan kada je došlo do iskliznuća Elevadora da Glória, ali ju je gradonačelnik Lisabona, Karlos Moedas, odbio.

Pedro Bogas je odmah došao na mesto tragedije i rekao novinarima da je protokol održavanja Elevadora da Glória bio do kraja poštovan.

Zamenik gradonačelnika Filipe Anakoreta Koreja, u čijoj je nadležnosti saobraćaj, rekao je da je politička odgovornost na njemu, a ne na Moedasu.

„Sačekajmo da prođe žalost. Postoji vreme za utvrđivanje odgovornosti, i od toga ne bežimo.“

Koreja je istakao da je Elevador da Glória bio predmet dveju dnevnih inspekcija – jedne u toku dana i jedne noću – i da je kompaniju za održavanje dovela prethodna gradska administracija.

Sve uspinjače u Lisabonu su zaustavljene. **N**

SAMIT AKADEMSKA SARADNJA

Hajde da (još ozbiljnije) pričamo o obrazovanju

Jedno od najvažnijih godišnjih okupljanja u oblasti obrazovnih istraživanja ove nedelje u Beogradu

Piše Jelena Luković

DEŠAVANJA U POSLEDNJE VREME NAVIKLA SU širu javnost na ono što novinarstvo solidnog klika zna već dugo – da dobra vest nije vest. Znače ono „nije vest kada pas ujede čoveka, već obrnuto“. Međutim, baš ovih dana, od 8. do 12. septembra, u Beogradu se dešava nešto lepo i veliko. Dovoljno da bude (bar) vest, a posebno jer se tiče obrazovanja.

U tom periodu će se održati jedno od najvažnijih godišnjih okupljanja u oblasti obrazovnih istraživanja, konferencija ECER 2025 – European Conference on Educational Research, pod okriljem European Educational Research Association – EERA. Organizatori su Društvo istraživača u obrazovanju u Srbiji (DIOS) i Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.

ECER ima snažan uticaj na politike, prakse i akademsku saradnju širom Evrope i sveta, a svake godine se održava u drugom evropskom gradu. Ovogodišnja tema „Charting the Way Forward: Education Research – Potentials and Perspectives“ okupiće veliki broj istraživača iz Evrope ali i celog sveta, i biće posvećena ulozi obrazovanja u izgradnji pravednijeg i održivijeg društva.

„Očekujemo više od 2.500 učesnika iz Evrope, ali i šire, četiri dana konferencijskog programa, dva dana konferencije za mlade istraživače, sedam plenarnih predavanja, poster sekcije, sastanke tematskih mreža i mnogo pratećih programa“, saopštili su organizatori.

Konferencijski programi odvijace se na Filozofskom, Filološkom, Biološkom i Geografskom fakultetu, u SANU, Kolarcu, Jugoslovenskoj kinoteci, hotelu Palas, Dečjem kulturnom centru, Envoy Conference centru i na Fakultetu organizacionih studija Eduka. **N**

ECONOMIC MINDS

Brzi tempo farmacije: Šta nas čeka u 2026.

PIŠE NENAD BURAZOR, DIREKTOR MARKETINGA I PRODAJE, GALENIKA

Farmaceutska industrija danas više nego ikad živi u vremenu stalnih i brzih promena. Inovacije, digitalizacija i promena očekivanja pacijenata nameću novu dinamiku za proizvođače lekova, gde tradicionalni pristupi više nisu dovoljni. Brzina kojom se razvijaju tehnologije, regulatorni zahtevi i tržišne potrebe zahtevaju da kompanije stalno prilagođavaju svoje strategije. Za one koji žele da opstanu i napreduju, praćenje trendova nije izbor, već imperativ.

Generativna veštačka inteligencija (AI) i napredni algoritmi ubrzavaju istraživanje i razvoj novih terapija. Od dizajna molekula do optimizacije kliničkih ispitivanja, AI omogućava preciznije i brže donošenje odluka, smanjujući vreme potrebno da lek stigne do pacijenta. Digitalni alati takođe pomažu u personalizaciji terapija, što postaje ključni faktor u zadovoljenju očekivanja pacijenata.

Trend ka personalizovanoj medicini i terapiji po meri pacijenta nastavlja da dobija na značaju. Genetski profilisane terapije, lekovi za retke bolesti i ciljne biotehnoške inovacije omogućavaju

tretmane koji su efikasniji i bezbedniji. U kombinaciji sa digitalnim aplikacijama i wearable uređajima, pacijenti postaju aktivni učesnici u svom lečenju, dok kompanije mogu bolje pratiti ishode i prilagođavati terapije u realnom vremenu.

Sa porastom globalne prevalencije dijabetesa i gojaznosti, farmaceutska industrija intenzivira istraživanja u oblasti metaboličkih poremećaja. Terapije koje ciljaju ove bolesti, posebno GLP-1 analogni lekovi, postaju strateški fokus, nudeći značajan potencijal za poboljšanje kvaliteta života pacijenata i kreiranje inovativnih proizvoda na tržištu.

Galenika, sa svojih 80 godina uspešnog poslovanja, ne samo da prati globalne promene već i aktivno učestvuje u njihovom oblikovanju, sa fokusom na inovativne terapije za tretman gojaznosti i dijabetesa 2. Njena peptidna platforma, sa GLP-1 analognim lekovima, spremna je za lansiranje u prvom kvartalu 2026. godine, potvrđujući Galeniku kao lidera u generičkoj i inovativnoj farmaceutskoj proizvodnji u regionu. U svetu koji se brzo menja, Galenika ostaje sinonim za kvalitet, inovaciju i posvećenost pacijentima.

JESI LI VIDEO OVO?

Čuvajmo Euroviziju kao zjenicu oka svoga

Koješta me je oko Intervizije, priznat ću ti, zabrinulo. Prvo, jezivo mi je da jedan diktator organizira glazbene priredbe. Da je Putin, s onim svojim ledenim, kagebeovskim osmijehom, naredio: „Pojte, tovariši!“, i svi su na to složno krenuli s pjesmom, očajno glumeći da se krasno zabavljaju

Piše Ante Tomić

Stari druže, Čitao sam nedavno, mislim da je bilo u tvojim novinama, u Danasu, da će Srbija uskoro nastupiti na nekom glazbenom natjecanju po imenu Intervizija. Vladimir Putin dekretom je osnovao rusku kopiju Eurovizije, ljut što je Rusiji, zbog rata u Ukrajini, uskraćeno natjecanje na originalu. Srbi, naravno, kao vjekovni ruski prijatelji, nisu mogli kazati da neće doći. Iz Beograda šalju u Moskvu nekog, meni nepoznatog, Slobodana Trkulju. Nisam samo shvatio, kako je Slobodan Trkulja izabran? Je li publika u Srbiji glasala za njega ili je, kao i inače kad je Putin u pitanju, glasanje suvišno?

Koješta me je oko Intervizije, priznat ću ti, zabrinulo. Prvo, jezivo mi je da jedan diktator organizira glazbene priredbe. Da je Putin, s onim svojim ledenim, kagebeovskim osmijehom, naredio: „Pojte, tovariši!“, i svi su na to složno krenuli s pjesmom, očajno glumeći da se krasno zabavljaju, da ih dragi vođa ne bi bacio s balkona ili otrovao radioaktivnim polonijem.

Zatim mi je došao drugi strah, da će Srbija zbog Intervizije odustati od Eurovizije. Pa... pa... pa ne može to tako, promućao sam užasnuto. Ako Srbi odu, što će biti s nama? Propali smo načisto.

Pogrešan mi je i zahtjev, navodno od samog Putina, da svi izvođači na Interviziji moraju biti strogo heteroseksualni, da bi se razlikovali od izopačene Eurovizi-

je, gdje pobjeđuju bradate žene i muškarci u suknjama. Kakva je to glupost? Što bi ostalo od glazbe da nije bilo šašavih perverznojaka kojima su se dopadale okrugle tvrde muške zadnjice? Uzmimo samo genija poput Petra Iljiča Čajkovskog. Ili Eltona Johna, Freddyja Mercuryja, Georgea Michaela, Pet Shop Boyse... Bez gejeva svijet ne bi znao plesati, jednako kao što se bez Židova svijet ne bi znao smijati.

Istina, Eurovizija se posljednjih dvadesetak godina pretvorila u glazbenu smotru LGBT zajednice, ali to je, ako mene pitaš, sasvim u redu. Pravo je da tako bude. Nemoj zaboraviti da i Srbija toj činjenici može zahvaliti svoju jedinu pobjedu, kad je kao samostalna država debitantski nastupila 2007. godine. Poslije trijumfa Marije Šerifović s pjesmom „Molitva“ jasno vam se pokazao pravac kojim trebate ići. Nakon Marije Šerifović logično je bilo da na Euroviziju pošaljete Anu Brnabić.

I što ste vi napravili? Umjesto na estradu, Anu Brnabić ste usmjerili na politiku. Koji zajeb!

Krasan je primjer bio prije nekoliko godina, Hrvatska je nastupila s pjesmom „Tick Tock“, a Srbija je nastupila s pjesmom „Loco Loco“. To bi valjda trebalo začepiti usta svima koji tvrde da su hrvatski i srpski različiti jezici

Ne smijete odustati od Eurovizije, Petroviću. Zbog sebe, zbog nas. Mi imamo cijelu povijest s ovom priredbom. Čudno je imati tako mnogo lijepih uspomena oko nečega što je uglavnom bilo idiotski, isprazno i neukusno. Zaboravili smo u međuvremenu sve važno i pametno, a neke eurovizijske poskočice uporno nam se vuku po memoriji kao žvaka na potplatu. Sve do smrti tako će nam u glavi svirati ona fraza na harmonici u pjesmi „Džuli“. Pamtiš zacijelo i video-spot. Danijel Popović pjeva na crnogorskom žalu, a iza njega sestre Izolda i Eleonora Barudžija nasmijane plešu u dvobojnim mini-suknjicama s volanima.

Nedavno se moj prijatelj Živko sjetio njih dvije, bile su mu susjede u Splitu. Tata im je bio vojno lice, mama medicinska sestra u vojnoj bolnici. Ona je, navodno, bila čarobno lijepa, ljepša i od Izolde i od Eleonore. Mama je bila kao Sofija Loren. Kad bi se gospođa Barudžija u svjetloplavom bolničarskom haljetku vraćala s dežurstva, cijeli je Spinut uzdisao od čežnje.

Eurovizijske subote tradicionalno se provode u velikom društvu. Ostao nam je taj običaj još od onog vremena kad nisu svi imali televiziju i tajanstveno se održao do dana današnjeg, kad svatko u džepu drži jedan mali Samsungov ili Appleov ekran. Uvijek smo ili odlazili kod prijatelja i rodbine, ili smo dočekivali goste, i pratili zajedno izravnij prijenos iz neke me-

tropole Starog kontinenta, brsteći hladne nareške i kolače. Kad bi tata otvorio treće pivo, mama bi ga upozorila: „Ljubavi, polako, jedva je počelo.“

Duge su eurovizijske večeri i stariji gledatelji u nekom trenutku obavezno klonu na kauču. Bake i djedovi onesvijeste se za bačenih glava upravo mameći unuke nevaljalce da im u široko otvorena usta ubacuju kokice. Nakon nekog vremena svi počnu tražiti drugu zabavu. Beskrajni nizovi konfekcijskih pjesama na koje u svjetlucavim trikoima razdragano gimnasticiraju ambiciozni polaznici baletnih studija iz Uppsale, beziznimno vrlo lijepi, ali savršeno beznačajni mladi ljudi koje nikad prije nismo vidjeli niti ćemo ih ikad više u životu vidjeti, totalno nas iscrpi. Oko jedanaest netko na kuhinjskom stolu krene razvlačiti jufke za štrudlu, netko uzme križaljku, netko pletivo, a netko zamiješa i podijeli karte. Igrajući preferans i pletući pulover jedva s vremena na vrijeme bacamo pogled na televiziju.

Jer glazbeni je dio večeri sporedan, ono zbog čega se Eurovizija zaista gledala i još uvijek se gleda je glasanje. Drama počinje s dvojezičnim javljanjem voditelja iz televizijskih studija u Madridu, Luksemburgu i Budimpešti. Beskonačno prese-ravanje s engleskim i francuskim smišljeno je vjerojatno samo zbog građenja napetosti, da bi gledateljima sve živce pokidali.

Naposljetku, tumačenje tih podata-

ka, teorije zašto je Belgija visoko ocijenila Maltu, a zanemarila Island, vije-kovno estradno neprijateljstvo Italije i Španjolske, otkrivanje mračnih zavjera skandinavskih zemalja protiv Njemačke, neugasle netrpeljivosti protestanata i katolika, katolika i pravoslavnih, to je vrhunac večeri.

Na jutarnjem kolegiju analitičara međunarodnih odnosa u Pentagonu nije tako živahno kao u našim stanovima kad je Eurovizija. Najveći je geopolitički autoritet obično jedan susjed koji obožava Trumpa i Putina, koji ne vjeruje u koronu i prije bi umro nego se cijepio. Taj nas sve utiša kad počne javljanje Tel Aviva i samodopadno odmahujući glavom sluša kome su Izraelci dali bodove. Njega rijetko što može iznenaditi, odavno je on prozreo te cioniste.

Kako večer prolazi, a naše se predstavnike skromno ili nikako ne ocijenjuje, pa i kamera ih možda samo tu i tamo, u prolazu uhvati dok se u green roomu kiselo smiješe s toplim šampanjcima u rukama, u gledateljima polako ključa bijes i nezadovoljstvo da su nas, po tko zna koji put, prevarili, pokrali, iskoristili, odbacili, u jednu riječ, naguzili kao mlade majmune. Dode nam onaj naš poznati balkanski jad i vječno pitanje: Zašto nas nitko ne voli? Nadvikujući se probudimo napokon onu baku što je obamrla već nakon treće pjesme. Ona

nas prvo jedno vrijeme gleda, smeteno trepćući, dok joj se mozak ne resetira, pa upita: „Tko je pobedio?“, a neki šaljivac na to reče: „Partizani.“

Zar se zbog nekakve ruske Intervizije vrijedi odreći svega ovoga veselja? Srbija mora dobro razmisliti što će i kako će. Ode li na drugo međunarodno estradno natjecanje, tko će tamo glasati za nju? Znaš li tko je Srbiji ukupno, u sve ove godine, dao najviše bodova? Naravno, Hrvatska. Kad se prije nekoliko godina dogodila ona do neba vapijuća nepravda da Konstrakta nije pobijedila, svega mi, i ja sam skoro bacio televizor kroz prozor.

A slične su emocije i na vašoj strani. Čak i kad su hrvatski umjetnici došli s uvjerljivo najgorom pjesmom i na glasanju bili tvrdo zacementirani za dno tablice, javljanje iz Beograda redovito bi im donijelo barem tračak optimizma. Srpski bodovi katkad su bili jedini koje su Hrvati dobili.

Mi se jednostavno razumijemo, ne trebamo jedni drugima prevoditi stihove. Krasan je primjer bio prije nekoliko godina, Hrvatska je nastupila s pjesmom „Tick Tock“, a Srbija je nastupila s pjesmom „Loco Loco“. To bi valjda trebalo začepiti usta svima koji tvrde da su hrvatski i srpski različiti jezici.

Pored svega zla i krvi, naše se glazbeno bratstvo i jedinstvo ne da. Ne smijemo to izgubiti, Dražo. Čuvajmo Euroviziju kao zjenicu oka svoga. **N**

OD „TRISTAĆA“ DO „ŠKODE“

Stvarnost „male zemlje sa velikim snovima“

U pismu Ursuli fon der Lajen, Vučić je istakao i da ima podršku većine u Narodnoj skupštini (u kontekstu neuvođenja sankcija Rusiji). Iako je ponižena, bagatelisana, bez realne većine u Skupštini nema ničijeg legitimiteta. Razlog za izbore je i to što ova Skupština više nema legitimitet. U njoj nema Pokreta za narod i državu koji je počeo formiranje svojih odbora po Srbiji, i koji može biti Vučićeva lojalističko-zavetnička izborna platforma. Iz Pokreta je i premijer, a u Skupštini su poslanici opozicione koalicije „Srbija protiv nasilja“ koja više ne postoji. Skupština ne oslikava „novu normalnost“ u Srbiji

Vučić za izbore govori da će „biti pre roka“ kao što je Milutin Mrkonjić nekad govorio za državne infrastrukturne radove (posebno za vreme obnove onoga što je NATO razrušio, a što se moglo obnoviti). Pre izbora da se prvo iz faze pregrupisanja pristalica vlasti pređe u fazu pune konsolidacije. I da se ubede studenti da će uzeti više bez opozicije. Čak 20 odsto, koliko im Vučić daje. Ali krenimo redom:

Tamo negde u vreme NATO agresije na Srbiju (SR Jugoslaviju) zove ti sa Sjenice moj drug iz vojske svog komšiju – penzionera Titove vojne bezbednosti – koji je posle stao uz Miloševića – da ga pita kako je stanje u zgradi, jer ne može da dobije roditelje. Zgrada je u stvari soliter. Ima neki podrum, ali nije pogodan za sklonište, pa se ljudi snalaze okolo. Mnogi i ne idu u skloništa. Penzioner mu kaže da bude spokojan, roditelji su mu dobro, da će ih pozdraviti, da je ponosan na njega što brani zemlju od NATO agresora, a što se tiče zgrade (solitera), odnosno komšija, sve je u redu, patriotski moral je na visokom nivou,

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

doduše ima „par elemenata“. To „elementi“ mu još malo dođe pa kao „lokatori“ – oni koji sofisticirane tajne Miloševićeve Srbije i njene vojske odaju agresoru. Znači izdajnici „deluks“. U stvari tih „par elemenata“ su bili članovi opozicionih partija.

Jezik je bitan za određenje svakog režima i države – pa i ove Vučićeve policijsko-penzionerske. Kao i arhitektura.

Đurić se divi doajenima Titove diplomatije Koči Popoviću, Marku Nikeziću, Veljku Popoviću, ne objašnjavajući kako bi oni reagovali na „nikad više ‘48“. I da li bi Koča i Marko bili oduševljeni Vučićevom temeljno rešešeljizovanom državom

Samo što se kod Miloševića nije mnogo zidalo i gradilo, pa se po tome ne može baš suditi o režimu. Za razliku od Vučićevog vremena gde se ruši ali mnogo i zida.

Davno su mi u Rusiji pričali koliko se koristila konstrukcija „antisovjetski elementi“. I u terminologiji koja pokazuje etatistički karakter srpskog režima ima prilično oslanjanja na rigidno komunističko, odnosno julovsko nasleđe, iako su formalno radikali iz kojih su se ispilili naprednjaci bili formalno antikomunistička stranka. Vučić, na primer, napadno u kontekstu težišnih reči „jedinstvo, narod i država“ koristi termin „državno rukovodstvo“, ali ne pominje, recimo, komunističku foru zvanu „demokratski centralizam“ koga nema u njegovoj tehnologiji vlasti, a što je recimo Dačićev manir u SPS koja je u vreme pokušaja uslovne i napuštene reforme partije imala više terminološkog senzibiliteta za komunističku prošlost tražeći u njoj inspirativnije, manje rigidne, konstrukcije, pa i onu za simuliranje interne demokratskičnosti stranke i fleksibilnost lidera.

I ceo ovaj uvod zbog pisma (još jedan komunistički manir) predsednika Srbi-

je predsednici Evropske komisije Ursuli fon der Lajen, gde on 21. avgusta navodi da su studentski protesti prerasli u masovne blokade i nasilne incidente koje predvode grupe ekstremista. Predsednik je pravdao ponašanje policije, za koju je kazao da je svih ovih meseci bila „maksimalno uzdržana“. Iako je u Vučićevom pismu gordost razblažena pravdanjem, donekle i ulagivanjem odnosno svešću da potrošačko društvo u Srbiji ne može da se održi bez podrške EU, postoji ključna reč koja otkriva suštinu. Evo vi je prepoznajte u sledećoj Vučićevoj rečenici iz pisma ženi koja ga oslovljava, kao i Angela Merkel nekada, sa „dragi Aleksandre“.

Dakle, piše srpski predsednik: „Ipak, kako je učešće u protestima smanjeno, određeni opozicioni elementi su proširili svoju taktiku na organizovano nasilje, uključujući napade na policajce, javne objekte i privatnu imovinu.“ Da, pogodili ste – ključna reč je „elementi“. Čim su pripadnici opozicije „elementi“, onda je to antisistemska pozicija koja sugeriše i podrazumeva određeno tretiranje od strane države. Jezik ili novogovora,

mного otkriva. Pa i u košarci treneri i sportski novinari više ne govore o spisku (igrača) nego o „rosteru“. Kad se Vučić obraća javnosti, njegovi mediji umeju da naglase da on „grmi“. U novogovoru „grmi“ se ustalilo prvo u estradnoj sferi kad bi neka pevačica, glumica ili manekenka (starleta) za medije pokazala svoje atraktivno telo. Pa medijski radnici kažu da „grmi“. Tu negde u novogovoru je i „kida“. Znači ono – „pokidao“ (odigrao/la, otpevao, ponizio političkog protivnika). Nagla degradacija jezika počela je pre Vučića sa frazom koja najbolje pokazuje karakter i mentalitet koruptivne Srbije – „ljubi te brat!“.

Nema dinamike unutrašnjeg neprijatelja bez „elemenata“. I njihove sprege sa spoljnim neprijateljem. Ta sinergija dovodi do „specijalnog rata“ protiv Srbije. Tendencija je da se „elementi“ i zvanično proglase „teroristima“. To je bila stara želja JUL-a, da donese zakon protiv terorizma (namenjen unutrašnjem neprijatelju). Radikali su bili za zakone protiv slobodnih medija i slobodnog univerziteta, ali je zakon protiv terorizma bio previše za Šešelja i Nikolića.

Stiče se utisak da je ova vlast bliža ta-

kvom zakonu od one stare radikalsko-julovske (i SPS). Inače, kroz savez Miloševićevih socijalista i Šešeljevih radikala tokom devedesetih (koji je doduše imao i teške prekide sa tamničenjem Šešelja i Nikolića), akademik i nekadašnji partizan Mihailo Marković je video uspostavljanje nacionalnog pomirenja četnika i partizana. Iako Miloševićeva supru-ga Mirjana Marković, osnivačica zloglasnog JUL-a, nikad nije mogla da prihvati četništvo. Prelaz iz kardeljizma (samoupravnog socijalizma) u četništvo bio je nagao i masovan, što je tektonski promenilo društvo. Ni Dobrica Ćosić, na primer, nikada nije mogao da prihvati četništvo u svom nacionalnom projektu. Iako je verovatno pretpostavljao da bez te komponente (da ne kažemo „elementa“), taj projekat detitoizacije, integracije i emancipacije srpstva nema masovnost.

Famozni i stalno preteći za donošenje „zakona protiv terorizma“ ima i svoju soft varijantu: Vulinov Pokret socijalista na sednici Skupštine na kojoj je birana Vlada Srbije premijera Miloša Vučevića, pozvao je bio na usvajanje takozvanog zakona o stranim agentima, tražeći

da se svim organizacijama koje dobijaju pomoć iz inostranstva uskrati državno finansiranje, te da one budu označene kao strani agenti. Pojedini mediji i nevladine organizacije, bez konkretnog navođenja, optuženi su za širenje manipulativnih narativa i dezinformacija u pokušaju da nasilne incidente predstave kao mirne demonstracije, a legitimne akcije policije kao represiju. Vlada Miloša Vučevića izabrana je u maju 2024, pet meseci pre pada nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu i početka desetomesečnih demonstracija protiv režima, pa se sada vidi koliko je predlog Pokreta socijalista bio anticipativan i dalekovid. U odnosu na „elemente“. Vučelin je uvek imao nepogrešivi politički instinkt da detektuje „elemente“.

Maltene u formi zakletve predsednik Srbije poručuje Ursuli: „Gospodo predsednice, Srbija ostaje potpuno posvećena svom evropskom putu, demokratiskim vrednostima i vladavini prava“ (naravno uz relativizaciju neuvođenjem sankcija Rusiji na šta je valjda Zapad oguglao).

E sad, stavite na kantar ovu uslovnu zakletvu šefici Evropske komisije i onu tvrdnju, takođe u formi nekakve zakletve, kad je srpski predsednik Rusima i njihovom ambasadoru u Beogradu poručio 2019. nakon jedne špijunske afe- re u koju su bili uključeni i Rusi: „Verujem da ćemo uspeti i tu vrstu poverenja, nakratko prekinutu, da izgradimo, jer

Od upućenih ljudi čujem da pored formalne Macutove vlade postoji i „vlada u senci“. Ne opoziciona, već prava vladajuća. Neki članovi Macutovog kabineta su i članovi „vlade u senci“ ali neki i nisu

nam ne pada na pamet da pravimo novu četrdeset osmu“. Odnosno nema nekakve reprize Titovog raskida sa Staljinom 1948. godine. Ostajanje na evropskom putu Srbije u perspektivama nalik je epilozima zakletvi ostajanja na Titovom putu posle 1980.

Titovog Pokreta nesvrstanih zemalja nema bez 1948. Tom pokretu srpski ministar spoljnih poslova Marko Đurić patetično se divi u autorskom tekstu za „Politiku“ ovog septembra. Po Vučićevom principu autoprojekcije, Đurić za Titovu zemlju kaže da je bila ono što on misli da je Vučićeva – „mala zemlja sa velikim snovima“. Đurić (ili ko mu je to sročio) piše neku vrstu ode prvom zasjedanju Pokreta nesvrstanih u Beogradu početkom septembra 1961: „To nije bio samo skup – to je diplomatski ples, koreografisan s preciznošću baleta i sme- lošću džez“ (!?).

Đurić se divi doajenima Titove diplomatije Koči Popoviću, Marku Nikeziću, Veljku Popoviću, ne objašnjavajući kako bi oni reagovali na „nikad više ‘48“. I da li bi Koča i Marko bili oduševljeni Vučićevom temeljno rešeseljizovanom „ma-

lom zemljom sa velikim snovima“. Od Vojislava Koštunice koji je patentirao „neutralnost“ (doduše vojnu), svaka srpska „neutralnost“ je uglavnom eufemizam za prorusk (i prokinesku) poziciju. Država koja zaista želi u EU ne može biti neutralna i „nesvrstana“, niti se ovako bitna komponenta titoizma može dekontekstualizovati. I Titovo distanciranje od Sovjetskog Saveza i savez uglavnom sa diktatorima Trećeg sveta (danas je to Globalni jug), bilo je uslovljeno i limitirano, ali ipak dovoljno da Jugoslaviji obezbedi bolji realni socijalizam od onog na Istoku.

Govoreći na Bledskom strateškom forumu, Đurić je istakao da će Srbija nastaviti da bude zemlja okrenuta i spoljnom i unutrašnjem dijalogu, zemlja koja će očuvati stabilnost. U prevodu – stabilnost režima. Što se takozvanog unutrašnjeg dijaloga tiče (da li i sa „elementima“), od čoveka upućenog u „tehniku dijaloga“ čujem da od strane vlasti za sada nema signala (onih pravih) da oni zaista žele dijalog sa studentima i opozicijom. Medijski pre svega. Niti traže iz opozicije i među studentima one koji će „probiti led“. Uprkos Vučićevom pozivu na takozvanu debatu.

Da li je takozvani unutrašnji dijalog o Kosovu koji je 2018. takođe inicirao Vučić, zaista formulisao nacionalnu politiku (konsenzus) o Kosovu i da li su potezi srpskih vlasti po pitanju Kosova bili na liniji „dijaloga“? Vučić je bio dobio predloge kako bi taj danas zaboravljeni unutrašnji dijalog (o Kosovu) mogao da se vodi na medijima, da zaista bude širok, ali je samo odmahnuo rukom. Logično, jer dijalog o Kosovu bi morao biti i dijalog o karakteru vlasti. Kao uostalom pravi dijalog o bilo čemu, pa i o izborima.

Da je deeskalacija zaista bila motiv, a ne revanšizam, možda je u Macutovom kabinetu mogao da se nađe neko poput pravnik Milana Antonijevića koji je moderirao dijalog vlasti i opozicije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 2019. Plauzibilnost kao forma političke uverljivosti nije odlika ove vlasti po pitanju izbora. Umesto ministara koji bi značili pruženu ruku, kabinet Đura Macuta je (on pristojno razgovara sa rektorom Đokićem) kadrovski reakcionarniji čak i od kabineta Miloša Vučevića. Bilo bi nategnuto reći da je to proevropski kabinet. Ne samo zato što nema Tanju Mišćević.

Najveći Macutov uspeh je što on lično ne vređa opozicione građane i studente kao što to čine njegovi prethodnici Ana Brnabić i Vučević koji su deo „državnog rukovodstva“, ali suštinski. Njegovi odvaljuju bubrege, ali on ne vređa. Neobično je da je bivši premijer (Vučević) politički jača figura od sadašnjeg (Macuta).

Evo pala je još jedna Makronova vlada. Francuski poslanici glasali su u ponedeljak za smenu premijera Fransoa Bajrua. I da li mislite da će sutra, kad Francuska dobije novu vladu, novi premijer biti politički slabija ličnost od Fransoa Bajrua?

U međuvremenu su se izgubili i razlozi zašto je pao Vučevićev kabinet (pomilovanje nasilnika nad studentima). Neko bi rekao da je Vučević i formalni predsednik SNS a da je partijski legitimitet najjači. Ali valjda Macut dolazi iz Pokreta za narod i državu, što je Vučić reklamirao kao nadolazeću snagu sa njim kao narodnim vođom. Od upućenih ljudi čujem da pored formalne Macutove vlade postoji i „vlada u senci“. Ne opoziciona, već prava vladajuća. Neki članovi Macutovog kabineta su i članovi „vlade

Ono što je Vučić uvek spreman da prihvati - to je 80 opozicionih poslanika u Skupštini. Ali da je od toga 30 lažnih. Odnosno njegovih. Pa kome se sviđa nek izvoli

u senci“ ali neki i nisu.

Kako danas zvuči vest iz marta 2015. da je tadašnji predsednik DS Bojan Pajtić predstavio vladu u senci na čijem će čelu biti on, Dragan Šutanovac biće na čelu ministarstva unutrašnjih poslova, dok će Gordana Čomić predvoditi ministarstvo odbrane? Nije smešno. Toga se ni Vučić ne bi setio.

Vučić kroz istraživanja javnog mnjenja koje kontroliše može da kalkuliše izbornu patologiju i da projektuje rezultate. Drugi to ne mogu. Vučić baca koske sa procentima, znajući kako je varljiva cenzusna margina, a kako se ljudi znaju polakomiti. Ponovo se sprema stara provera na fora o takozvanom ujedinjenju desnice. Ako su onom starom „nacionalnom okupljanju“ Dveri Boška Obradovića i Zavetnika Milice Đurđević Stamenkovski motivaciona istraživanja davala čak i devet odsto, za predstojeće „okupljanje desnice“ samo bi nebo bilo granica.

Teško je baš reći da se vlast konsolidovala, „da su se ljudi probudili iz sna“ (Vučić), ali da su se pregrupisali – jesu. I kad smo već kod jezika, možda je ovu policiju preciznije zvati milicija. Kao nekad „narodna milicija“. Doduše ta narodna iz SFRJ se efikasnije borila sa kriminalom od ove, ali to nije bitno – bitna je odlučna borba protiv unutrašnjeg neprijatelja. Bitno je očuvanje poretka. I onda i sad revolucionarnog. Jer SNS je od 2012. sprovela jednu vrstu revolucije i postala partija revolucionarnog karak-

tera. Sa lojalističkim jezgrom kome ne fali revolucionarnog fanatizma. Tačnije uspostavila je kontinuitet sa Miloševićevom „antibirokratskom revolucijom“ iz poznih osamdesetih koja je obeležila i devedesete godine prošlog veka.

Simbol komunističke milicije bili su plavi „tristaći“. I obično se ta vozila koriste u serijama i filmovima kad se rekonstruiše ta epoha. Milicioneri onda nisu bili „kornjače“, pendrek im je napadno visio sa opasača. Nosili su pantalone sa širokim nogavicama. I pozornici su imali šapke. Ono što je nekad bio „tristać“ (zastava 1300) danas je za Vučićevu miliciju „škoda“. Vlast voli poredjenja sa francuskom policijom ali bez francuske demokratije, izbornog procesa, medija i pravne države.

Ona komunistička narodna milicija bar je dobila pesmicu „Milicija trenira strogoću“ (1983), koja se pojavila na albumu sa drugim pesmicama za decu koji su snimili „Bijelo dugme“ i dečji pevač Ratimir Boršić Rača. Prvobitno je bilo planirano da „Miliciju“ otpeva Seid Memić Vajta. Tekstove za album napisao je Duško Trifunović.

Ne idu baš uz ponašanje Vučićeve (malo i Macutove i Dačićeve) narodne milicije reči pesme: „Milicija ima dobrih strana / što je mlada, lijepa i okretna / dobroćudna i naoružana / pa su djeca sigurna i sretna“. Kakve su sve spotove radili, čudno da se neko iz režimskih kreativnih industrija nije osmelio i da scene policijskih akcija uveže sa ovom pesmicom.

U pismu Ursuli fon der Lajen, Vučić je istakao i da ima podršku većine u Narodnoj skupštini (u kontekstu neuvođenja sankcija Ruskoj Federaciji). Iako je ponižena, bagatelisana, bez realne većine u Skupštini nema ničijeg legitimiteta. Razlog za izbore je i to što ova Skupština više nema legitimitet. U njoj nema Pokreta za narod i državu koji je počeo formiranje svojih odbora po Srbiji (evo prvi u Nišu), i koji može biti Vučićeva lojalističko-zavetnička izborna platforma. Iz Pokreta je i premijer, a u Skupštini su poslanici opozicione koalicije „Srbija protiv nasilja“ koja više ne postoji. Skupština ne oslikava „novu normalnost“ u Srbiji.

Ono što je Vučić uvek spreman da prihvati – to je 80 opozicionih poslanika u Skupštini. Ali da je od toga 30 lažnih. Odnosno njegovih. Pa kome se sviđa nek izvoli. **N**

Kraj za SAJ

Zašto je smenjen komandant pukovnik Spasoje Vulević

Vulević je prvi starešina vojno-policijskih snaga koji je otišao iz službe jer nije prihvatio da ljudi koji su bili pod njegovom komandom pendreče narodne mase. Možda ima oficira koji nisu pristalice nasilnog rešavanja unutrašnje političke krize, ali izabrali su pragmatičan pristup da čute i rade svoj posao

Piše Aleksandar Radić

Vučićev režim traži od svih pristalica da „izađu iz plakara“, da iskoristimo popularni američki termin. Ko podržava vlast mora to da javno pokaže i zato su generali i admirali i visoki policijski oficiri i zvaničnici morali da posete Čacilend, da se zna na kojoj su strani. Od policije i ostalih struktura traži se da se vne pendrek, da se vidi da se bore protiv protesta.

S obzirom na to da SAJ to nije učinio, preduzete su mere – komandant pukovnik Spasoje Vulević je smenjen, a sada sledi rasturanje jedinice – na sednici Vlade održanoj prošlog četvrtka usvojena je Uredba o izmenama uredbe o specijalnoj i posebnim jedinicama policije koja sudeći po sadržaju predviđa novu sistematizaciju radnih mesta. To su prilozima zakonu koji precizno definišu broj i pozicije unutar SAJ-a.

Detalji su klasifikovani kao poverljivi, ali može da se pretpostavi da promene u strukturi podrazumevaju novi akt o radnim mestima za svakog pripadnika SAJ-a, i to je prilika za „sistem“ da svakog ko nije politički podoban premešta na neko mesto u MUP-u gde neće imati uticaj. Radi se o staroj birokratskoj „fori“ po kojoj se čistka može provesti u skladu sa nekim „papirima“ i da ako kažete da ste premešteni jer sistem tako želi, oni kažu da je to u skladu sa propisima i da mora tako da se radi jer poštuju zakon.

Pravni osnov postoji i doslovce svako iz SAJ-a može da ode u narednih 120 dana od objavljivanja Uredbe u Službenom glasniku. U potpisu Uredbe – dr Đuro Macut.

U takvom maniru je stav ministra policije Dačića da je pukovnik Vulević „stekao uslove za odlazak u penziju još 23. marta 2024. godine, kada mu je odobren nastavak službe“ i sada se on odlučio da odlazak na lični zahtev „bez bilo kakvih uticaja sa strane“. Dačić koji je od mladosti živio od političkog hleba prebacio je da sada neko u množini (pukovnik naravno) uzima „jeftine političke poene“ pričom o tome da se penzionisao jer je pod pritiskom politike.

Odavno se priča o smeni Vulevića jer nije u skladu sa potrebama siste-

ma i već dvadesetak godina čvrsto vodi SAJ. Kada su sve policijske i vojne jedinice 15. marta dobile neke važne zadatke koje srećom nisu izvršile, pričalo se da SAJ neće izaći iz svog središta u naselju „13. maj“, nazvanom po onom starom „komunističkom“ prazniku bezbednosti.

Kadrovski rez bila je tema koja je visila u vazduhu, ali posmatrači su cenili da profesionalizam čuva SAJ i da ako Vulević ode postaviti se iz ambasada sklonih Vučićevom režimu pitanje zašto se to čini. U prošlosti SAJ je imao vrlo bliske veze sa raznim srodnim jedinicama iz sveta i posebno često je vežbao sa „zelenim beretkama“ iz američke vojske. Zajednička obuka za antiteroristička dejstva bila je rutinska praksa na koju su dolazili u goste u Srbiju pripadnici 10. grupe specijalnih snaga. Poslednja takva aktivnost održana je prošlog proleća na temu rešavanja talačke situacije.

Amerikanci iz „zelenih beretki“ i Nacionalne garde Teksasa, njih 10 i 35 pripadnika SAJ-a vežbali su na poligonu Mitrovo polje na Goču. To je bila 11. takva vežba, a Vulević je uvek bio dobar domaćin i naravno da je to jedan od elemenata koji se u vlastima morao da uračuna njemu i jedinici u korist. Dubina unutrašnje političke krize promenila je procene i SAJ ne može da ostane po strani kada se odlučno svim ljudskim resursima brani vlast, i Uredba je doneta.

Vulević je sada prvi starešina vojno-policijskih snaga koji je otišao iz službe jer nije prihvatio da ljudi koji su bili pod njegovom komandom pendreče narodne

mase. Možda ima oficira koji nisu pristali ce nasilnog rešavanja unutrašnje političke krize, ali izabrali su pragmatičan pristup da čute i rade svoj posao i prate razvoj prilika, pa ako se vlast promeni oni će tvrditi da su oduvek bili za „pobedničku“ stranu i da su oduvek bili profesionalci.

Ranije, nijedan starešina nije preispitivao naredbe za intervencije i SAJ je bio na ulicama centralnog dela Beograda jula 2020. godine kada su učestvovali u suzbijanju masovnih demonstracija. Okolnosti su se u međuvremenu dramatično promenile. Protesti su masovni i nenasilni. Provokatora ima mali broj i lako se može izolovati ako postoji potreba za to, ali naredba je da se ide na masu i pokaže sila protiv neistomišljenika, a ne osoba koje zaista predstavljaju nosioce narušavanja javnog reda i mira. Traži se od policije da zatvori oba oka na postupke pristalice SNS-a čak i kada preko leđa kordona gađaju vatrometom prolaznike.

Odavno se priča o smeni Vulevića jer nije u skladu sa potrebama sistema i već dvadesetak godina čvrsto vodi SAJ. Kada su sve policijske i vojne jedinice 15. marta dobile neke važne zadatke koje srećom nisu izvršile, pričalo se da SAJ neće izaći iz svog središta u naselju „13. maj“, nazvanom po onom starom „komunističkom“ prazniku bezbednosti

Prilikom da se afirmiše na strani vlasti u punoj meri zasada je iskoristio Kričak, komandant JZO. On želi da bude viđen i pozira pred kamerama jer želi da bude čovek koji će podsticati strah. Svašta bi o motivima takvog čoveka rekli psiholozi. On sada ima kontrolu nad sastavom koji ima i preko 1.300 ljudi koji su provereni u tabadžijskoj raboti.

Na takvim zadacima „proveru“ je prošla sa odličnim beogradska Policijska brigada, sva četiri odreda Žandarmerije i lista lica sa raznih radnih mesta koja su prihvatila da obave nenamenske poslove. U SAJ-u su se držali definicije zadatka da su tu da se bore protiv terorizma na taktičkom nivou i da pruže podršku ostalim jedinicama MUP-a u lišavanju slobode članova organizovanih kriminalnih grupa, posebno ako se očekuje da oni primene vatreno oružje.

U stvari, nije bitno šta piše jer ako ode na portal MUP-a, navodno JZO obezbeđuje određene ličnosti i objekte, ali u praksi jure za studentima po ulici i zaduženi su za zastrašivanje pretnjom seksualnog nasilja.

Ako političari na vlasti i pristalice prepoznaju učesnike protesta kao teroriste, za starešine posebnih jedinica stvari su jasne i savest mirna. Davno su dovedeni u korak s potrebama partije. Uredba koja je promenjena za potrebe sklanjanja Vulevića i verovatno još starešina SAJ-a primenjuje se od 2018. godine. Tim propisom osim SAJ-a na listu posebnih jedinica uvršteni su Žandarmerija, famozni JZO (puni zvanični naziv je neobično dug – Jedinica za obezbeđenje određenih ličnosti i objekata), zatim JZZ (Jedinica za zaštitu zadužena da pokrije učesnike u krivičnom postupku i bliska lica koja treba da svedoče pred sudom).

Na listi je Helikopterska jedinica koja se sada bavi težišno prevozom šefa i prijatelja. Za nekih 100 miliona evra nabavljena su tri komada Erbasa H215 (AS332L) od kojih je jedan uređen kao salon za udoban prevoz VIP-ovaca i ima na boku neobično veliki klima-uređaj. Iz Miloševićeve ere nasledili su i jedan Sikorski S-76B takođe za VIP prevoz. Posebne jedinice predviđene samo za Beograd su Policijska brigada koja ima stalni sastav, a u Interventnoj jedinici su najčistiji policajci iz redovnog sastava koji se na zadatke šalju po proceni potreba. **N**

Poslednja šansa za Evropu

Pred autokratskim i diktatorskim režimima, EU odnosno Evropa bi morala da se vrati svojoj istorijskoj ulozi i da bude ono što je bila vekovima: svetionik slobode i kontinent šansi za sve talentovane i sposobne ljude. Zato je borba za liberalno-demokratsko društvo fundamentalna, a ona ne može da se dobije bez naoružavanja. Alternative poput demilitarizacije, pacifizma, asistencijalizma, predostrožnosti, zadovoljavanja postojećim i čuvanjem stečenih prava i privilegija, vode ka kapitulaciji

Piše **Željko Pantelić**, dopisnik **Nedeljnika** iz Rima

Mario Dragi je direktno, bez upotrebe politički korektnog rečnika, saopštio i liderima članica EU, evropskih institucija i evroparlamentarcima da ako žele da Evropska unija preživi kao demokratska, liberalna i slobodna zajednica, mora da se reformiše što pre i da se naoruža i kreira respektabilnu vojnu snagu. Nisu dovoljne kozmetičke promene ili verbalne akrobacije poput poslednje koja je ime programa za naoružavanje EU promenila iz eksplicitnog „ReArm Europe“ u politički korektnije „Readiness Europe“.

Evropljani se suočavaju sa surovom istinom da mir, sloboda i demokratija koštaju. Na američki kišobran ne može više da

Svima je postala upadljiva transformacija Merca: od rigidnog i tvrdoglavog političara postao je fleksibilan i pragmatičan kancelar. Uspeo je uz pomoć drugih stranaka da ukloni ustavnu prepreku zabrane zaduživanja. Plan za naoružavanje zemlje, osim u Alternativni za Nemačku, ne nailazi na veće otpore u Bundestagu

se računa i potrebno je napraviti izbor koji u zapadnoj i centralnoj Evropi odlažu od završetka Drugog svetskog rata između glavne i sporedne uloge, rasta i propada-

nja, naoružavanja ili rata, snage ili slabljenja. Kontradiktorno je da evropske države imaju sve instrumente da budu subjekt geopolitike a ponašaju se kao da su objekti i da su predati na milost planetarnim i regionalnim imperijama.

Elektrošok zvani Donald Tramp proizveo je pored negativnih posledica i par kolateralnih benefita. U EU su počeli konačno da razmišljaju pragmatično i konkretno u tri sektora: bezbednost (vojska i naoružavanje), konkurencija (jedinstveno tržište i usklađivanje ekonomskih i fiskalnih politika) i geopolitika (proširenje i neophodni reformski proces za njegovu realizaciju).

Pred autokratskim i diktatorskim režimima, EU odnosno Evropa bi morala da

se vrati svojoj istorijskoj ulozi i da bude ono što je bila vekovima: svetionik slobode i kontinent šansi za sve talentovane i sposobne ljude. Zato je borba za liberalno-demokratsko društvo fundamentalna a ona ne može da se dobije bez naoružavanja i kreiranja zajedničkog odbrambenog sistema, stimulisanja i podrške jačanju nataliteta, okretanja ka ekonomskoj politici razvoja i investiranja, kreiranja novih radnih mesta kroz razvoj novih tehnologija i preuzimanjem rizika. Alternative poput demilitarizacije, pacifizma, asistencijalizma, predostrožnosti, zadovoljavanja postojećim i čuvanjem stečenih prava i privilegija, vode ka kapitulaciji.

Novac za naoružavanje EU je najmanji problem, on je uostalom već obezbeđen (800 milijardi evra), plus pojedinačne investicije država članica. Preko potrebna je politička strategija, vojni planovi i koordinacija industrije. Takođe, treba regulisati i odnose u NATO-u. Države članice EU u NATO-a su se obavezale da garantuju, svi zajedno, 300.000 vojnika za Severnoatlantsku alijansu. Imajući u vidu aktuelni broj ljudi pod oružjem, EU nema dovoljno vojnika za NATO i za svoju zajedničku odbranu.

Jedna od ideja je da pet-šest najvećih zemalja EU, ne računajući Španiju, koordinira svoje snage i formira zajedničku komandu koja ne bi bila glomazna kao NATO i koja bi bila otvorena za postepeno apsorpiranje novih članova. Apсурно je da neko misli da se EU ili neka njena članica može braniti tako što će i dalje postojati 27 nacionalnih komandi. Koordinacija ministarstava odbrane i komandnih lanaca je neophodan preduslov da EU u vojnom i odbrambenom smislu deluje kredibilno.

Veliki problem EU je raskorak između tendencije da NATO postaje sve više okrenut i fokusiran ka severoistočnim granicama i odnosa snaga unutar same EU i različitih a ponekad i dijametralnih viđenja prioriteta i pretnji za Stari kontinent. Činjenica je da su zemlje koje izlaze na Baltičko more mnogo više atlantske nego evropske, čak i sa Trampom u Beloj kući.

I pored toga što nemaju specifičnu težinu, kao ni vojnu, finansijsku i industrijsku bazu poput država starosedelaca, one diktiraju u dobroj meri evropsku političku agendu. Nije slučajno da je Estonka Kaja Kalas visoka predstavnica EU za spoljnu politiku, Letonac Valdis Dom-

brovskis komesar za ekonomske poslove, a Litvanac Andrijus Kubilius čelnik novoosnovanog komesarijata za odbranu.

Ne treba potceniti ni rak-ranu evropskih vojski: na plate vojnika, oficira i osoblja odlazi, po pravilu, više od polovine vojnog budžeta, u Italiji čak 60 odsto. Primera radi, u SAD na plate otpada tek četvrtina budžeta Pentagona.

EVROPSKA ODBRAMBENA ZAJEDNICA

Italijani kažu da između rečenog i učinjenog stoji more (tra il dire e il fare c'è di mezzo il mare). Priča o zajedničkoj odbrani i zajedničkim vojnim snagama lebdi iznad vodećih kontinentalnih država gotovo 75 godina. Štaviše, u temelju današnje EU je kratkovidost u ključnim članicama EU, čitaj Francuskoj, što jedan od ključnih stubova nije zajednička odbrana.

Ironijom sudbine francuski premijer Rene Pleven je predložio u Nacionalnoj skupštini osnivanje evropske vojske u leto 1950. godine, samo par nedelja nakon deklaracije Roberta Šumana 9. maja da ako želimo mir na Starom kontinentu potrebno je ukloniti motive rivalstva i neprijateljstva između Francuske i Nemačke.

Plevenov plan o formiranju zajedničke vojske naišao je na odobravanje i u Italiji i u SR Nemačkoj, štaviše premijeri tih dveju zemalja, obojica demohrišćani, Alčide de Gasperi i Konrad Adenauer postali su njeni barjaktari.

Činilo se u tim posleratnim godinama da se ubrzanim koracima ide ka ispunjenju „Ventotenskog manifesta“ Altijera Spinellija, to jest ideje o federalnoj Evropi sa zajedničkim oružanim snagama. Zajedničku evropsku vojsku trebalo je da čine vojnici iz Francuske, SR Nemačke, Italije, Holandije, Belgije i Luksemburga. Komanda je trebalo da bude nadnacionalna i u koordinaciji sa tek rođenim NATO-om. Izgledalo je i kao idealno rešenje za „nemački problem“, Nemci bi bili ponovo vojnici, ali Nemačka ne bi imala samostalnu vojsku.

Međutim, francuski „grandeur“, lokalne komunističke partije i međunarodne okolnosti (rat u Koreji je buktao, Staljin je kovao planove da napadne Zapadnu Nemačku a Amerikanci su sa Britancima konstruisali NATO s ciljem da Ruse drže na distanci a Nemce pod kontrolom) potopili su projekat koji je mogao da promeni tok istorije u Evropi.

Posleratna Francuska, tzv. Četvrta republika, bila je nestabilna, vlade su se menjale u proseku dva puta godišnje a u dobrom delu društva sećanje na nacističku okupaciju i blamantan poraz 1940. godine bili su previše sveži i teški za varenje da bi mogli da prihvate novo naoružavanje Nemačke.

Plan za kreiranje evropskih zajedničkih oružanih snaga bio je mešavina straha od novih ratova u Evropi ali i momentalne lucidnosti i dalekovidosti pojedinaca. On se nasukao na hridini francuskog nacionalizma i poslušnosti francuskih komunista koji su tada delovali kao produžena ruka Kremlja.

Krajem leta 1954. godine degolisti i komunisti su se udružili u Nacionalnoj skupštini i oborili predlog o formiranju Evropske odbrambene zajednice. Komunističko glasilo „L'Humanité“ je na deset stubaca trijumfalno objavljivalo naslov: „Militarizam je poražen“. Bio je to vrhunski cinizam, francuske marionete SSSR-a koji je po antonomaziji bio militaristička država slavile su pobedu nad „militarizmom“.

Od tog avgustovskog dana (glasalo se 30. avgusta) ideja o kreiranju zajedničke odbrane i evropske vojske nije više bila blizu svoje realizacije. Tu i tamo je u prethodnim decenijama izranjala na površinu, ali nikada nije otišla dalje od salonskih i teorijskih priča ili mrtvog slova na papiru.

Danas se malo ko seća da je EU na samitu u Helsinkiju 1999. godine donela odluku o kreiranju zajedničke multinacionalne formacije od 60.000 vojnika a nije bolje prošla ni Agencija za evropsku odbranu, osnovana 2004. godine i pretvorena u neku vrstu „istraživačkog instituta“.

MOŽE LI EU BEZ NATO-a?

Francusko iskustvo je veoma indikativno kada je u pitanju odnos EU sa NATO-om, odnosno sa Sjedinjenim Američkim Državama. Šarl de Gol se vratio u Elisejsku palatu 1958. godine, ali je tek 1966. godine svečano objavio povlačenje tek osnovane Pete republike iz vojnog komandnog lanca NATO-a i zatvaranje NATO-a, odnosno američkih, vojnih baza na teritoriji „Šestougona“.

Bio je to epohalni zaokret. Komanda NATO-a je preseljena u Belgiju, tačnije u Brisel i Mons, a oko sto hiljada američkih vojnika, oficira i članova njihovih porodica je napustilo Francusku.

Zašto je De Gol čekao osam godina da uradi ono što je želeo od prvog dana po povratku na vlast? Odgovor je vrlo jednostavan: u međuvremenu se Francuska pridružila klubu država sa atomskim naoružanjem. U današnjem svetu nije moguće imati visok stepen nezavisnosti ako ne poseduješ, kao odvraćajuće sredstvo, nuklearni arsenal.

Francuski nuklearni program, tzv. Force de frappe, doživeo je svoje vrtoglavo ubrzanje tokom De Golovog mandata i u zimu 1966. godine Francuska je trijumfalno proglasila urbi et orbi svoju nezavisnost.

Evropska unija možda nema osam godina na raspolaganju da kreira svoje oružane snage i sve što je potrebno da bude toliko jaka i naoružana da nikom ne padne na pamet da napadne bilo koju njenu članicu, ali je sigurno da nema više vremena za gubljenje. Alternative su sve potčinjeniji i ponizniji položaj u odnosima sa SAD ili da bude laka žrtva istočnjačkih planetarnih i regionalnih predatora.

NEMAČKA, OD NACIJE RATNIKA DO NARODA PACIFISTA

U Nemačkoj se događaju značajne promene. Prošlog 15. juna je proslavljen, prvi put, Dan veterana odnosno odavanja pošte vojnicima koji su se borili za svoju zemlju. Takođe, posle više od 30 godina prva sednica vlade, nakon letnje pauze, održana je u zgradi Ministarstva odbrane. Inače, to je, sve do 1992. godine, bio običaj.

U Nemačkoj je samo 16 odsto građana spremno da brani Saveznu Republiku. Prevaspitavanje Nemaca nakon nacističke epizode je otišlo mnogo dalje nego što su i najoptimističniji pacifisti mogli da zamisle. Nemci su postali kao Amidžin najmlađi naslednik iz pesme Đure Jakšića „Otac i sin“: „E, ja samo volo sablje i koplja, a sin mi jarca pečeno“. Paradoksalno, AfD ima više birača nego što je Nemaca spremno da brani otadžbinu, što znači i da dobar deo onih koji glasaju za Alternativu za Nemačku nije spreman da bezuslovno brani domovinu.

Bundeswehr i pored velikih napora da se revalorizuje njegova uloga i dalje ne uspeva da postane popularan među mladim Nemcima. Inicijative poput one da pripadnici nemačke vojske mogu

da putuju besplatno javnim prevozom imale su skromne domete: pripadnici Bundeswehra su postali vidljiviji i prihvatljiviji u javnom prostoru, ali to nije povećalo broj regruta. Baš kao što ni povećanje plata za „guštere“ na 2.300 evra nije uspeło da pokrene regrutacioni talas. Štaviše, Bundeswehr ne regrutuje ni polovinu vojnika koje je zacrtao, dok je postotak onih koji skidaju uniformu i dalje prilično visok.

Plan kancelara Merca i ministra odbrane Borisa Pistorijusa je da u sledećih par godina povećaju broj vojnika sa 180.000 na 260.000 i da broj rezervista stabilizuju na 200.000. Eto zašto uvođenje obaveznog vojnog roka nije usvojeno, ali je ostavljena zakonska mogućnost da u urgentnim situacijama ono bude uvedeno. Nekada najratobornija evropska nacija postala je pacifistička, a istorija nas uči da je prilično rizično „militarizovati“ Pruse.

Kada Merc kaže da „želi da kreira najjaču konvencionalnu vojsku u Evropi“, on ne daje prazna obećanja na kakva smo se navikli u južnoslovenskim državama, već tu svoju nameru zavodi

Priča o zajedničkoj odbrani i zajedničkim vojnim snagama lebdi iznad vodećih kontinentalnih država gotovo 75 godina. Štaviše, u temelju današnje EU je kratkovidost u ključnim članicama EU, čitaj Francuskoj, što jedan od ključnih stubova nije zajednička odbrana

sa brojevima i obezbeđenim novcem u budžetu Savezne Republike.

Nemci znaju koliko će ih koštati godišnje plan vlade kancelara Fridriha Merca da Savezna Republika postane treća vojna sila na svetu, više od 150 milijardi evra, odnosno tri puta više nego što je Berlin do sada izdvajao za odbranu. U pomenutu sumu ne ulazi dodatnih 500 milijardi koje Nemačka ima nameru da investira u modernizaciju

Bundeswehra i u vojnu industriju u sledećih deset godina.

Svima je postala upadljiva transformacija Merca: od rigidnog i tvrdoglavog političara postao je fleksibilan i pragmatičan kancelar. Uspeo je uz pomoć drugih stranaka da ukloni ustavnu prepreku zabrane zaduživanja. Plan za naoružavanje zemlje, osim u Alternativi za Nemačku, ne nailazi na veće otpore u Bundestagu. Ruku na srce, Socijaldemokratska partija je u koaliciji sa CDU/CSU, a Zeleni i da hoće ne bi mogli da se usprotive budućici da se njihov kandidat za kancelara na prethodnim izborima Robert Habek zalagao da Nemačka poveća svoja izdvajanja za odbranu na 3,5 odsto BDP-a.

Berlin će uložiti i tri milijarde evra za prilagođavanje svojih luka i prateće infrastrukture za dualnu upotrebu (vojnu i civilnu) a obezbeđeno je i osam milijardi evra za kreiranje „centralne vojne mreže“, to jest biće modernizovani auto-putevi i železničke pruge od geostrateškog i vojnog značaja.

SEJANJE MINA NA ISTOKU

Istočno krilo NATO-a, od Finske i Švedske, preko pribaltskih republika, Poljske, Češke, Slovačke i Mađarske, pa do Rumunije i Bugarske, donelo je odluku da do 2030. godine dostignu izdvajanje od pet odsto BDP-a za odbranu.

Broj država članica EU koje se vraćaju proizvodnji nagaznih i antitenkovskih mina raste iz kvartala u kvartal. Sve pribaltske republike, Finska i Poljska povukle su svoje potpise sa Konvencije o zabrani proizvodnje, skladištenja i upotrebe mina. Nije slučajno da se radi o državama koje se graniče sa Rusijom i Belorusijom i koje su izložene ozbiljnim pretnjama od ruske invazije.

Litvanija i Finska pokrenule su zajedničku proizvodnju antitenkovskih i nagaznih mina uloživši nekoliko stotina miliona evra. Cilj je da se proizvede dovoljna količina mina koja bi omogućila obezbeđivanje granice prema Rusiji i Belorusiji, a zatim da se preostala proizvodnja usmeri prema Ukrajini.

Kreiranje minskih polja na granici sa Rusijom i Belorusijom jeste najefikasniji način da se preventivno i odvraćajuće deluje na eventualne zavojevačke planove Kremlja, ali se tako i žrtvuje deo zemljišta za civilnu, pre svega, poljoprivrednu upotrebu, što nije zanemarljivo.

Na istočnim granicama se vode i hibridni ratovi poput nedavnog u Rumuniji kada je Rusija pokušala da ustoliči „svog“ čoveka na čelu balkanske države. Izbor bivšeg gradonačelnika Bukurešta Nikušora Dana samo je privremeno smirio vode i zaustavio Rumuniju da iz tabora sa Poljskom i pribaltskim republikama pojača savez Mađarska-Slovačka, zemlje sa manjim strateškim značajem od našeg istočnog suseda.

BALTIČKA ODBRAMBENA LINIJA

Pribaltske republike konstruišu čitav sistem utvrđenja, rovova, bunkera i prepreka za tenkove i borna kola duž gra-

nice sa Rusijom i Belorusijom, nazvan „Baltic Defence Line“. Čitava odbrambena linija trebalo bi da košta oko 300 miliona evra. Nastavlja se i sa jačanjem potencijala luka i aerodroma za dualnu upotrebu, to jest da lako mogu da budu pretvoreni u vojne objekte.

Paralelno, u svim pribaltskim republikama obnovljena je obaveza služenja vojnog roka. Neposredno po ulasku u NATO Estonije, Letonije i Litvanije, obaveza odlaska u vojsku bila je ukinuta, ali je progresivno posle anektiranja Krima 2015. godine i napada Rusije na Ukrajinu 2022. uvedena ponovo. Za muškarce je služenje roka obavezno, dok žene mogu dobrovoljno da budu regrutovane. U srednjim školama uveden je obavezni predmet predvojničke obuke.

Namera je da Estonija, Letonija i Litvanija zajedno raspolažu do kraja ovog desetleća sa blizu 100.000 vojnika pod oružjem i još toliko u rezervi. Osim domaćih vojnika, na obalama Baltika će biti pojačano i prisustvo združenih NATO snaga. Cilj je da se tri bivše sovjetske republike osposobe da mogu da odole dovoljno vremena dok ne stigne pojačanje iz ostatka članica EU i NATO-a.

POLJSKA KONSTRUIŠE NAJJAČU EVROPSKU VOJSKU

Rusija je invazijom na Ukrajinu omogućila Poljskoj da uđe u ulogu koju sanja još od 18. veka kada su njene velmože izmislile „Testament Petra Velikog“ ne bi li ubedile Evropljane da im priteknu u pomoć u odbrani od istočnih komšija. Takođe, Poljaci su konačno mogli da skinu etiketu da nisu rusofobi već realisti i ušli su u ulogu branitelja Evrope, kao njihov slavni kralj Jan Sobjeski koji je odbranio Stari kontinent od Osmanlija porazivši ih pod zidinama Beča 1683. godine.

Poljska je od svih velikih članica EU

otišla najdalje u jačanju svojih vojnih kapaciteta. Zahvaljujući tek izabranom predsedniku Karolu Navrockom, ona jedina ima preferencijalni kanal sa Donaldom Trampom i njegovim okruženjem. Nije iznenađenje da je Tramp, u kontratendenciji sa svim svojim potezima od povratka u Belu kuću, otvorio vrata za povećanje broja američkih vojnih baza i broja vojnika na poljskoj teritoriji.

Premijer Donald Tusk, osim što je stavio do znanja da njegova zemlja ima nuklearne ambicije, krenuo je u kreiranje plana čiji je cilj da svaki punoletni Poljak bude vojno obučan i da poljska armija sa aktuelnih 200.000 vojnika pređe na pola miliona ljudi pod oružjem.

ŠVEDANI NE VERUJU AMERIKANCIMA

Švedska nije ratovala više od dvesta godina, ali su njeni građani svesni da mir ima cenu i da ne zavisi samo od njih te da je zato potrebno imati respektabilan sistem odbrane. Švedani su pokazali prilično veliko jedinstvo po pitanju naoružavanja, bilo da se radi o političkim partijama ili o građanima. Četvoro od pet građana Švedske odobrava naoružavanje njihove zemlje, a vrlo je indikativno i da čak sedam od deset Švedana veruje da Trampova Amerika ne bi branila evropsku članicu NATO-a u slučaju agresije.

U nacionalnom parlamentu usvojen je gotovo jednoglasno plan vredan 27 milijardi evra za modernizaciju vojske, ali i za koncept civilne ili totalne odbrane (Totalforsvar). Takođe, Stockholm se pridružio zajedničkom skandinavskom programu za jačanje proizvodnog vojnoindustrijskog lanca i za zajedničku nabavku municije i vojnog materijala.

Švedska je konfekcionisala plan da dostigne predviđenih pet odsto BDP-a za odbranu do 2030. godine tako što će 3,5 odsto otići za vojsku a 1,5 na troškove vezane za odbranu. Radi se o drastičnoj promeni za skandinavsku zemlju budući da je pre samo sedam godina izdvajala za odbranu manje od jedan odsto BDP-a.

Švedani, za razliku od Finaca i pribaltskih republika, ne smatraju da će ih Rusija u dogledno vreme napasti, ali ne isključuju mogućnost da do rata dođe i žele da budu u poziciji da mogu da pomognu svojim istočnim i baltičkim komšijama. **N**

Kako je Beograd izvukao novinare NBC-ja iz krvavog sukoba

Nedeljnik ekskluzivno otkriva kako je petoro palestinskih novinara, zaposlenih u američkom NBC-ju, sa još troje članova porodice, evakuisano iz Gaze i kakvu je ulogu u tom trileru odigrala država Srbija.

Ovo je priča o osmoro Palestinaca koji su preko Beograda našli spas, o diplomatskim kanalima, i svima onima koji su učestvovali u akciji. Priča o trouglu Srbija–Amerika–Izrael, priča o Bliskom istoku i o tome kako je sticaj okolnosti našu zemlju stavio u srce operacije koja je, na kraju, završena uspešno

Piše Veljko Miladinović

Ne znamo šta im je prošlo kroz glavu kada su dobili vest da će napustiti Gazu. Možemo samo da pretpostavimo kako su se osećali kada su objavljeni izveštaji o stradanjima njihovih kolega, novinara – koji rade za različite medije, uglavnom iz zapadnog sveta – koji su stradali baš na mestima na kojima su oni donedavno bili, odakle su izveštavali.

Ne možemo ni da zamislimo o čemu su sve razmišljali kada su izašli iz Gaze i krenuli na put prema Jordanu, samo da bi njihovo vozilo napali teroristi.

Ne znamo ni šta im je bilo na pameći kada su se posle svega – skoro dvogodišnjeg krvavog rata i neizvesne i turbulentne operacije izlaska iz Gaze – našli u Srbiji. A ni šta su mislili kada su napustili našu zemlju.

Ali zasigurno znamo ovo – grupa novinara koji rade za američku televizijsku mrežu NBC (i nekoliko članova njihovih porodica), posle puno diplomatskih peripetija, uspela je da se evakuiše i ne samo što im je jedna stanica na putu evakuacije bila Srbija, nego je država Srbija na tom putu odigrala ključnu ulogu.

Ova informacija nam je potvrđena iz

više izvora, prvo iz srpskih diplomatskih krugova koji su direktno bili upoznati sa operacijom izvlačenja novinara, a potom smo dobili potvrdu i sa američke strane.

Uskoro se navršava dve godine od stravičnog terorističkog napada 7. oktobra koji je sproveo Hamas, teroristička organizacija koja je upravljala Pojasom Gaze. Posle toga usledio je surovi odgovor izraelskih snaga, zbog kojih Izrael optužuju za niz ratnih zločina, i što svakako ne doprinosi ugledu te zemlje u svetu (i taj momenat će biti važan za ovu priču).

Prvu informaciju, još uvek neproverenu, o novinarima koji rade za američku televiziju a koji se uz pomoć Srbije evakuišu iz Gaze, dobili smo u drugoj polovini avgusta, kada je pitanje ugroženosti novinara u Gazi eskaliralo.

Organizacija Media Freedom Coalition 21. avgusta je zatražila da Izrael dozvoli pristup inostranim medijima, posebno u svetlu „narastajuće humanitarne krize“, i tom prilikom su osudili „svako nasilje prema novinarima i medijskim radnicima“, jer je sve češće moglo da se čuje kako je veliki broj novinara stradao u Gazi. Apel je potpisalo

27 zemalja, među kojima su Francuska, Nemačka, Velika Britanija...

Izrael je od početka rata zatvorio nezavisni pristup Gazi novinarima, pisali su strani mediji; jedino su bili organizovani ulasci u Gazu pod kontrolom IDF-a, odnosno izraelske vojske. Podaci o stradalim novinarima tokom rata, uglavnom bazirani na izveštajima palestinskih organizacija, već su se približavali broju 200, a prema nekim izveštajima su ga i premašili. I najčešće je reč o Palestincima.

Kako je medijskim ekipama limitiran pristup Gazi, za inostrane televizije, agencije i novine uglavnom su na terenu radili lokalni „fikseri“ i dopisnici,

dakle lokalci, Palestinci.

Njihove matične mreže bi se često našle u situaciji da pokušaju da „svoje ljude na terenu“ izvuku na sigurno, ali kako je reč o lokalnim Palestincima, dok traju sukobi to uopšte nije jednostavna misija.

Nekoliko dana nakon tog 21. avgusta izraelski projektili pogodili su jednu od glavnih bolnica u Gazi, bolnicu Naser u gradu Kan Junis, na jugu Pojasa Gaze. I to je tog ponedjeljka 25. avgusta bila glavna vest u većini svjetskih medija. Raketne su udarile bolnicu u dva navrata, posle prvog napada stradale su dve osobe. Kada su se spasioci i novinari uputili ka bolnici, usledio je drugi na-

pad, i tada je poginulo još 18 njih (kasnije je ukupan broj stradalih bio 21), među kojima je bilo pet osoba koje su radile za strane medije, za AP, Al Jazeera, Reuters... Izrael je ovaj napad okarakterisao kao tragičan slučaj.

Nije ovo bio prvi put da civilni objekti budu meta izraelskih snaga i to je glavna potka ovog sukoba, Izrael tvrdi da se bolnice koriste kao živi štitovi Hamasa. Dve nedelje ranije je šestoro dopisnika Al Jazeera stradalo u napadu na jednu drugu bolnicu.

Sutradan, 26. avgusta – a bilo je dosta neproverenih vesti, čak i da je među stradalima bilo novinara NBC-ja – od našeg izvora dobijamo informaciju da ovi novinari koji se evakušu preko Srbije, nisu ugroženi. U tom trenutku su

Prvu informaciju, još uvek neproverenu, o novinarima koji rade za američku televiziju a koji se uz pomoć Srbije evakušu iz Gaze, dobili smo u drugoj polovini avgusta, kada je pitanje ugroženosti novinara u Gazi eskaliralo

već bili u Srbiji i njihova matična kuća sa kojom su sarađivali radila je na njihovom prebacivanju – iz Srbije.

Informaciju o „novinarima NBC-ja koji se evakušu iz Gaze“, bez puno detalja, dobili smo, dakle, prvi put dok su još bili u Srbiji.

Mnogo neproverenih informacija su stizale su jedna drugu i mnogo neproverljivih priča nizale su se jedna za drugom. Među njima se pojavila i ova, da je grupa novinara koji su radili za NBC stigla u Srbiju. Bila je to dobro čuvana tajna, za šta su se pobrinuli organizatori evakuacije. Što je i razumljivo. I zbog čega je naše sklapanje ove priče potrajalo. Izvor nam je poručio da će im trebati najviše dve nedelje da završe operaciju evakuacije. Ispostavilo se da su bili nešto brži.

Poslednjih dana avgusta dobili smo poruku od izvora: „Svi zaposleni iz NBC-ja i njihova rodbina napustili su Srbiju.“

Priča je počela da se odmotava – posle višenedeljnih pokušaja, ovi novinari su napustili Gazu uz pomoć diplomatskih kanala preko srpske ambasade u Vašingtonu, a Gazu su napustili uz pomoć putnih isprava koje im je izdala Srbija.

U direktnom kontaktu sa mrežom

NBC dobili smo odgovor da ne mogu da komentarišu ovu temu, jer je njihova politika da ne komentarišu kretanja i putovanja svojih zaposlenih.

Ovo, naravno, nije bilo obično putovanje. Ali je zakopčanost, čak i kada je reč o jednom mediju, u svetlu osetljivo-sti teme i razumljiva.

Posle nekoliko razmenjenih mejlova i telefonskih razgovora sa izvorima nezavisnim od „srpske strane“ dobili smo potvrdu da se ovo zaista dogodilo i da je Srbija pomogla u ovoj situaciji u kojoj mnoge druge zemlje nisu htele, ili jednostavno nisu mogle da pomognu (izvor nam je potvrdio da Srbija nije bila jedina zemlja kojoj se američka strana obratila).

Kako je došlo do toga da se Srbija uključi u ovu priču? Priča nas vraća na početak jula i na jedan diplomatski prijem u Vašingtonu.

U srpskim medijima, podsetićemo, objavljena je fotografija ambasadora Srbije u SAD Dragana Šutanovca u „priateljskom razgovoru sa premijerom Izraela Benjaminom Netanjahuom“.

Fotografija je prvo bila objavljena na naložima na društvenima mrežama srpske ambasade u Vašingtonu,

Nije potrebno previše potcrtavati koliko je Netanjahu ovih dana omiljena ili neomiljena politička ličnost u svetlu, pa i u diplomatskom kolu u mnogim zapadnim zemljama.

Na toj fotografiji su Šutanovac i Netanjahu sedeli okrenuti jedan prema drugome, više kao da su se sreli u pabu posle napornog posla, blago nagnuti tek da se ostavi utisak za nijansu višeg stepena ležernosti nego što bi neki diplomatski protokol naložio.

O čemu su sve razgovarali može da se nagađa – iz zvanične objave ambasade Srbije u SAD saznajemo da je „posebna pažnja tokom razgovora posvećena humanitarnim pitanjima, uključujući slučaj Alona Ohela, državljanina Izraela i Srbije koji se od oktobra 2023. nalazi u zarobljeništvu Hamasa“ – ali konkretno za ovu našu priču detalji razgovora zapravo i nisu važni.

Važno je da je do tog razgovora uopšte došlo.

Netanjahu tokom prijema na kom je bio diplomatski kor nije imao previše sagovornika raspoloženih za časkanje, zapravo kako nam je preneo izvor, Šutanovac je bio jedini iz diplomatskog kora koji je „sedeo i pričao sa njim“.

Kako je medijskim ekipama limitiran pristup Gazi, za inostrane televizije, agencije i novine uglavnom su na terenu radili lokalni „fikseri“ i dopisnici, dakle Palestinci

Izvor nam je poručio da će im trebati najviše dve nedelje da završe operaciju evakuacije. Ispostavilo se da su bili nešto brži. Poslednjih dana avgusta dobili smo poruku: „Svi zaposleni iz NBC-ja i njihova rodbina napustili su Srbiju“

To je zapalo za oko ljudima iz NBC-ja, koji su već neko vreme tražili način da izvuku svoje ljude iz Gaze, a njihova ekipa iz Vašingtona je pokušavala među diplomatama da nađe odgovarajući kanal.

Upalila im se lampica i jedna producentkinja NBC-ja je na tom prijemu prišla Šutanovcu i zamolila ga za pomoć.

Motivacija je, po svemu sudeći, bila upravo to što je videla da se jedino Šutanovac duže zadržao u razgovoru sa izraelskim premijerom. Drugi izvor nam je potvrdio da je američka televizija ranije pokušavala preko drugih diplomatskih predstavništava.

Narodski rečeno, tražili su nekog ko je dovoljno dobar sa Izraelcima da može da

im pomogne i ponadali su se da to mogu da dobiju u srpskom ambasadoru.

U teoriji, Srbija je zemlja koja priznaje Palestinu i koja ima veoma dobre odnose sa Izraelom – dovoljno, na primer, da izraelski sportski klubovi svoje evropske utakmice tokom trajanja rata igraju baš u Srbiji – ali teorija je jedno, a praksa zna da bude mnogo komplikovanija.

Posebno u ovakvim situacijama kada nije sve samo u dobrim namerama.

Verovatno nije to bila najzavidnija situacija za ambasadora jedne ne baš velike zemlje u situaciji kada svaka intervencija u sukob može da ima nepredvidiv odjek, tek srpski ambasador se jeste po tom pitanju konsultovao, tako nam je preneo izvor, sa Ministarstvom spoljnih poslova i predsedništvom. Dobio je, kaže nam izvor, zeleno svetlo i akcija sa srpske strane je mogla da počne.

Reč je bila o ukupno osam osoba, od kojih je petoro radilo za NBC, a troje su bili „članovi njihovih porodica“.

Dobra namera je bila tu, ali je pravi posao tek bio pred njima.

Srpska strana je dobila sve podatke o ovim osobama, uključujući i sve kontakte, od brojeva telefona do imejl adresa. Ovo je bilo važno, jer je prvo, da bi se operativno razradio plan za evakuaciju tih ljudi i da bi se dobila dozvola od Izraela za njihov izlazak iz Gaze, bilo potrebno dobiti potvrdu da nisu na listama saradnika Hamasa.

Ovo nije priča sa srećnim krajem. Iako se na kraju za ovu ekipu od osmoro ljudi sve dobro završilo, za šta dobrim delom mogu da zahvale srpskoj ambasadi u Vašingtonu i ponekad teško razumljivoj poziciji Srbije u svetu, priče u Gazi nemaju srećan kraj. Nemaju je ni novinarske

Svi pojedinačno su prošli provere, posle čega im je Srbija izdala putna dokumenta.

Ali onda je krenula trka sa vremenom, jer se evakuacije ljudi iz Gaze obavljaju samo dva puta mesečno. Pored Srbije i Izraela u ovu priču su morali da budu uključeni Liban i Jordan preko kojih je zaposleni u NBC-ju trebalo da se evakuišu, što je sve dodatno komplikovalo operaciju.

Dokumentacija je diplomatskim kanalima išla između ovih zemalja na relaciji Srbija – Izrael – Liban – Jordan – Izrael COGAT (Coordination of Government Activities in the Territories), što je telo koje pored ostalog rukovodi humanitarnim pitanjima na Zapadnoj obali, a pod direktnom je upravom izraelskog ministarstva odbrane. Dakle, i birokratija koja je zadužena za Zapadnu obalu morala je da bude pokrivena, kako bi osmoro Palestinaca imalo otvoren put da stignu u Jordan.

Naravno, uključena je i srpska ambasada u Izraelu i tamošnja vlada, papi-ri su tako kružili dok se nije zaokružila akcija.

A onda je stigla loša vest.

**Stiglo je odobrenje za šest osoba da na-
puste Gazu.**

Dve osobe iz tehnike NBC-ja na terenu nisu bile među predviđenim putnicima, već samo troje novinara i troje članova porodica.

U Njujorku, gde je centrala NBC-ja, nastala je uzbuna.

Sada su se oni našli u dodatno teškoj i prilično nezavidnoj situaciji. „Intenzivnu komunikaciju“ su vodili sa srpskom ambasadam i Šutanovcem, a izvor nam je preneo da je čak u jednom trenutku na stolu bila opcija da se potpuno obustavi operacija, ako ne mogu sve da ih izvuku.

Da li je reč o taktici „ili svi ili niko“ ili stihijaska reakcija na loše vesti sa terena, teško je proceniti, tek urodilo je plodom. Ali daleko od toga da je bilo jednostavno.

Kako nam je opisano, oni su zvali ambasadora, srpski ambasador je zvao gde god je mogao ne bi li i dvojicu tehničara dodali na spisak.

Dva dana je trajala neizvesnost i pokušaji da se nešto učini, i posle serije intervencija „sa svih strana“, dobijena je saglasnost za svih osmoro putnika.

A onda je (opet) došla loša vest.

Jedan od predviđenih putnika je bio povređen, a nije bilo dovoljno informacija o njegovom zdravstvenom stanju.

Nisu znali kako da organizuju transport za njega, pošto je put ionako bio dovoljno zahtevan.

Kada je to nekako rešeno, došlo je vreme da se operacija završi. Vozilo sa osmoro putnika bilo je spremno za pokret, prva stanica bila je Jordan. U Beogradu, Vašingtonu, Njujorku čekala se vest da su uspešno napustili Izrael.

Ali, pogađate, stigla je loša vest. Loša i mnogo opasna vest.

Izvor nam je ispričao da su prema informacijama sa terena na vozilo zapucao teroristi Hamasa, tako da je ono moralo da se vrati.

Nisu odustajali i iz drugog puta su uspeali da se probiju do Jordana.

Ovo nije priča sa srećnim krajem. Iako se na kraju za ovu ekipu od osmoro ljudi sve dobro završilo, za šta dobrim delom mogu da zahvale srpskoj ambasadi u Vašingtonu i ponekad teško razumljivoj poziciji Srbije u svetu, priče u Gazi nemaju srećan kraj.

Nemaju je ni novinarske.

Eksperti UN (Frančeska Albaneze i Irena Kan) 4. septembra su „izrazili du-

boko ogorčenje zbog ubistva još šest palestinskih novinara – uključujući dve žene – u više izraelskih napada na Gazu tokom poslednjih 10 dana“. (U tih desetoro su ubrojani i stradali u bolnici u Kan Junisu.)

I naveli su da je do sada „u Gazi ubijeno najmanje 248 novinara, više nego u bilo kom drugom sukobu u modernoj istoriji.

Osmoro ljudi iz Palestine o kojima je ova priča izvuklo se iz ratom zahvaćene Gaze.

Kada su otišli iz Srbije, novinari NBC-ja su prešli na druge sigurne lokacije – sada je najmanje važno ko se kuda zaputio.

Tek, kameraman koji je u Gazi radio iz NBC-ja, a bio je u ekipi koja je uz pomoć Srbije evakuisana, javio se iz Egipta.

Među stradalima u bolnici Naser u Kan Junisu, bila je i Mariam Abu Daga, bila je saradnik više medija, između ostalog je slala izveštaje za AP.

Mariam i kameraman su bili prijatelji. Pred njim je ostao najteži zadatak.

Mariam i on su razmenili testamente, po dogovoru da ako se nekome od njih nešto desi, da bude nekoga ko će njihovim porodicama preneti poslednju poruku.

Kameraman je suznim očima – a ovo je priča koja ne može da se isprati suvih očiju – pročitao poruku njenom sinu, u kojoj između ostalog piše: „Ako budeš imao žensko dete, nazovi ga po meni.“

„Ovo je moglo i njima da se dogodi“, dobili smo posle svega poruku od našeg izvora.

Izvukli su se živi iz Gaze, ali ova priča, od početka je bilo jasno, ne može da ima srećan kraj. **N**

INTERVJU

**DANIČA
GRUJIČIĆ**

Pala sam na Vučićeve fore

Svi mi koji smo zaista verovali i Vučiću i SNS-u, imamo pravo da se osećamo prevareno ili da budemo ljuti. Dobro, ima pravo i opozicija, ali opozicija mu nikad nije verovala, ona nije pala na njegove fore, mi jesmo. Ja sam bila ta koja mu veruje, ispričala je prof. dr Danica Grujičić, na prošlim izborima prva na listi Srpske napredne stranke

**Pišu Ana Mitić i Dušan Telesković
Fotografija Nebojša Babić**

Profesorka Danica Grujičić je na prošlim izborima bila prva na listi SNS-a, a onda je sve iznenadila pojavljivanjem na studentskom protestu u Kragujevcu u februaru, da bi nastavila da iznenađuje svojim izjavama, istupima u javnosti i kritikama vlade Aleksandra Vučića u kojoj je bila ministarka zdravlja. Kako se desio taj „obrt“, zašto se oseća prevareno, kako je uopšte poverovala i pristala da bude deo Vučićeve vlade, šta je sve tokom svog ministrowanja videla iznutra, o stanju u zdravstvu govori u intervjuu za Nedeljnik.

Duro Macut je vaš kolega, doktor. A šta kažete za njega kao premijera?

Ubedena sam da je on s jednom namerom doveden da malo smiri situaciju sa univerzitetom i na neki način on je to ipak uspeo. Jer je i on profesor univerziteta. I mislim da je spustio malo stra-

sti, da je uveo jednu kulturu u taj dijalog sa univerzitetom. Pitanje je koliko zaista on ima moć da o nečemu odlučuje.

Pa, koliku moć ima?

Mislim da on apsolutno radi ono što mu se kaže.

I kako to, jedan stručnjak takav, kako vi kažete, profesor univerziteta, ima uglednu karijeru, kako on pristane na to?

Pa kao i ja, poverovao je da nešto može da promeni nabolje. Ne verujem da on ima bilo kakvu materijalnu korist od toga. Znam da je neki dan bio na klinici, da je radio. Oni ljudi koji zaista uđu sa nekom željom da se nešto nabolje promeni, verujte mi da se njihovi materijalni prihodi smanjuju. S druge strane, on je čovek koji je uljudan, koji ima način ponašanja koji mislim da treba da zaživi na političkoj

sceni Srbije. Jer ovo sada, ja tebi ovako, ti meni onako, skupština ne liči ni na šta, prosto institucije ne liče ni na šta. Bahatost je ušla svuda.

Ali ta bahatost je bila i kad ste ušli u vladu, zar ne?

Jeste. Međutim, imala sam utisak da ću ja to moći da promenim i moram priznati, prema meni se niko nije bahato ponašao.

Hajmo da krenemo redom: kako je došlo do toga da vi uđete u vladu?

Mene je zvao Zlatibor Lončar početkom 2022, da mi kaže da će da me zove predsednik, da ima ponudu za mene i da li bih ja htela da podržim izbornu listu. Htela sam to da uradim jer znam šta je urađeno sve za zdravstvo. Ranije, to je sve moralo na mišiće da se radi, na neke pretnje. Ali sa Lončarom nisam imala te probleme.

Ne verujem da Macut ima bilo kakvu materijalnu korist od ovoga. Znam da je neki dan bio na klinici, da je radio. Oni ljudi koji zaista uđu sa nekom željom da se nešto nabolje promeni, verujte mi da se njihovi materijalni prihodi smanjuju. S druge strane, on je čovek koji je uljudan, koji ima način ponašanja koji mislim da treba da zaživi na političkoj sceni Srbije

Jeste li imali kontakte sa Vučićem pre toga?

Ne, mislim da nisam. Možda smo se čuli povodom nekog pacijenta, ako je zvao.

I zvao je Vučić? Kako izgleda taj razgovor?

Ja sam samo rekla: od mene nemojte očekivati da ću da ružno govorim o bilo kome. Ja neću da prozivam ljude, ne znam koliko ko ima novca, ne znam koliko ko ima stanova... Kaže, niko to od vas neće ni tražiti. Bio je to jedan normalan razgovor.

I šta vi njemu kažete? Je l' vas pita šta treba zauzvrat, šta može „naša mala firma“ da uradi za vas?

Ne. Nikada nije bilo reči o novcu. Ja sam rekla još da ne pristajem na priznavanje Kosova i Metohije i sankcije Rusiji.

I šta vam on kaže?

On kaže – nema ništa od toga dok sam živ.

Ali u tom trenutku, na Kosovu već ne postoje srpske institucije, ukinute u vreme njegove vlasti?

Ja sam mislila da je on u stvari hteo da dobije na vremenu za nekakve geopolitičke promene koje će se dešavati. Zaista sam mu poverovala.

I šta, je li on vama rekao, vi ćete biti nosilac liste? Bićete premijer?

Ne, ja sam zapanjena kad sam shvatila da ću biti nosilac liste. Mene je zvala Ana Brnabić, već se završila predizborna kampanja i oni su imali predsedništvo ili glavni odbor. I, otprilike, meni je Ana Brnabić javila, da je odlučeno da ja budem ministar zdravlja. Rekla je da su imali sednicu i dobila sam najveći aplauz kad je to rečeno.

Ko su ljudi koji sede u Ministarstvu zdravlja i trebalo bi da odlučuju o zdravlju?

To su ljudi koji uglavnom nemaju nikakve veze sa praksom, koji su poslednji put

u zdravstvo otišli, možda kao pacijenti, koji odlučuju o prioritetima pri nabavkama, ljudi koji prvo malo rade, da li su lenji ili jednostavno neće da rade. I čak i kad imate neku ideju, kad im odredite rok, to je pobuna, i svako prethodno. I ne treba da ih bude toliko, prvo zato što su potpuno neefikasni, čast izuzecima, oni uvek postoje, ali pitanje i način na koji zdravstvene inspekcije mogu da izađu na teren, to čeka da se Republička stručna komisija izjasni da li je potreban stručni nadzor spoljašnji ili ne, to je potpuno besmisleno po sadašnjem zakonu. Verovatno je to smislio neko ko je hteo da se ono sve što je sporno prilikom nečijeg lečenja zapravo skloni sa naslovnih stranica.

Rekli ste da je Lončar prestao da vam se javlja, prestao je da vam se javlja i Siniša Mali jer ste dolazili u sukob sa njim zbog finansija i da je problem nastao zbog nekog tendera i jedne firme. Koja je to firma?

Ne znam. Kada je raspisan jedan tender, prvo šta sam uradila je da ih nisam pitala i da sam poništila tender. Raspisao se tender za 90 recimo saniteta, bio je neki veliki broj, i javi se samo jedan ponuđač. Devedeset saniteta! I samo jedan ponuđač. Pa neće mene dobavljači zavrtlavati, i poništim tender.

Ali teško nam je da poverujemo da ne znate koja je ta firma.

Ne, ne pamtim, kako se zove ova, mene to jednostavno nije interesova-

KADA JE RASPIŠAN JEDAN TENDER, PRVO ŠTA SAM URADILA JE DA IH NISAM PITALA I DA SAM PONIŠTILA TENDER. RASPIŠE SE TENDER ZA 90 RECIMO SANITETA, BIO JE NEKI VELIKI BROJ, I JAVI SE SAMO JEDAN PONUĐAČ. DEVEDESET SANITETA! I SAMO JEDAN PONUĐAČ. PA NEĆE MENE DOBAVLJAČI ZAVITLAVATI, I PONIŠTIM TENDER

lo. Ko ima reference, taj dobija posao. Ko laže, ne može da dobije posao. Ja bih čak, da su me pritiskali, izašla u javnost pred novinare. Pokušavali su, ne za konkretne stvari, za neke su pokušavali da mi stave do znanja da nije dobro. Recimo, bilo je firmi koje su se obavezale da urade nešto za Ministarstvo zdravlja. I koje su tražile pare. I rok za to što je trebalo da urade je prošao davno. Ja ne dam pare. Pa onda, ljudi iz Ministarstva pojedini, 'profesorka, pa nemojte, pa treba da se daju'. Neću da dam, kad budu završili posao. Ako završe kako treba, dobiće novac.

Ipak ste videli kako oni pokušavaju da to nameste i kako se nameštaju tenderi?

Nije bilo tu mnogo nabavke, jer je već to sve bilo nabavljeno u prethodnom periodu. Skenere i magnete je uradio fond, što je bilo protivzakonito, kako kažu, ali mnogo bi trajalo da raspisuje Ministarstvo jer mora da se ispoštuje zakon. I opet kažem, važno da su nabavljene, ali dajte onda neka rade 20 pregleda dnevno. Isto što je bilo iz prethodnog projekta, trebalo je da se gradi laboratorija BSL-3 na Torlaku što je radilo Ministarstvo. Javile su se dve firme, ili tri sad, imena ne znam. Jedna je firma imala podizvođača, Amerikance, koji su doneli reference da su gradili takve laboratorije. Druga je napisala da su takvu laboratoriju radili u Institutu za onkologiju i radiologiju, međutim takve laboratorije niti ima, niti treba da je bude.

Znači, lažu?

Direktno. Ništa, ja kažem da dobija ova prva firma koja ima reference, ne vidim u čemu je problem. Dobije ta firma, a ovi se žale Komisiji za zaštitu prava ponuđača. Objasnim ženi koja to vodi kakva je situacija, da oni lažu i da je direktor Instituta napisao da jednostavno takva laboratorija ne postoji na Institutu i da je dobila firma koja ima reference. I evo sad se ta laboratorija završava, to je sjajna stvar. Očito sam se ja time zameri-

la jer nije dobila firma koja je trebalo da dobije. Niko meni ništa nije rekao.

A kako znate da je baš zbog toga?
Pa ne želim da kažem. Ali znam.

A što ne želite da kažete?

Ne želim zato što to toliko, kako da vam kažem, time ozbiljni ljudi koji su u politici ne smeju da se bave. Oni moraju da gledaju opšti interes. Evidentno je bilo kada se postavljao kamen temeljac, došla je vlada, trebalo je još neki zvaničnici da dođu, nisu se pojavili. Meni je tada bilo jasno.

Taj koji nije došao, taj je bio ljut?

Verovatno. Ali moram da priznam da me nikada niko nije okrenuo i rekao mora da dobije taj i taj.

Ko se nije pojavio?

Predsednik se nije pojavio.

Znači postoji veza između predsednika i te firme?

To ja mogu da pretpostavljam samo ali nemam direktne dokaze. A vi ćete moći da dobijete iz Ministarstva koja je to firma.

Mogli ste da vidite šta se dešava sa tim novcem što treba da ide iz Ministarstva, ali deo novca ide preko fonda, što niste mogli da pratite. A mi pare dajemo fondu a lečimo se i dalje kako se lečimo. Gde idu te pare?

To je upravo moje pitanje bilo, kad sam se naljutila i rekla, kako vi držite tu odluku iz vanrednog stanja – da niko od nas ne može da troši novac svog budžeta, druga stvar, kad se nešto desi neplanirano, pa morate da dobijete dodatni novac. Pritom, za kakve projekte i kakve budalaštine se troše pare, to da ne pričam. Generalno ingerencije ministra, koji nije član stranke, nisu bile velike. I vi znate da je Sanja Škodrić koja je bila direktorka fonda, vrlo često bila u medijima, sad je nema.

A što je nema?

Verovatno ima neke veze sa međusobnim odnosima unutar SNS-a.

Nama je mnogo lekara otišlo i lekari i dalje odlaze. Koliko nama fali lekara da bismo u svakom mestu imali lekara opšte prakse?

Duboko sam ubeđena da nama fali 10.000 lekara opšte prakse. Mislim da

STVARNO MORAMO DA IMAMO DOBRU VOJSKU, POLICIJU. ALI NE POLICIJU SA OVIM TRBUSIMA I TETOVIRANE. SADA NEMATE POJMA KO JE OBUČEN U UNIFORMU POLICIJE

sada imamo oko 30.000 lekara i u državnoj i u privatnoj praksi. Pa možda nam i ne fali, možda se treba samo raspodeliti. Vi jako dobro znate da imate moje kolege koje u 12 sati već nisu na samom poslu, nego idu i rade privatno. Evo Slovenija je zabranila to, ali u Sloveniji imamo znatno veće plate.

A koliko platu bi trebalo da ima lekar u poređenju sa tim kolika je sada?

Mi smo hteli da podelimo intervencije i uopšte zdravstvene usluge u četiri kategorije, jednostavne, srednje teške, vrlo teške i ekspertske. Problem je u tome što svi misle da su eksperti, a nisu. Vi u nekoj bolnici možda imate dva eksperta. Njihova plata treba da bude bar 5.000 evra.

Ja sebe smatram ekspertom za neurohirurgiju i za tumore mozga i otišla sam u penziju sa platom u Kliničkom centru od 160.000 dinara.

Znači, tri puta veća treba da bude?

Tri puta. Pa kada vidite koliko pojedinci se bahate i imaju pet automobila, 20 stanova i šta ja znam, čovek zaista treba da ih pita jesu li oni zaista takvi uspešni biznismeni, ili je to samo za nekolicinu što su vezani za vlast. To je nešto što treba da ispituje, naravno, opet neka služba.

A gde se leče ti ljudi? Jer ovde je i dalje princip – ili plati ili...

Kad je frka, leče se u Urgentnom centru i u Kliničkom centru, i u Novom Sadu i u Nišu. A kad je nešto hronično i tako dalje, morate njih da pitate. Neko se leči ovde, neko u inostranstvu. Ali mislim na ljude bliske vlasti.

Oni idu u inostranstvo da se leče?

Pa ja ne mogu da kažem, zato što su mene vrlo često i kao ministra, i pre i posle mog ministrovanja, zvali ljudi koji su bliski vlasti, koji su vlasti na neki način, da intervenišem, da se neko njihov primi, da se pogleda. I prosto poruku kod koga bih ja otišla. I to je u redu. Tako da, čak i oni koji imaju ne-

kakve pozicije, mislim da dosta koriste naš zdravstveni sistem. Verovatno da neki odlaze u inostranstvo, ali ja zaista nemam taj podatak.

Gde se vi lečite?

Pošto nisam bolesna, kontrolišem se, moja doktorka je bila je Milica Urošević koja je otišla u penziju, sada je Milica Panić. Onog trenutka kad je stomatologija otišla potpuno privatno, idem od 2000. privatno. I imam toliko novca da mogu da platim. Ima ljudi koji ne mogu da plate i to je bezobrazno da mi na stomatologiji učimo i spremamo kadar za Kanadu, Švajcarsku – to je bruka i sram.

Da li mi i dalje imamo dobrih lekara jer često čujemo da nas nema ko da leči?

Ma nije tako. Ja sam otišla u penziju ali svoje mlađe kolege sam 15 godina spremala za ovaj trenutak. Jer znam da moram nekad otići u penziju i iza sebe sam ostavila pet specijalista koji su u stanju da završe sve ono što sam ja radila.

Ali to je vaša klinika, kako je na drugim klinikama?

Pitanje je samo da li ste tim mladim ljudima pružili šansu da nauče ili ne. E sad, kako uče na Zapadu, kako uče ovde. Šta se dešavalo našim pacijentima koji idu na Zapad, dohvati ih neko ko ima daleko manje iskustva i ko nije u stanju da uradi to što, recimo, mogu ovi ljudi za koje tvrdim da mogu da urade svaku operaciju.

Da li to znači da biste vi poverenje pre dali našem lekaru?

Mene će lečiti moji đaci, pa neka me ubiju ako ih nisam učila kako treba. Tačka. I, ono što je najvažnije, vi morate da znate, zdravstveni sistem u Srbiji drže medicinske sestre, pogotovo po bolnicama i kliničkim centrima. Ako nemate dobar tim medicinskih sestara, ode pacijent. Možete da budete hirurzi kakav god hoćete, jer nije poenta kad sve ide glatko, a šta ćemo s komplikacijama? Tamo gde nemate uslove za lečenje komplikacija, ne možete raditi. Jer komplikacije vam idu u talasima. Ide sve super, e onda krene... jedan ima infekciju, drugoga boli, treći curi, četvrti se psihički izmenio, peti se ne budi, šesti... I ako nisi spreman da lečiš komplikaciju i ne znaš da lečiš

komplikaciju, onda ne treba da se baviš ovim poslom.

Da se vratimo na politički deo. Kad dolazi do razlaza?

Krećem da radim, i polako vidim da počinju ogovaranja, posebno protiv ljudi koje sam ja dovela, protiv mog tima. Jer imate pravo da imate tri specijalna savetnika. Drugi razgovor sa Aleksandrom Vučićem bio je negde krajem jula – početkom avgusta 2023. godine i ja sam tada shvatila još tu da je gotovo.

Šta je bilo na tom sastanku? Šta je bio taj razlog?

Bilo je komentarisanje pojedinih ljudi iz Ministarstva zdravlja koji su bili meni bliski. Otprilike neko je nešto rekao protiv njih i ja sam to naravno apsolutno negirala i rekla – daj bre da radimo posao, daj da ljudima bude lakše, i tako dalje. Ne mogu da kažem, pristojan je on bio u tom razgovoru sa mnom.

A šta je bilo u toj priči?

Kao da mi radimo protiv SNS-a. Pa ja sam bila prva na listi SNS-a. Kako ja mogu da radim protiv te stranke? On je, verovatno, video koliko sam se ja zgranula. Ali onda je krenuo napad na moju šeficu kabineta, krenuo je napad na moje ljude.

Od koga to ide? Od predsednika ili od drugih?

Nije išao od predsednika. Ja to ne znam od koga, zato što meni se samo sugeriše: ovo treba ovako, znaš, ovi nisu zadovoljni, priča se u SNS-u da si ti glupa za politiku, da ne razumeš kako stvari stoje... I posle toga su krenuli da me zaobilaze. Sve što nije trebalo da potpišem, to je išlo na vladu, potpisao je Novak Nedić, Brnabićka...

A kako izgledaju te sednice vlade? Da li se diskutuje na njima?

Ne. Na vladi se ni o čemu nije diskutovalo, osim kada je Vučić prisustvovao sastancima. Uglavnom se glasa i tu ima mnogo strogo poverljivih stvari. I to dobijete u pismenoj formi pred sastanak i listate. Nema šanse da vidite šta tu ima, to su veliki materijali. Traje vlada pet minuta i glasa se odjednom. Vi ste glasali za nešto što niste videli, vi ne znate za šta ste glasali. E sad, da li su ovi „osnovni“ ministri imali uvid u sve to ranije, ne znam.

Hajde vojska, policija da bude strogo poverljivo, ali šta ima pod tim koliko dobiju subvencija neke firme.

Pa ko donese to strogo poverljivo? Odakle to ide, od Ane Brnabić, Vučića, Malog...?

Pa možda i od sadašnjeg generalnog sekretara vlade, tada nije bio sekretar vlade (Petar Janjić, prim. aut.). On je bio neki specijalni savetnik, bio je tu zbog ovih tehničkih problema.

Hoćete da kažete da postoji centar moći u vladi koji je izvan vlade?

Centar moći je u SNS-u, čiji je vladu izvršni organ. Ali ovo strogo poverljivo meni je prihvatljivo da za bezbednosnu agenciju, za vojsku i za policiju bude strogo poverljivo. I što bi to bilo stalno u javnosti? Ja jesam nacionalno orijentisana, smatram da se zaista nalazimo u jednom neprijateljskom okruženju, prema nama su fer jedino Rumuni. Stvarno moramo da imamo dobru vojsku, policiju. A ne policiju sa ovim autobusima i tetovirane. I onda, ovo sad što se dešava, vidite da nemate pojma ko je obučen u uniformu policije.

Pa ko je njima to dozvolio?

Po mom mišljenju, krivica gospodina Vučića je što je dozvolio i napravio takav sistem. I naravno da sve ide ka njemu.

Videli smo da ste u jednom podkastu rekli da ne mislite da Vučić stoji iza tih intervencija policije prema građanima, studentima na demonstracijama?

Mislim da ne stoji. Zaista verujem da njemu ne ide u prilog da se tuku konstantno. Da je on džek, rekao bi – hajde da vidimo ko je kriv, s kim hoćete da razgovarate. Evo, ja nisam nadležan, ajmo izbori. Međutim, ako to ne uradi, onda je pitanje ko je njega ucenio.

Što mislite da ga je neko ucenio?

Ne znam. Da je on čovek koji deklarativno sve radi za Srbiju, kako kaže, on bi spustio tenzije, ne bi pravio Čacilend. Kakav Čacilend? Ono je bruka. Znači, ne mogu da verujem da nekome padne na pamet da pravi to, a da ga neko nije naterao da to uradi. Sada možda ja grešim.

Šta mislite, da je Vučića neko naterao da napravi Čacilend? Ko?

Oni koji su ga doveli na vlast.

A ko ga je doveo na vlast?

Pa ja mislim, Zapad. Pa vidite da ga podržavaju.

Ali evo ga, on juče s Putinom i Sijem?

Pa ja ne bih volela tako da budem ni sa Sijem, ni sa Putinom. On svojim ponašanjem unižava zemlju.

Kažete da ga zatrpavaju dezinformacijama, da je Čacilend po nečijem nalogu, da on nije odgovoran za prebijanje. Deluje kao da ga branite. Ko je odgovoran, ako ne on?

Neko kome on veruje. Ne branim ga.

I sad, sutra se probudi, pozove vas i kaže: Profesorka, Dano, sad više ne verujem tom i tom, sad verujem vama. Šta mu vi kažete?

Sad ja tebi ništa ne verujem. Završi mandat i u penziju.

Osećate se razočarano?

Ljuto i prevareno. Svi mi koji smo zaista verovali i Vučiću i SNS-u, imamo pravo da se osećamo prevareno ili da budemo ljuti. Dobro, ima pravo i opozicija, ali opozicija mu nikad nije verovala, ona nije pala na njegove fore, mi jesmo. Ja sam bila ta koja mu veruje.

Je l' vi sad skupljate zapravo te glasove tih razočaranih glasača SNS-a i Vučića koji su prevareni, zavedeni?

Ne. Stvarno ne skupljam ničije glasove. Mislim da treba da se ujedine sve suverenističke stranke, pokreti, sve pod jednu kapu.

Jeste li vi novi Zavetnici koji uđu u vladu kad je potrebno?

Zavetnici su SNS.

Zato vas i pitamo?

Pa šta sam ja da idem u četnike '44?

Predsednik kaže – evo izbori, izlazi studentska lista, izlazi SNS, šta vi radite u tom trenutku?

U ovom trenutku podržavam studentsku listu.

Ne izlazite sa svojim?

Nemam ni snage, osim ako se nešto ne desi. **N**

VEČERA VELIKIH APETITA

Tramp i tehnološki krem Amerike

Predsednik Donald Tramp ugostio je na večeri menadžere i vlasnike tridesetak najvećih tehnoloških kompanija da bi „časkali“ o planovima za američko globalno liderstvo u veštačkoj inteligenciji. Domaćin se raspitivao o visini investicija, a gosti o državnim olakšicama. Večera u Beloj kući smatra se strateškim zaokretom Silicijumske doline prema republikancu Trampu i dokazom da tehnologija nije gadljiva na ideologiju

Piše Miša Brkić

Hladno servirana veštačka inteligencija na večeri u Beloj kući izazvala je vruću reakciju političkih i poslovnih krugova u Vašingtonu, nanovo podgrejala temu odnosa političke moći i biznisa i aktualizovala pitanje da li je i koliko tehnologija gadljiva na ideologiju.

Domaćini večere – prva dama Melanija Tramp i predsednik Donald Tramp ugostili su 4. septembra tridesetak tehnoloških titana iz Silicijumske doline. Sa strane domaćina večeri je prisustvovao i Dejvid Saks, „car“ Bele kuće za veštačku inteligenciju i kriptovalute i šef predsednikovog Saveta za nauku i tehnologiju. Saks bi se mogao opisati i kao ključna karika (uz potpredsednika Dž. D. Vensa) koja je uspostavila blisku komunikaciju i na produktivan način uvezala odnose predsednika Trampa i Silicijumske doline. A među gostima bili su i Mark Zakerberg (Meta), Sergej Brin i Sundar Pičai (Gugl, Alfabet), Sem Altman (OpenAI), Greg i Ana Brokman (OpenAI), Safera Kac (Orakl), Džejson Čang (CSBio), Natali Dompe (Dom-

pe Farmaceutici), Dilan Fild (Figma), Džon Hering (Lookout), Džared Isakman (Shift4 Payments), Bil Gejts i Satja Nadela (Majkrosoft), Čamat Palihapitija (Social Capital), Šajam Sankar (Palantir), Lisa Su (AMD), Sandžaj Mehrotra (Micron Technology), Tim Kuk (Epl), Dejvid Limp (Blue Origin).

Septembarska večera u Beloj kući mogla bi se opisati i kao još jedan (možda najvažniji) korak u produbljivanju odnosa Trampove administracije sa Silicijumskom dolinom, skromno započetom 2016. godine. Druženje je pokazalo značajnu evoluciju u odnosu na Trampov raniji sporni odnos sa velikim tehnološkim kompanijama (Amazon, Gugl, Epl). A, s druge strane, okupljanje je označilo strateško preusmeravanje Silicijumske doline ka Trampovoj administraciji što se tiče veštačke inteligencije i uopšte tehnoloških politika. Bio je to dokaz kako tehnologija nije gadljiva na ideologiju. Otuda ne čudi što su neki posmatrači napravili paralelu septembarske večere sa januarskom inauguracijom predsednika kojoj su moćni čel-

Na večeri u Beloj kući Tramp je posebno pitao nekoliko izvršnih direktora koliko će potrošiti na investicije u SAD u narednih nekoliko godina. Kad je čuo da Epl i Meta ulažu po 600 milijardi dolara, delovao je prilično zadovoljno

direktora koliko će potrošiti na investicije u SAD u narednih nekoliko godina. Kad je čuo da Epl i Meta ulažu po 600 milijardi dolara, delovao je prilično zadovoljno.

Predsednik je otvorio večeru spominjući veliku prepreku za tehnološki biznis – nedostatak električne energije za napajanje ogromnih data centara potrebnih za razvoj veštačke inteligencije. Obavestio je goste da njegova administracija radi na uklanjanju problema povezivanja data centara s električnom mrežom koji postoje na državnom nivou i obećao da će učiniti sve da obezbedi dovoljno energije da zadovolji rastuću potražnju iz data centara koji stoje iza buma veštačke inteligencije.

Gosti nisu krili zadovoljstvo dosadašnjim Trampovim merama ekonomske politike. „Želim da vam zahvalim što ste postavili stvari tako da možemo izvesti velika ulaganja u Sjedinjene Države i ovde održati neke ključne proizvodnje“, rekao je Tim Kuk. „Hvala vam što ste tako proposlovni i proinovativni predsednik. To je vrlo osvežavajuća promena. Mislim da će nas to dovesti u poziciju svetskog liderstva na dugi period“, nadovezao se Sem Altman. „Vi i vaše politike zaista mnogo pomažete“, rekao je Satja Nadela i pohvalio Trampov pristup podršci, a ne borbu protiv tehnoloških kompanija, nazivajući to ključnim za održavanje američkog tehnološkog liderstva na globalnom nivou. I Sergej Brin pohvalio je Trampa što „podržava naše kompanije umesto da se bori protiv njih“, opisujući tu promenu kao „izuzetno važnu“ za tehnološki razvoj. „Oslobodili ste američke inovacije i kreativnost. Sav vaš rad omogućava Americi da pobedi“, tvrdila je Lisa Su. A želju da sarađuje sa Trampom u podizanju američkih inovacija na viši nivo izrazio je Bil Gejts.

Često prisustvo tehnoloških lidera u Beloj kući (između ostalih i Ilona Maska dok je bio u dobrim odnosima s predsednikom) postalo je relativno uobičajena pojava Trampove administracije. Ali izjave gostiju na večeri izazvale su bes dela javnosti (naklonjene američkim demokratima) koja smatra da se radi o neviđenom ulizivanju biznis zajednice političkoj moći i želji tehnološke industrije da ostane u predsednikovoj milosti. Brajan Baret, izvršni urednik časopisa *Wired*, primetio je da su se tehnološki moguli ujedini u zakletvi na vernost Donaldu Trampu i da večera predstavlja kulminaciju višemesečnog umiljavanja velikih tehnoloških kompanija Trampovoj administraciji. „Najmoćniji rukovodioci u Americi nastavljaju da se klanjaju predsedniku koji sistematski demontira temelje demokratije. Možda je došlo vreme za aksiom: Jedini princip je moć.“

Nije samo kvalitetan pristup električnoj energiji povlastica koju tehnološke kompanije očekuju od Trampove vlade. Njihovi vlasnici i menadžeri lobiraju za povoljan regulatorni tretman i vladine ugovore dok se pozicioniraju za bum ve-

nici Silicijumske doline prisustvovali pošto su donirali milione dolara Trampovom odboru za predsedničko ustoličenje. U tom novom odnosu ima nečeg mnogo višeg od ideoloških vrednosti i politike. U igri je veliki novac.

Šefovi nekih od najvećih svetskih tehnoloških kompanija prigrlili su ključnu odrednicu Trampove vizije „Amerika na prvom mestu“, izražavajući nameru da u razvoj veštačke inteligencije i američku globalnu prevlast u toj oblasti investiraju pozamašne sume kapitala. Istina, još na samom početku Trampovog mandata SoftBank, OpenAI, Oracle i MGX pokrenuli su projekat Stargate, strateški važan za učvršćivanje američke dominacije u globalnoj trci za AI infrastrukturu u koji će investirati 500 milijardi dolara a ukupna investicija dostiže tri biliona dolara. Na večeri u Beloj kući Tramp je posebno pitao nekoliko izvršnih

Oni koji preferiraju senzaciju i intrigu odmah su primetili da na večeri u Beloj kući nije bilo Ilona Maska, Džefa Bezosa i Jensena Huanga. Ekskluzivno otkrivamo da je Mask odbio da prisustvuje večeri a da se Huang solidarisao s Maskom

štačke inteligencije. Saradnja sa administracijom služi njihovim poslovnim interesima u sve konkurentnijem globalnom tehnološkom okruženju u kome Kina predstavlja najveću pretnju i izazov. Primera radi, Sem Altman proveo je ovu godinu gradeći veze s Trampovom administracijom da bi lakše mogao (kao i njegove kolege) da lobira za labaviju regulaciju, veće javne subvencije i oslobođanje od carina za svoju kompaniju. Sva ko od gostiju za trpezarijskim stolom u Beloj kući došao je na večeru sa svešču da može mnogo da dobije ali i mnogo da izgubi od Trampa i njegove politike – od tarifa na čipove i poreza do izvozno-uvoznih dozvola i pristupa resursima.

Pronicljivijim posmatračima večere nije promakla žaoka Sergeja Brina upućena na adresu dvojice Trampovih demokratskih prethodnika u Beloj kući – Baracka Obame i Džoa Bajdena koji su se u svojim predsedničkim mandatima više posvetili ratovanju s tehnološkim džinovima, trudeći se da obuzdaju njihovu moć, nego saradnji i regulatornom ugađanju. „Ta promena izuzetno je važna za tehnološki razvoj“, decidan je suvlasnik moćnog Gugla, čija je poruka američkim demokratama nedvosmislena: „Dosta“. Pre četiri godine, a svakako pre osam godina, ovakva poruka Silicijumske doline bila bi nezamisliva. Dolina je oduvek važila za utočište liberalne demokratije i nudila je malo podrške republikancu Trampu. Ali ta ideološka srodnost između Silicijumske doline i Demokratske stranke počela je da propada još u Obamino vreme, a kao glavni razlog navodi se otpor tehnoloških preduzetnika i andeoskih investitora pokretima za socijalnu pravdu koje zagovara Demokratska stranka.

Približavanje Trampa i tehnoloških mogula moguće je zato što su u osnovi slični. „Tramp je oličjenje one surovije Silicijumske doline – drzak i arogantan disruptor, uveren da je svet potpuno pogrešno uređen i da ga samo on može promeniti nabolje“, kaže Šiva Rameš, preduzetnik iz Silicijumske doline i generalni direktor kompanije Cloudaeta.

Treba, međutim, istaći da iza spektakularnog približavanja Silicijumske doline republikanskom predsedniku Donaldu Trampu stoje godine mukotrpnog i filigranskog truda grupe bliskih ljudi aktuelnom šefu Bele kuće. Dvojica ljudi u toj grupi posebno se izdvajaju – bivših senator iz Ohaja i aktuelni potpredsednik Dž. D. Vens i njegov prijatelj Dejvid Saks, bivši glavni izvršni direktor startapa Zenefits i aktuelni „car“ Bele kuće za veštačku inteligenciju. I Vens i Saks deo su „ekipe“ kultnog preduzetnika Pitera Tila, suosnivača Pejpal i Palantira i neskrivenog simpatizera Donalda Trampa.

„Želim da vam zahvalim što ste postavili stvari tako da možemo izvesti velika ulaganja u Sjedinjene Države i ovde održati neke ključne proizvodnje“, rekao je Tim Kuk. „Hvala vam što ste tako proposlovni i proinovativni predsednik. To je vrlo osvežavajuća promena. Mislim da će nas to dovesti u poziciju svetskog liderstva na dugi period“, nadovezao se Sem Altman

U prvoj kampanji za predsedničke izbore 2016. godine, Silicijumska dolina bila je najžešći anti-Trampov deo Amerike koji je bio protiv svega za šta se zalagao predsednički kandidat republikanaca. Pomiriti ove stavove bio je zadatak Pitera Tila, milijardera, koji je u drugom Trampovom mandatu dobio zadatak da formuliše tehnološku politiku za novu administraciju.

U međuvremenu, Vens je (sa Krisom Buskirkom) osnovao Rokbridž mrežu, konzervativnu političku zagovaračku grupu, koja je polako i istrajno počela da privlači tehnološke investitore iz Silicijumske doline. Među glavnim donatori-

ma bio je Piter Til (ali i Rebeka Merse i braća Tajler i Kameron Vinklivos). Prva bačena udica bio je Trampov poziv tehnološkim liderima Silicijumske doline za okrugli sto u decembru 2016. godine u Njujorku. Svet tehnologije iz Silicijumske doline bio je u previranju kako se sastanak približavao. Opšte raspoloženje Doline bilo je protiv učešća na okruglom stolu s jasnom porukom da tehnološka industrija neće biti saučesnik u sistematskom sramoćenju američkih demokratskih institucija, uspostavljanju autoritarne kleptokratije i ugnjetavanju građana.

Ipak, dvoje glavnih izvršnih direktora Silicijumske doline bilo je spremno da ispita teren – Safra Kac iz Orakla i Čak Robins iz Sisko sistema.

Međutim, 12. decembra usledilo je iznenađenje – na 25. spratu Trampove kule na Menhetnu pojavili su se Džef Bezoz iz Amazona, Ilon Mask iz Tesle, Tim Kuk iz Epla, Šeril Sandberg iz Fejsbuka, Lari Pejždž i Erik Šmit iz Alfabeta (Gugla) i Sa-tja Nadela iz Majkrosofta. „Ovde sam da vam pomognem da dobro prodete. Šta god vlada može da učini da pomogne da ovo ide napred bićemo tu za vas“, rekao je Tramp. Džef Bezoz je u saopštenju istakao da sastanak smatra veoma produktiv-

nim: „Delio sam stav da administracija treba da učini inovacije jednim od svojih ključnih stubova, što bi stvorilo ogroman broj radnih mesta širom cele zemlje, u svim sektorima, ne samo u tehnološkom sektoru – poljoprivredi, infrastrukturi, proizvodnji – svuda.“

Osam godina kasnije, u promenjenim okolnostima, Tramp se u junu 2024. godine pojavio u San Francisku, srcu Silicijske doline, na prikupljanju sredstava za svoju drugu predsedničku kampanju, a domaćim skupa bio je – Dejvid Saks. Putovanje u San Francisko bilo je prva Trampova poseta tom levičarskom gradu u prethodnih najmanje deset godina. „Nije više 2016. godina“, znakovito je stavio u naslov izveštaja *Nju-jork tajms*, sugerišući da su se vremena promenila i da Tramp ima prijatelje u Silicijskoj dolini, koji su raskinuli bliske veze s demokratama. Ulaznice za skup u Saksovoj vili raspodate su u obe varijante – i one od 50.000 dolara po osobi i one od 300.000 dolara po osobi. Neki dan kasnije Trampa je u okrugu Orindž u Južnoj Kaliforniji ugostio Palmer Laki, suosnivač kompanije za odbrambenu tehnologiju Anduril. Ljudi uključeni u prikupljanje sredstava u San Francisku rekli su da je sakupljeno oko 12 miliona dolara a da je njihov početni cilj bio oko pet miliona dolara.

Oni koji preferiraju senzaciju i intrigu odmah su primetili da na večeri u Beloj kući nije bilo Ilona Maska, Džefa Bezosa i Jensena Huanga. Mask se oglasio da je dobio pozivnicu ali da nije mogao da prisustvuje i da ima svog predstavnika. Huang izbegava veliko društvo i, prema oceni *Volstrit džornala*, preferira komunikaciju u četiri oka i kad Donald Tramp ima dovoljno vremena da se usredsredi na bitna pitanja. Nedeljnik, međutim, ekskluzivno saznaje da je Mask odbio da prisustvuje večeri a da se Huang solidarisao s Maskom.

S obzirom na značaj veštačke inteligencije za domaću ekonomiju i inovacije ali i američko tehnološko vođstvo na globalnom nivou (gde se očekuje neviđena konkurencija s kineskim tehnološkim kompanijama) slične „večere“ mogle bi postati standardizovan način komunikacije politike i biznisa. Trampov slogan „Amerika na prvom mestu“ testiraće se ne u Pittsburgu i Detroitu (ma koliko to neko priželjkivao) nego baš u Silicijskoj dolini, za šta su tehnološkim preduzetnicima potrebni sloboda, deregulacija i podrška infrastrukture (ali nikako i subvencije). Osim profita svi oni „napaljeni“ su na nešto više – na veliko takmičenje. Američke kompanije, tehnološke naročito i za razliku od nekih tradicionalnih industrija, ne beže od konkurencije jer su samo u takvom okruženju postale moćne. Tramp kao biznismen tu potrebu razume, što pokazuje sastav gostiju na večeri koja se pokazala kao njegov veliki uspeh.

Utopistički deluju oni koji predlažu da tehnološki magovi treba da bojkotuju takve događaje kako bi pokazali prezir prema vrednostima koje promoviše Tramp. Da li je moguća tehnologija bez ideologije, pokazaće vreme. Drugi – koji tvrde da Silicijska dolina treba uvek da ide na takve događaje i otvoreno iznosi svoje vrednosti – više su u pravu. I treći (uglavnom akcionari), možda su najviše u pravu – oni misle da bi menadžeri najvećih tehnoloških kompanija trebalo da prisustvuju „večerama“ i prilagode se novoj realnosti jer je profit ono što je suština biznisa. **N**

Нови серијал Културно-уметничког програма Радио-телевизије Србије

ЛИЧНО. ОРИГИНАЛНО. ДОКУМЕНТАРНО.

КУЛТУРА СРБА У ХРВАТСКОЈ
—
KULTURA SRBA U HRVATSKOJ

од 16. септембра
уторком у 22.00

PTC | 1

Sede Putin, Gilgameš i Si Đinping...

Geopolitika i dugovečnost izgleda da idu ruku pod ruku u zemljama u kojima nema smenjivosti vlasti. Ali budimo poštteni: nije želja za dugim i kvalitetnim životom nešto ekskluzivno – svakako ne za vladare Rusije i Kine – niti je to nešto novijeg datuma

Piše Zorica Marković

Dok su se prisećali žrtava Drugog svetskog rata, miliona onih koji su izginuli što za slobodu, što zbog nekih drugih ciljeva, trojica lidera – Rusije, Kine i Severne Koreje na Trgu Tjenanmen, takođe mestu brojnih žrtava – razgovarali su, simbolike li, o večnom životu.

Nije njih zanimalo religijski večni život jer se za njega treba „žrtvovati“; više je to bilo časkanje o tome šta im sada nauka može pružiti, jer kako je Si Đinping zaključio, oni su skoro pa deca u

sedamdesetim, s obzirom na vitalnost, zategnutost lica i poziciju moći. A naučno, pa, ljudi bi u naše vreme mogli

Čini mi se da je lako i razumeti zašto se osobe koje se u nekom trenutku svog života nadu na poziciji velike moći i koje poveruju da je „svet pod njihovim nogama“ prepuštaju toj želji i nadi da će postati besmrtni

Prof. dr Aleksandar Baucal

da dostignu dugovečnost od 150 godina, snimio je „vrući mikrofon“ njegovu konstataciju.

Čini se da je tema najviše zanimala Vladimira Putina, čija ćerka Marija Voroncova, vrhunska endokrinološkinja, inače, proučava dugovečnost zahvaljujući vladinim fondovima.

Putinov prevodilac preneo je reči, na kineskom: „Biotehnologija se kontinuirano razvija. Ljudski organi mogu da se iznova presađuju. Što duže živiš, to si mlađi i moguće je čak postići besmrtnost.“

Geopolitika i dugovečnost izgleda da

idu ruku pod ruku u zemljama u kojima nema smenljivosti vlasti. Ali budimo pošten: nije želja za dugim i kvalitetnim životom nešto ekskluzivno, niti je to nešto novijeg datuma. Svi volimo i rastužimo se uz onu Fredijevu pesmu „Who wants to live forever“, ili „Forever young“, pogotovo kad znate kontekst.

Ko ne voli da živi dugo i lepo?

Možda je besmrtnost samo više opsega onih koji imaju šta da izgube.

To je najpopularnija tema za milijarde: Lari Pejdž, Džef Bezos, Mark Zakerberg, Sem Altman, Piter Til, svi ulažu milione u slične kompanije koje se bave istraživanjima i produženjem ljudskog veka.

Za njom je tragao Gilgameš, još jedan vladar i junak, kralj Solomon je rekao da je ljudima usađena svest o večnosti, a istorija je puna strašnih priča o onima koji su na razne načine poku-

U istoriji čovečanstva postoje pouzdani podaci samo za jednu osobu koja je dočekala svoj 122, mada ne i naredni 123. rođendan. Taj rekord će biti prevaziđen, ali mnogi stručnjaci smatraju da - bez nekih revolucionarnih, trenutno nepredvidivih pomaka u biologiji - nije realno očekivati produženje života preko 150 godina

Prof. dr Zoran Radovanović

životnog veka i dugovečnosti. Na kraju, Staljin je, kako bi Si rekao, umro još mlad, u 74. godini, od šloga.

Ovu priču iz „prve ruke“ zna dr Dragoslav Popović, stručnjak za javno zdra-

misli: vas dvojica imate još po dvadeset godina da vladate, ali meni kao najmlađem ostaje bar pola veka. Taman. Putin je mogao reći 'evo ja sam prebacio 70 a nigde bore na licu', kaže on i dodaje:

„Ali priča tu ode u religioznom pravcu – danas sa dostignućima medicine, lečenjem i transplantacijom organa ljudi će živeti 150 godina. Ovaj sadašnji ljudski vek više nije vredan nikakve pažnje, kada će se koliko sutra živeti tako dugo? Pustite sadašnje živote, strpite se još malo, vidite da će životi koji dolaze biti mnogo duži... a i lepši. Možda ga provedete sa one 72 device, za koje već znamo da čekaju verujuće mučenike.

U ovakvom društvu nije pristojno pitati ko će imati priliku da doživi tu dob. Kome će se organi presađivati kad krenu otkazivati redom? Od koga će se ti organi uzimati? Gde naći 'rezervne delove' za milijardu i po Kineza ili sto pedeset miliona Rusa? Hajde povratim ti vid operacijom, ali hoćemo li menjati noge kada počnu da klecaju ili mozak čim krene demencija? Bogovima je dopušteno ono što sirotinji nije.“

Zanimljivo je da je Putin, osim što je ćerki dao sav novac i poverenje za genetsko istraživanje, prošle godine naredio osnivanje istraživačkog centra Nove tehnologije očuvanja zdravlja, koji se fokusira na borbu protiv starenja ćelija, neurotehnologiju i druge inovacije namenjene produžavanju života.

Konglomerat nuklearne energije Rosatom saopštio je da razvija tehnologiju „štampanja“ ljudskih organa. Navodno, Mihail Kovaljčuk, omiljeni Putinov naučnik, predvodi ruska istraživanja o besmrtnosti.

„Duga je istorija priča i bajki o besmrtnosti i liderima, pogotovo u Rusiji“, kaže dr Popović. „Od balsamovanog Lenjina, preko Staljina i profesora Bogomoleca koji mu je obećao besmrtnost, do Putinove kćerke, endokrinologa, koja radi na državnim projektima produženja života.

Oko očekivanog trajanja života zaista ima šta da se diskutuje. Prema podacima koji se sakupljaju svake godine, Kina je odavno na uzlaznoj liniji i danas žene u Kini žive skoro jednako dugo kao što je prosek u EU, preko 81 godinu. Muškarci u Kini mogu da očekuju nešto kraći život, ali su na dobrom putu.

šavali da ostanu na zemlji, ne prezajući čiju će krv popiti i kome će se pokloniti. Prvi kineski car je slao ekspedicije da pronađu mitsku zemlju sa napicima večnog života (zapravo, pio je smrvljenu živu i ubrzao smrt), a Aleksandar Veliki nije samo želeo da osvaja, već je tragao za mitskom šumom sa vodom života.

Verovatno očekivano, opsednut večnošću bio je i Staljin, koji je omogućio Aleksandru Mihajloviču Bogomolecu, ukrajinskom lekaru i revolucionaru, predsedniku Nacionalne akademije nauka Ukrajine, da produbi proučavanje

vlje koji je upoznao Olgu Bogomolec (i čuo celu priču), ćerku akademika (ali o tome drugi put), a o željama trojice lidera kaže:

„Meni je ovo super, kao 'small talk' bogova sa Olimpa, nakon što ih je fotograf ovekovečio kao grupu najmoćnijih ljudi na planeti, i to još muškaraca“, kaže dr Popović. „I kao svaki small talk, više je onoga što nije izgovoreno nego što je izgovoreno. Kada Si kaže 'danas su ljudi u sedamdesetim još mladi', a Putin odgovara 'ljudi su ranije retko dobacivali do 70 a pogledaj nas', Kim verovatno po-

Sa druge strane, poslednje tri decenije Rusija je imala ozbiljnih uspona i padova koji su uzrokovani nekim životnim navikama i društvenim okruženjem (alkohol, saobraćaj, nasilje), ali i ratnim sukobima (pad početkom i krajem 90-ih) kao i pandemijom. Smrtnost od kovida je dovela Rusiju da joj prosečan životni vek u 2020. bude ispod 69 godina. Danas se vratio na iznad 72 godine, ali i to je daleko ispod evropskih i kineskih 80 plus.

Najveći problem Rusije je nesrazmer između očekivanog trajanja života muškaraca i žena, koji je u stvari u Rusiji, Belorusiji i Ukrajini najveći na svetu. Babuške se dobro drže i sustižu prosek razvijenih zemalja, ali muškarci su daleko ispod – tek nešto iznad 65 godina. Taman dođete do penzije i onda... čao. Tu bi stvarno nešto moglo da se uradi i bez velike medicine i velike transplantacije organa.“

Ako govorimo o transplantaciji organa, ona je danas vrlo masivna, rizična operacija da bi je neko izdržao. Na primer, ako biste dobili novi bubreg od živog donora, životni vek tog organa je oko 20 do 25 godina. Od preminulog, smanjuje se na 15 do 20 godina. Vrsta organa je takođe važna – jetra traje oko 20 godina, srce 15 godina, a pluća oko 10 godina.

Sve to pod uslovom da organizam ne odbacuje organ. Uvek se uz njega dobije i imunosupresiv, jak opasan lek koji ima nuspojave (visok krvni pritisak, rizik od infekcija među najblažima) i pije se doživotno.

Čak i tada, organizam može da odbaci organ, pa i sledeći. Takođe, tri glavna uzroka smrti kod primalaca su rak, infekcija i kardiovaskularna bolest.

Nauka je krenula i u drugom pravcu, ka ksenotransplantaciji – modifikaciji organa drugih vrsta da bi se presadili na čoveka. Ali dvojica muškaraca koja su primila svinjski organ, preminula su.

Postoji još jedan put, koji istražuje potpuno uzgoj novih organa korišćenjem sopstvenih ćelija. Matične ćelije imaju sposobnost rasta u bilo koju vrstu ćelije ili tkiva u telu. Ali nijedna istraživačka kuća nije do sada uspela da napravi potpuno funkcionalne ljudske organe, iako se tvrdi da su sve bliže tome.

Naučnici su produžili život laboratorijskih životinja (majmuna, miševa, voćnih mušica) lekovima, genetskim promenama, promenama u ishrani i ćelijskim reprogramiranjem (vraćanjem

NAUČNICI SU PRODUŽILI ŽIVOT LABORATORIJSKIH ŽIVOTINJA (MAJMUNA, MIŠEVA, VOĆNIH MUŠICA) LEKOVIMA, GENETSKIM PROMENAMA, PROMENAMA U ISHRANI I ĆELIJSKIM REPROGRAMIRANJEM (VRAĆANJEM ĆELIJA U „MLAĐE“ STANJE), ALI TO NIJE JEDNOSTAVNO PRENETI NA ČOVEKA

ćelija u „mlađe“ stanje), ali to nije jednostavno preneti na čoveka.

Ali ovaj napredak je za lečenje, a ne da bi se čovekov životni vek produžio na 150 godina. To nisu iste stvari. Navodno, čovekovo srce može da kuca samo 120 godina, ni sekund više.

„Smisao nauke je da širi granice znanja, ali i da pomogne u primeni ostvarenih dostignuća. U istoriji čovečanstva postoje pouzdani podaci samo za jednu osobu koja je dočekala svoj 122, mada ne i naredni 123. rođendan. Taj rekord će biti prevaziđen, ali mnogi stručnjaci smatraju da – bez nekih revolucionarnih, trenutno nepredvidivih pomaka u biologiji – nije realno očekivati produženje života preko 150 godina“, kaže profesor dr Zoran Radovanović.

„Transplantacija organa mladih osoba starim i bolesnim građanima nije realno rešenje u masovnim razmerama jer je neuporedivo više potencijalnih primalaca nego davalaca organa“, kaže profesor Radovanović. „U nekom krajnje morbidnom scenariju mogao bi da se organizuje lov na donore druge vere i nacije, poput hvatanja i slanja u Ameriku domorodaca iz tropske Zapadne Afrike, kako bi služili kao robovi pre više stotina godina.

Mnogo je jednostavnija 3D tehnologija sa 'štampanjem' organa. Izmenimo nekom starcu slezinu, pa kako koji organ otkazuje, jetru, bubrege itd. Šta ćemo sa zakrčenim krvnim sudovima? Za-

U ovakvom društvu nije pristojno pitati ko će imati priliku da doživi tu dob. Kome će se organi presađivati kad krenu otkazivati redom? Od koga će se ti organi uzimati?

Dr Dragoslav Popović,
stručnjak za javno zdravlje

misljivo je da se ubrizga neko sredstvo, kao 'Mr. Muscle' za vodovodsku mrežu i pročisti ih. Posustali nervni sistem? Biće tu hemikalija koje će da ih osveže!

A mozak? Zamislmo da ih zamene Putin i Tramp. Da li će glavonja sa smešnom frizurom na kratkom, ali mišićavom telu biti Putin, a sitnoglavi čelavac na ogromnoj mlohavoj telesnoj masi – Tramp? Pre će biti obrnuto, jer mozak čini čoveka. Srećom, ta dilema nam se ne nameće u doglednoj budućnosti, a etička pravila se razmatraju i rešavaju tek kada ih tehnološki napredak učini realnim.“

Postoji još jedan primer, navodno Brian Džonson, mnogo bogat tip koji pokušava da ne umre, troši milione da bi smanjio svoju biološku starost (47). Čak je ubrizgavao plazmu svog 17-godišnjeg sina, ali ni to nije nešto pomoglo. Odavno se zna da Rolingstonsi koriste zmenu krvne plazme da bi ostali vitalni. Sve i da postoji neki način da se menjaju organi, šta sa infekcijama, povredama, stresom, telomerama, mozgom? Šta sa mozgom? Navodno, radi se i na tome, u Agenciji za napredne istraživačke projekte za zdravlje američke vlade (šta god da je to), ispituju se načini za postepenu zmenu ćelija u ljudskom mozgu. Ideja je da na kraju primalac dobije mlad mozak i to se obavlja na miševima, daleko od očiju javnosti. Testiraju se i potencijalni lekovi za dugovečnost na specifičnim sićušnim crvima koji žive najduže do 40 dana (i uspešno im se produžuje život, a plus i može da se obavi na hiljade eksperimenata). Da li se sve to može primeniti na čoveka?

I dalje se ne znaju svi aspekti starenja, obolevanja do molekularnog nivoa. Ovakva istraživanja, možda ne uvek etična, pak, mogu da imaju smisla jer bi umesto besmrtnosti mogla da dovedu do usporavanja starenja i da učine ljude zdravijim u svakom uzrastu, sprečavanjem i smanjivanjem mnogih bolesti. Mladi umovi uvek donose nove ideje.

„Nesumnjivo je da je geopolitički interes ne samo Kineza i Rusa već i svih relevantnih igrača u svetu, da održe i osnaže biološku snagu svoje populacije. Tehnološki napreci danas pružaju velike mogućnosti u tom pogledu“, kaže profesor Radovanović. „Na raspolaganju su ćelijsko reprogramiranje i terapija informatičkom RNK; regeneracija organa,

3D štampa uz pomoć matičnih ćelija i biomaterijala, transplantacija životinjskih, genetički modificiranih organa; zaustavljanje i čak regresija procesa starenja intervencijom na nivou mitohondrija, uključujući njihovu transplantaciju; zamena oštećenog ili funkcionalno oslabljenog moždanog tkiva; lekovi protiv starenja, posebno tzv. senolitici – otklanjivači ostarelih ćelija, za koje se računa da bi mogli da se koriste i kao vakcine, itd.

Te inovacije se čine kao da su nadohvat ruke, ali – bar što se tiče šire primene – još uvek više pripadaju istraživačkim laboratorijama nego stvarnom životu. Sve su ukazale na svoje potencijale, ali nijedna još na delotvornost u rutinskoj praksi na populacionom nivou.“

Ako pričamo o samoj želji za dugovečnošću, svi osetimo koliko je jaka kako život odmiče ili što mu je kraj bliži. Svi bismo, realno, da živimo dugo i lepo, ali ko želi da živi lepo, a svi oko njega da pate?

„Koliko god da je nekome lak ili težak, svi osećamo da je život vrhunska vrednost“, kaže profesor dr Aleksandar Baucal sa Odeljenja psihologije Filozofskog fakulteta. „Život uvek ima neku budućnost, iako neizvesnu. Nosi sa sobom nadu da će sutra biti bolje nego danas, ali i brigu od nevolja. Čak i u veoma teškim životnim trenucima želja za životom je snažna i tu negde u čoveku. Suprotno tome, smrt je izvesna i s vremenom postaje samo deo prošlosti. Zato su želja da se živi i strah od smrti svakome razumljivi. Zato su ove teme, kao i tema samoubistva, često prisutne u religijama i umetnostima, ali i u različitim naučnim disciplinama. Zbog svega toga, lako je razumeti želju ka besmrtnosti kod ljudi.“

Čini se da je lako i razumeti zašto se osobe koje se u nekom trenutku svog života nadu na poziciji velike moći i koje poveruju da je „svet pod njihovim nogama“ prepuštaju toj želji i nadi da će postati besmrtni, dodaje profesor Baucal.

„Počinju da veruju da svet, planeta pa čak i ceo kosmos, ne mogu bez njih. I tako postaju samo još jedna žrtva svoje želje za besmrtnošću i dobar materijal za umetnička i naučna istraživanja. Na kraju i ti vrhunski moćni ljudi dolaze do

saznanja da je jedino važno kako žive sadašnji život i koliko doprinose dobrobiti drugih ljudi. A želja za besmrtnošću, posebno kada postane opsesivna, udaljava od tog saznanja i samim tim postaje besmislena i nesvrshodna. Čak i kada bi nekako našli lek za besmrtnost, paradoksalno život tih vrhunskih vladara tuđih života bi bio prazan i više bi ličio na smrt nego na život.“

Morbidnost te želje počinje tamo gde čujemo na koji bi način bila postignuta. Mnogi bi rekli da su filmovi sve najavili, pa i način na koji ćemo doći do nje, a uvek će postojati oni bogati i moćni koji će je po svaku cenu želeći.

„Rekao bih da je želja za besmrtnošću razumljiva i bliska svakome kada je ona

OPSEDNUT VEČNOŠĆU BIO JE I STALJIN, KOJI JE OMOGUĆIO ALEKSANDRU MIHAJLOVIČU BOGOMOLECU, UKRAJINSKOM LEKARU I REVOLUCIONARU, PREDSEDNIKU NACIONALNE AKADEMIJE NAUKA UKRAJINE, DA PRODUBI PROUČAVANJE ŽIVOTNOG VEKA I DUGOVEČNOSTI. NA KRAJU, STALJIN JE, KAKO BI SI REKAO, UMRO JOŠ MLAD, U 74. GODINI, OD ŠLOGA

deo našeg maštanja koje nam povremeno dodaje neki začim u naše živote, na koju pomislimo s vremenom na vreme, posebno u trenucima velike sreće u životu. Razumljiva je kao prolazna misao i osećanje koje nam ne opterećuje život i odnose sa drugim ljudima. Međutim, kada želja za besmrtnošću postane centralna tema nečijeg života, kada postane opsesija, ona osobu udaljava od života. Pa čak može da dovede do toga da osoba bude paralisana u svom životu i da, psihološki gledano, prestane da bude živa. Tako bi opsesija besmrtnošću učinila osobu da bude psihološki mrtva“, kaže profesor Baucal.

Dr Radovanović se vraća na početak priče i kaže da je taj small talk samo skretanje pažnje sa ozbiljnih problema.

„Mislim da se previše pažnje obraća na privatan razgovor dva 72-godišnjaka. Moguće je da su

obojica opsednuta brigom za sopstveno zdravlje, ali verujem da, kao odgovorni državni promišljaju na geostrateški način (malo je na takvim položajima samozvanih narcisa spremnih da unište i narod i državu).

Kini je politika jednog deteta znatno deformisala demografsku piramidu, a sada se sve više Kineza odriče pomisli na porod u ime uživanja u blagodetima potrošačkog društva. Postavlja se pitanje ko će tamo za neku deceniju izdržavati sve veći udeo penzionera u strukturi populacije, pa atraktivno zvuči ideja o stogodišnjacima još uvek čilim i ornim za rad“, kaže profesor i dodaje:

„Mnogo gore je sa Rusijom. Ona, uz Belorusiju i Srbiju, ima jednu od najstarijih populacija na svetu. Normalno bi bilo da Putin poradi na politici povećanja nataliteta i smanjenja emigracije svojih mladih građana. Sigurno je da se toga i sam setio, ali postoje razlozi zašto su naizgled jednostavna rešenja teško ostvariva. Posebno bi bilo logično da se nije upustio u bratoubilački rat u kojem je do sada izgubio 250.000 uglavnom mladih ljudi. Tih dvadesetak divizija najvitalnijeg segmenta populacije pomogle bi mu da odloži, a možda i spreči, raspad svoje federacije koju, istočno od Urala, malo ko ima da održava i brani.“ **N**

Nema vina, nema dum-dum

Zaboravljene istorije Prvog svetskog rata

Piše Petar Todorov,
istoričar, Institut za
nacionalnu istoriju, Skoplje

I ove godine 15. septembra Srbija će obeležiti istoriju Prvog svetskog rata poznatog i kao Veliki rat. To je samo jedan od nekoliko istorijskih datuma koji se svake godine obeležavaju u našem regionu i Evropi, s ciljem da se podsetimo jednog od najtragičnijih događaja u istoriji civilizacije. U nekim državama, kao što je Srbija, sećanje na ove datume je u znaku proslave dana nacionalnog jedinstva i pobede, u drugima su to dani sećanja na nacionalnu tragediju, a u trećima komemoracije su u znaku pomirenja i sećanja na pale vojnike. Među evropskim državama kao što je Severna Makedonija, istorija Prvog svetskog rata se uopšte ne obeležava, ali je svakako deo istorijskog pamćenja kao jedna od najtragičnijih epizoda u istoriji Makedonije. Poneka izbleдела memoriјalna ploča ili znak podseća slučajne prolaznike u Bitolju, na Pelisteru, Marijovu, Đevdeliji ili na Kajmakčalanu da su se nekada tamo vodili žestoki sukobi.

Ipak, neka vest o pronalasku neeksplodiranih granata u nečijem dvorištu i, još ređe, i skoro mitske prirode, neka priča o pronalasku zakopanih vinskih boca i konjaka, čuva od zaborava ovu istorijsku epizodu i tragične ljudske priče. Sećanje na rat se kreće između beseda o nacionalnoj katastrofi, pominjanja ljudskih žrtava i raznih legendi o odnosima između vojnika i lokalnog stanovništva. To su uglavnom mitovi o uzgajanju pojedinih poljoprivrednih kultura, kao što je paradajz, koji se u Strumici naziva „frenki“ po francuskim vojnicima, ali i o pronalasku starih vina i bogatstva koje su vojnici ostavili za sobom u rovovima.

Petnaesti septembar 1918. godine važan

je datum u istoriji jer je tog dana u jutarnjim satima započela vojna operacija koja je dovela do proboja Balkanskog fronta koji je tada, ali i danas prepoznatljiv pod više imena, kao Solunski, Makedonski ili front na Orijentu. Od 1916. do 1918. godine od albanske obale Jadranskog mora, preko Ohridskog i Prespanskog jezera i makedonskih planina, do doline reke Strume i Egejskog mora, pored žitnih polja, voćnih nasada i vinograda ratovalo je deset evropskih država.

U sastavima vojski evropskih država, pored njihovih građana bili su mobilisani i mladi ljudi iz afričkih i azijskih zemalja, tadašnjih evropskih kolonija. U toku tri godine oni su boravili u, za njih, nepoznatoj zemlji u kojoj je vekovima živela raznovrsna populacija. Tih godina se duž fronta i u njegovoj pozadini govorilo više od petnaest jezika. Dok se u Francuskoj istorija ovog fronta povezuje i sa percepcijom vojnika baštovandžija (Jardiniers de Salonique), u Srbiji su vojnici junaci poznatiji kao Solunci, a u Severnoj Makedoniji pamti se i težak život Makedonaca koji su bili primorani da se bore na obe zaraćene strane, danas javnost više zna za

borbe za Bitolj i bitku za Kajmakčalan, a manje za istoriju proboja fronta i o događajima koji su usledili u selima Tikveškog regiona, u oblastima Vitačevo i Bošavija na padinama planine Kožuf.

Tikvešija je danas, između ostalog, poznata i po živopisnoj prirodi, čistom vazduhu i proizvodnji odličnog vina. Danas još uvek postoje neispričane priče iz istorije Prvog svetskog rata. Pogotovu one koje se tiču odnosa između vojnika i lokalnog stanovništva.

Tačno su u tikveškim selima u dolini Bošave i visoravni Vitačevo, posle bitke na Dobrom polju, srpska i francuska vojska nakon tri godine rovovskog rata, visoko u planinama napravile proboj čime je postignut kraj rata u ovom delu Evrope. U ovaj kraj, koji je bio pogođen ratnim dejstvima za vreme balkanskih ratova, u jesen 1915. godine vojske su opet došle. Te jeseni francuske vojne jedinice pokušale su da zaustave prodor bugarske armije i da se dolinom Vardara spoje sa srpskom vojskom u povlačenju.

Od tada pa sve do kraja septembra 1918. godine, tikveški kraj bio je deo zone ratnih dejstava i pod vojnom upravom bugarske vojske. Kako u ovom delu zone ratnih

Tikveški kraj bio je deo zone ratnih dejstava i pod vojnom upravom bugarske vojske. Kako u ovom delu zone ratnih dejstava, tako i sa druge strane fronta gde su francuska, srpska i druge savezničke vojske zavele svoju vojnu upravu, počela je istorija koja se odnosi ne samo na ratne operacije nego i na pitanja ishrane, epidemija, nasilja, brige o porodici

dejstava, tako i sa druge strane fronta gde su francuska, srpska i druge savezničke vojske zavele svoju vojnu upravu, počela je istorija koja se odnosi ne samo na ratne operacije nego i na pitanja ishrane, epidemija, nasilja, brige o porodici. Sela koja su bila poznata samo lokalnim vlastima odjednom su se našla u vojnim planiranjima, te su dobila svoje mesto na kartama, u dnevnicima i memoarima vojnika koji su ratovali u tom kraju.

Proboj fronta kod Dobrog polja rezultat je dugo planirane operacije protiv, kako su saveznici smatrali, demoralisane bugarske i oslabljene nemačke vojske, sa ciljem da pokušaju da probiju front i time stave kraj četvorogodišnjem ratu. Komandant 17. francuske kolonijalne pešadijske divizije je tog dana u ratnom dnevniku svoje jedinice zapisao sledeće:

„Namera glavnog štaba je da probijemo bugarski front između Dobrog polja i Veternika, da se najpre zauzme Dobro polje, Kravica, Kravički kamen, Veternik, a zatim visove Kozjaka kako bismo kasnije iz ove baze dejstvovali prema Vardaru.“

Ovaj zapis je jedan od mnogih koji su francuske i srpske jedinice zapisivale u prvim momentima bitke na Dobrom polju.

Do kraja dana francuske kolonijalne snage zajedno sa jugoslovenskom, timočkom i šumadijskom divizijom uspele da probiju prvu liniju fronta, a bugarska vojska započela je povlačenje prema Kavadarcima. U prvom danu proboja krenule su u poturu bugarskih i nemačkih vojnika Francuzi, Senegalc i Malgaši zajedno sa vojnicima timočke, šumadijske i jugoslovenske divizije u čijem su sastavu pored Srba bili i Hrvati, Crnogorci i Slovenci. U srpskoj armiji bilo je i dosta Makedonaca.

Proboj fronta i napredovanje saveznika odvijalo se dosta brzo. Francuske kolonijalne jedinice su već 20. septembra bile u selima Mrežičko i Rožden. Dva dana kasnije prošle su kroz Kumaničevo, Dragožel i stigle u Moklište nadomak Vataše i Kavadaraca. Zajedno sa njima timočka i jugoslovenska divizija uspele su do 22. septembra da se spuste od visova Dobrog polja preko Konopišta, Bokule, Košuta, Krnjeva i stigle do sela Barovo – danas poznati vinski kraj. Narednog dana su već stigli do reke Vardar u pravcu Demir Kapije, a Jugoslovenska divizija je 23. septembra ušla u Kavadarce i Negotino.

Silazak sa vrhova planina bilo je olakšanje za oštre uslove za život na visovima koji se izdižu na preko 1700 metara iznad mora. Napredovanje je značilo prijatniju klimu, ali i lakše dostupnu hranu. Još pre proboja fronta vojnici su često odlazili do obližnjih sela u potrazi za dobrom hranom. To su uglavnom bile kokoške, povrće, ali i voće. Francuski narednik Žan Viktor Samson koji je tog septembra bio u pozadini fronta piše sa divljenjem kako je pored jaja i kokošaka uspeo da kupi od

lokalnih seljaka i divno grožđe. Njegov suratnik i sunarodnik Rožer Perno, koji se zajedno sa senegalskim i malgaškim vojnicima kretao od Dobrog polja preko Alšara i 24. septembra stigao do sela Moklište nadomak Kavadaraca, napisao je u svojim memoarima:

„24. septembar

Moklište. Umiremo od žeđi. Konačno vode. Koliko je dobra!... Otkad marširamo, ne znajući kuda idemo, provodili smo vreme moleći svakoga za piće. Bez Srba ne znam šta bismo radili... (...) Dobro smo se napili, ali ništa nije ostalo za jelo. Ipak uspele smo da pronađemo crnog luka. Nema hleba. Ah... 'Rat je', kaže mi Pol. Ali svako od nas je uzeo po tri boce vode. Neka ima. To je dragoceno. Muka mi je od ova četiri dana provedena ispružajući jezik. A mi još uvek hodamo. Evo nas u našem sektoru. Stubovi žičare. Čičevo... Vinogradi. A evo i Rosoman...“

Ovi primeri istorije Prvog svetskog rata govore nam da istorija ratovanja nije samo Kajmakčalan i nije samo vojna i politička istorija, nego u njoj ima mnogo neispričanih ljudskih priča i tema koje se tiču svakodnevnog života zaboravljenih vojnika i civila. Ovi primeri mogu pomoći da se istorija Prvog svetskog rata ne gleda samo kroz nacionalnu perspektivu koja je veoma selektivna. Takođe, mogu nam pomoći da bolje razumemo skoro pa mitske priče o Francuzima koji nisu ratovali, nego bavili se baštovanstvom i pili vino i konjak, ili kako je vojnik Milorad Peruničić iz Slatine kod Čačka napisao kada je video da su u Solunu istovarili 100 buradi vina za vojsku, a Francuzi su vikali, „nema vina, nema dum-dum“. **N**

O ŠRBIMA I HRVATIMA JOŠ JEDNOM:

Sentimentalna istorija u raskoraku

9943. P. Z. - RAGUSA. PIAZZA GUNDULIĆ.

Koju dodirnu tačku imaju
kralj Aleksandar Obrenović
i Zoran Đinđić? Da li ih išta
povezuje i čini sličnima? Dve
različite ličnosti, dve različite
epohe, dva različita doživljaja
politike i vlasti, dva posve
drugačija motiva za ubistvo.
Ni posledice nemaju ničeg
zajedničkog

Laiku koji bi da se meša u istoriju, kao i priučenom istoričaru, događa se jedna fundamentalna pogreška. Ta je pogreška metodološke prirode, ali joj je uzrok ideološko uverenje. Reč je o projekciji sadašnjosti u prošlost na osnovu vrednosnih ocena. Ono što im se ne sviđa, ili protiv čega su u njihovom vremenu, vezuju za negdašnji, najčešće pogrešan, uzrok od pre stotinu i više godina

Piše Milan St. Protić

Bejah u iskušenju da preuzmem Stajnbekov naslov „O miševima i ljudima“. Srećom, odoleh. Bilo bi i preterano neumesno. Možda i uvredljivo. Drago mi je što odustadoh. U najmanju ruku, loše bi zvučalo. A to nikako ne bih želeo.

Klonim se polemike s neistomišljenicima. Izbegavam raspravu s kritičarima. Svako ima pravo na svoje mišljenje, ma koliko neutemeljeno.

Ne pišem o ljudima. O pojedincima. O individuama. Zanimaju me prevashodno fenomeni. Dabome, istorijski fenomeni na prvom mestu. Tome sam, poznato je, posvetio najveći deo svog profesionalnog rada.

Zato ovo slovo ne treba shvatiti kao repliku dvojici komentatora iznetih stavova od pre neku nedelju. Takav pravac, ubeđen sam, nikud nas ne bi odveo. Poslužio bi jedino uzajamnom potiranjju, naslađivao naglašene taštine i stvarao nepotrebnu kontroverzu. Mnogo je blagotvornije da svako ostane pri svom gledištu, a da poštovanom čitaocu prepuštimo konačan sud. Povrh toga, pribojavam se neravnopravnosti u projektovanoj, može biti i priželjkivanoj,

Današnja Hrvatska je, van svake sumnje, ispred Srbije po svakom parametru. Hrvati imaju uređeniju državu od nas. Hrvatska je demokratskija, evropejskija, naprednija. Manje nepristojna i manje razularena. Mada i pred njom stoji dug put, premda kraći nego pred Srbijom. Osetno kraći. Za to - Chapeau, mes amis. Nažalost, i Hrvate odveć često razjedaju unutrašnji demoni, netrpeljivosti i ekstremizmi

debatati. Istorija je, pored svega, moja struka, evo već bezmalo pola veka.

Na koncu konaca, moj predmetni tekst o nesporazumima Srba i Hrvata trebalo bi razumeti u celini, jer on i predstavlja celinu. Jedna rečenica istrgnuta iz konteksta, kako se obično kaže, gubi svoj originalni značaj i može lako biti naopako protumačena.

Nemam, i ne pretendujem imati, tapiju na istinu. Gruntovni list. Trudim se izgraditi što uravnoteženiju sliku naše skorije južnoslovenske prošlosti, veoma svestan do koje mere su odnosi i osećanja Srba i Hrvata opterećeni obostranim traumama. Jednostranostima i predubeđenjima.

Stoga ću, ovom zgodom, zanemariti moguće lične animozitete što bi poneki od mojih vernih čitalaca mogli gajiti sroču moje malenkosti. Ne verujem da se radi o porudžbini. Bilo bi isuviše zlobno.

Elem, posle ovog suvoparnog, neizbežnog uvoda, dajem na uvid nekoliko usputnih opaski.

Laiku koji bi da se meša u istoriju, kao i priučenom istoričaru, događa se jedna fundamentalna pogreška. Ta je pogreška metodološke prirode, ali joj je uzrok ideološko uverenje. Reč je o projekciji sadašnjosti u prošlost na osnovu vrednosnih ocena. Ono što im se ne sviđa, ili protiv čega su u njihovom vremenu, vezuju za negdašnji, najčešće pogrešan, uzrok od pre stotinu i više godina.

Primera radi, koju dodirnu tačku imaju kralj Aleksandar Obrenović i Zoran Đinđić? Da li ih išta povezuje i čini sličnima? Dve različite ličnosti, dve različite epohe, dva različita doživljaja politike i vlasti, dva posve drugačija motiva za ubistvo. Ni posledice nemaju ničeg zajedničkog.

Majski prevrat je otvorio vrata ustavnosti, parlamentarizmu i demokratiji u tadašnjoj Srbiji u skladu s tadašnjim

evropskim normama i postulatima; Đinđićeva pogibija zaustavila je put Srbije ka ustavnosti, parlamentarizmu i demokratiji u osvit dvehiljaditih. Poslednji Obrenović je bio autokrat i uzurpator vlasti; Đinđić je verovao u evropsku Srbiju. Aleksandar Obrenović patio je od poremećenih emocija prema roditeljima u zagriženom sukobu; Đinđić je bio zrela osoba, ostvarena i uspešna, u najboljim godinama. Itd., itd...

Eto kuda, u konačnici, vodi amaterizam u istoriji. I uzaludan pokušaj da se na silu pronadu razlozi i objašnjenja složenih istorijskih fenomena.

Takvim, prilično prozirnim, vratolomijama, autor najvećma sebe ogoljuje. Nesvesno, može biti i podsvesno, pokazuje svoja ograničenja i predrasude. „Parti pris“, rekli bi braća Francuzi.

Prosta je logika ova. Protekli događaji bi mogli imati uticaja na aktuelne, ali aktuelni nikako ne bi mogli uticati na predašnje. Ova (ne)istorijska inverzija, istorija okrenuta naglavačke, spada u klasične, i neretke, anomalije u mišljenju onih koje je Slobodan Jovanović onomad krstio „poluintelektualcima“. Kad sam već kod Slobodana, za nedovoljno obaveštene, njegov je izraz „odisaj naroda“. Nije zgoreg znati. Elementary, my dear Watson. Elementary, indeed.

Drugo moje zapažanje odnosi se na tzv. istorijski kontinuitet. Istorija Srbije modernog doba nema neprekidnu nit trajanja od Karađorđeve bune do dana današnjeg. Bar dve okolnosti su tu nit kidale. Stvaranje Jugoslavije (Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca) 1918. i komunistička revolucija 1944/45. Analogija je ionako veoma nepouzdan alat u istorijskim razmatranjima. U srpskom slučaju, dakako, obavezno i gotovo zakonomerno, ide stranputicom. Devetnaesto stoleće je za Srbiju bilo stoleće kontinuiteta bez obzira na nasilne promene vladara i vladajućih dinastija, oligarhija na vlasti i vladajućih političkih stranaka. Dvadeseti vek je, nasuprot tome, brišući Srbiju kao nezavisnu i međunarodno priznatu državu, bio vek dubokih i dalekosežnih diskontinuiteta. I to ne samo u faktičkoj i pravnoj dimenziji, već i u pogledu narodne samosvesti. Srbija je gurana u integralno jugoslovenstvo da bi kasnije bila potopljena (i udavljena) u besmislu titoizma.

Da je, kojim sudbinskim obrtom, Niko Bartulović bio hrvatski nacionalist, a ne jugoslovenski, republikanac a ne karađorđevićevac, radićevac a ne orjunaš, bio bi izvesno podignut na pijeđestal književne izuzetnosti u Hrvata. Verovatno bi bio proglašen za najvećeg hrvatskog pisca svih vremena

Današnji prosečan Srbin i onaj od pre jednog veka, kad bi se sreli, jamačno se ne bi prepoznali. Još bi se manje razumeli. Nisu, naravno, Srbi u tome jedinstveni. I drugi narodi, evropski naročito, prolazili su kroz korenite društvene, političke i idejne transformacije koje su na njima ostavile neizbrisiv trag. Beleg. Pečat. Otisak. Endokrinacija, šta li?

Golema je, i štetna, zabluda mnogih da je napabirčena, a neproverena, informisanost preči put ka mudrosti. Otud proizilaze svakoake olakosti, ne tačnosti i proizvoljnosti. Lakoumnosti i brzopletosti. Kad se pomešaju sa predrasudama, rezultat je, po pravilu, papazjanija u mozgovima dotičnih barbarogenija, Micićevom kovanicom kazano.

Srbi su, tokom prethodnog veka, primali i učili od razvijenih naroda i kultura, tražeći vlastit kolosek ka modernosti. U tom stogodišnjem nastojanju, bilo je lutanja, zastajkivanja, koraka unazad... Bilo je nedela i ogrešenja. Obmana i opsesija. Međutim, ono što jeste nesporno, to je uporna borba za ograničenje vladaočeve vlasti. Od vožda Karađorđa do pomenutog Aleksandra Obrenovića.

Ako bi se tragalo za istorijskom paralelom, bila bi to Francuska prethodnog stoleća. Uprkos uzastopnim revolucijama, Francuzi su stupili na stazu ustavnosti, parlamentarizma i demokratije tek sa Trećom republikom, preciznije sa ustavnim reformama 1875. A i to razdoblje do Prvog svetskog rata bilo je pod tamnom senkom afere Drajfus i svih njenih implikacija. Na ovom mestu sam, čini mi se, već o tome pisao u jednom od ranijih tekstova. Nema potrebe za ponavljanjem.

Jovan Dučić, jasno je, nije izmislio sonetni stih. Nisu to učinili ni Rakić ni Vojislav Ilić. Ali je Dučić to savršenstvo

evropske poezije, u duhu francuskog simbolizma, primenio na Vukov jezik srpskog nepismenog seljaka. I doveo ga do najviših visina i poetike, i estetike i osećajnosti. Ako su francuski simbolisti, takozvani parnasovci, bili uzor Dučiću – on je, zauzvrat, bio uzor drugima. I Srbima i nesrbima. Da li je iko lepše od njega pevao o Dubrovniku?

Kad je poznih dvadesetih preveden Bodlerov „Albatros“, prevod je bio do te mere osebuju da je u njemu postignuta ona stihovna melodičnost na srpskom koju poseduje original na francuskom. Dimitrije Mita Jovanović. Ili genijalan, uistinu genijalan, Vinaverov prevod Rableovog „Gargantua i Pantagruel“. Ili „Ilijada“ i „Odiseja“ legendarnog profesora i prevodioca Miloša Đurića.

Dela Slobodana Jovanovića, književnost Bore Stankovića, nauka Jovana Cvijića... Ima ponešto što vredi.

A mi, umesto dijaloga o tim dostignućima srpske kulture onog vremena, izmišljamo zločeste istorijske besmislice. Ničim potkrepljene. Ni na čem zasnovane. Zajedljivost kao cilj za sebe i po sebi. Ono što je kod Srba bilo dobro, dobro je. Ono što nije valjalo, nije valjalo. Punkt.

Usporedna analiza je, ispostavilo se i ispostavlja se, najsigurniji metod za utvrđivanje ko se gde, u pojedinom istorijskom trenutku, nalazi. Poređenje s prosperitetnijim državama i narodima. Uspešnijim i razvijenijim. Merenje evropskim metrom. I to onim najuglednijim. Najzahtevnijim. Najstrožim. Kad se zatvorimo u svoju čauru, posmatramo sebe u izolovanosti od okruženja i modernih stremljenja, naći ćemo se ispod staklenog zvona i hvatati sami sebe za rep. Vrtećemo se oko svoje ose dok nam ne pozli. Ili ne dojadi.

Velika slika, gospodo. Velika slika. Što veća, preporučio bih. I nekad i sad.

Umesto razgovora o Kovačiću i Krleži, bavimo se tricama i kućinama. Pri begavamo maštarijama u nedostatku argumenata. Lako upadamo u kolektivni stereotip ili se odričemo svega samo zato što je srpsko. To se zove nezrelost, u mom skromnom rečniku pojmova.

Tako je u titoizmu bilo s Dučićem, Milankovićem, Tomom Živanovićem... Svakim ko mu je bio protivnik i odbio da mu se prikloni. Spisak je poduži.

Da se Andrić i Crnjanski nisu priklonili Brozu i njegovom režimu, i oni

bi bili precrtani. Ovde je domašaj njihovog spisateljstva apsolutno nebitan. Usud jednoumlja. I danak koji se plaća.

Devetnaesti vek je bio vek nacionalizma u čitavoj Evropi. Buđenje nacionalne svesti je, u najbitnijim evropskim narodima, Nemcima i Italijanima, u krajnjoj konsekvenciji, dovelo do državnog ujedinjenja 1871, odnosno 1870. Istovremeno kad je Garašanin pripremio svoje „Načertanije“, grčki premijer Koleris objavio je program grčkog jedinstva pod parolom „Megali idea“ (Velika ideja). Srbi su sledili onaj put kojim su pre njih zakoračili napredniji narodi Evrope. Hteli su to i Hrvati, no nije im se dalo.

Ta dihotomija unutrašnje slobode i spoljašnjeg oslobođenja takođe je evropska mladost stigla u Srbiju posredstvom mladog pokolenja što je školovano na univerzitetima širom Starog kontinenta. Slično se događalo i kod Rumuna, Bugara ili, rekoh, Grka. I kod Hrvata, podrazumeva se.

Istini za volju, u tom razdoblju, hiljadusamstotih, Srbima je bilo lakše nego Hrvatima da ostvaruju svoju nacionalnu emancipaciju. Na suprotnoj strani stajala je oronula i trošna Osmanska carevina čija je moć hegemonstva slabila iz dana u dan. Hrvati su nad sobom imali i Austriju i Mađarsku, Habzburšku monarhiju, visoko birokratizovanu, intelektualno superiornu, protiv koje je borba za narodnu samosvest i političko osamostaljenje bila skoro isključena.

Ipak, Hrvati su kaskali i za Mađarima, Česima, Slovcima... Tek je poraz u Prvom svetskom ratu prouzrokovao raspad Austrougarske i na njenim razvalinama nastajanje Poljske, Čehoslovačke i Jugoslavije. Hrvati su, otud, dominantno bili upućeni na Beč i Peštu. I u potrazi za političkim kompromisom, i u razvitku nacionalne emancipacije. Razdvojenih entiteta, Hrvatske i Dalmacije, i različitih istorijskih iskustava življa u ta dva entiteta, samo su otežavali ovaj proces. Razlike su se, kao na dlanu, videle u pristupu južnoslovenskom ujedinjenju. Ilustracije radi, Trumbić na jednom polu, Stjepan Radić na drugom.

Najzad, dodoh do teme hrvatskog kompleksa inferiornosti u pretprošlom stoleću. Ostajem, razume se, pri svojoj tezi zarad toga što istorijske činjenice posve belodano na to ukazuju. Identično kao

što u sadašnjem vremenu Srbi pate od kompleksa inferiornosti prema Hrvatima.

„Kolo od sreće uokoli vrteći se ne pristaje: tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje.“

Gundulićev „Osman“, prvo pevanje, beše li? Valjda ne omaših. Bruka bi bila.

No, izgleda mi sad, da se te kompleksoidnosti, bar neki Hrvati, nisu sasvim izlečili. Čak ni najslobodoumiji. Čim se osele pogođenim u nacionalnu gordost, u ulepšanu predstavu svoje povijesti, namah se vrata u odbranaštvo i kolektivnu identifikaciju. Namah nestane „ja“, a pojavi se „mi“. Namah krene nacionalna mitomanija, uobrazilja i glorifikovanje vlastitosti u maglovitim slojevima istorijskog postojanja.

Da je, kojim sudbinskim obrtom, Niko Bartulović bio hrvatski nacionalist, a ne jugoslovenski, republikanac a ne kardorđevićevac, radićevac a ne orjunaš, bio bi izvesno podignut na pijedestal književne izuzetnosti u Hrvata. Verovatno bi bio proglašen za najvećeg hrvatskog pisca svih vremena. Otkad hrvatska pismenost traje. Bog bogova među hrvatskim piscima. Ovako, ime mu se ne pominje, osim u najružnijem i najnedostojnijem svetlu. Uglavnom ga jednostavno nema. Kao da nikad nije postojao. Jer on je izrod, izdajnik, antihrvat. Srpski najamnik, beskarakteran i bezvredan lik. Kakvo mu je spisateljstvo, totalno je irelevantno. Čita li se u Hrvatskoj njegov „Na prelomu“ ili se ne čita? I zašto?

Istovetno je i sa savremenim Srbima. I oni, u identitetskoj frustriranosti i osećaju niže vrednosti u poređenju sa nedostižnom Evropom, posežu za istovetnim oruđem. I oružjem.

Srodni, ali međusobno suprotstavljeni, u uzajamnoj negaciji, i Srbi i Hrvati zavr-

To što, uopšteno uzev, Hrvatska izgleda bolje od Srbije nipošto ne znači da je oduvek tako bilo. Davnina pripada davnini, današnjica pripada nama. Istorijaska razmatranja mogu biti smisljena ukoliko su izbalansirana i trezvena. Ukoliko su oslobođena subjektivizma i egocentrizma

šavaju svoj nacionalni razvitak sa ogromnim zadocnjenjem. Hrvati su, ipak, malko bliži tom cilju individualizacije umesto skupnog poistovećivanja. Srbi u tom začaranom krugu ostaju zarobljeni. Potreba da se opravdava neopravdivo, da se svoje ističe i slavi, a tuđe unižava, eklatantan je dokaz ove boljke kod oba naroda. Bolje rečeno, kod elita oba naroda. Deluje kao da je najteže okrenuti se sebi i sebe pogledati u ogledalu. Priznati susedu, razbratu, takmacu, kad je zaista bio superioran. Priznati sebi kad smo se saopleli, pogrešili i dezorijentisali.

Današnja Hrvatska je, van svake sumnje, ispred Srbije po svakom parametru. Hrvati imaju uređeniju državu od nas. Hrvatska je demokratskija, evropejskija, naprednija. Manje nepristojna i manje razularena. Mada i pred njom stoji dug put, premda kraći nego pred Srbijom. Osetno kraći. Za to – Chapeau, mes amis. Nažalost, i Hrvate odveć često razjedaju unutrašnji demoni, netrpeljivosti i ekstremizmi. To što, uopšteno uzev, Hrvatska izgleda bolje od Srbije nipošto ne znači da je oduvek tako bilo. Davnina pripada davnini, današnjica pripada nama. Istorijaska razmatranja mogu biti smisljena ukoliko su izbalansirana i trezvena. Ukoliko su oslobođena subjektivizma i egocentrizma. Na okončane događaje ne može se uticati. Njihovo nastajanje, tok i epilog nemoguće je menjati. Osim pristrasnošću, ili malicioznošću, a onda istorijsko razmatranje gubi svrhu. Bespredmetno je i besciljno. Pretvara se u jalovo nadgornjavanje. Štaka za sakatu dušu. Pokriće za iskompleksiranost, rekoh.

Dočim, na sadašnjost se može delovati. I pozitivno i negativno. Mogu se donositi odluke i činiti izbori. Sve dok sadašnjost ne ode u prošlost. I postane bespovratna.

Sutra će danas biti juče.

I ponovo onaj Gundulić i kolo sreće... Svako je, dodao bih narodnu mudrost, kovač svoje sreće. Ili svoje nesreće. I svoje i tuđe.

„Nekad bilo, sad se pripovijeda.“
Tempi passati.

Nacionalni hvalospev i nacionalni cinizam su dve strane iste medalje. Dve strane uzaludnosti. Istorijaska vivisekcija je ključ, draga gospodo. I introspekcija, pre i posle svega.

Griža savesti? Miljama smo daleko. **N**

Milioni Hrvata pod okriljem noći kradu reči iz srpskog jezika

Ogromna većina Srba – uključujući i neke od kojih ti to ne bi očekivao –
radije će upotrebiti reč iz svahilija nego neku hrvatsku

Piše Svetislav Basara

Nailazio sam, Miljenko dragi, u mojim svaštočitanjima na odlomke hrvatskih autora iz XVIII veka, pisane ijekavskom štokavicom, ponekad „bližom“ srpskoj varijanti od savremenog hrvatskog, koji je u potonjim vremenima „dohrvačivan“, pretpostavljam ne zato da bi se zabašurila lingvistička krađa milenijuma, nego naprosto zato da bi se što više razlikovao od srpskog, a i zato što se u Hrvatskoj jezičkoj kulturi odvajkada poklanjalo više pažnje.

Tu su hrvatski jezik (i Hrvati) u prednosti nad srpskim jezikom (i Srbima). Jezici nisu dati jednom zasluga, moraju se neprestano „dorađivati“, pročišćavati, brusiti, moraju se kovati nove reči za stvari, pojmove i tehničke naprave koje donedavno nisu postojale. Često pomislim: možda ne bi bilo loše da i mi, Srbi, „ukrademo“ ponešto iz hrvatskog. Ima u hrvatskom sjajnih novoskovanih reči. Ponekad u kolumnama – obično prigodom periodičnih ćirilčnih histerija – u zabjebanciji napišem da bi preuzimanje novih hrvatskih reči – pade mi na pamet „zaslon“ – u stvari bilo restitucija, povraćaj „ukradenog“.

Ali to se može napisati samo u zabjebanciji. Ogromna većina Srba – uključujući i neke od kojih ti to ne bi očekivao – radije će upotrebiti reč iz svahilija nego neku hrvatsku. Što ne znači da umesto „rasejanje“ neće do u beskonačnost nastaviti da govore (i pišu) „dijaspora“. I slično.

Jednom ćeš mi (u usmenom razgovoru) pobliže objasniti u kojim si tačno stankama manje kritičan prema Vuku od mene, zasad ću napomenuti da je ideja da su svi koji govore nekim štokav-

skim narečjem „čisti“ Srbi, potekla iz Karadžićeve lingvističkopoliitičke alhemijske radionice u koju su posredno bili umešani i prsti jednog Žozefa de Mestra.

Takođe moram naglasiti da moja kritika Vuka nije pisana iz perspektive žalosti za nekim srpskim jezikom koji bi bio bolji od postojećeg da počem nije bilo Vuka – ne bi bio bolji, jezik ne može biti bolji od onih koji njime govore – nego iz retrospektive katastrofalnih posledica proizašlih iz preterane politizacije jezika.

**Vukova reforma je
samo sekundarno bila
lingvistički, primarno je
bila politički projekat,
uz napomenu da taj
projekat nije bio Vukov.
Vuk je tu bio operativac.
Danas bi se reklo:
korisni idiot**

Neprestano ponavljam kao papagaj: Vukova reforma je samo sekundarno bila lingvistički, primarno je bila politički projekat, uz napomenu da taj projekat nije bio Vukov. Vuk je tu bio operativac. Danas bi se reklo: korisni idiot.

U optici današnjih Srba sa dna kace, na Vuka bi se – ukoliko se ne bi slizao sa nekom od vladajućih garnitura (što mislim da ne bi oklevao da učini) – gledalo kao na „soroševca“, „stranog plaćenika“, „čoveka koji radi po nalogu stranih sila“. Za razliku od mnoštva savremenih soroševaca i stranih plaćenika, Vuk, strogo faktografski posmatrano to doista jeste i bio. Vukova reforma pisma i afirmacija „narodnog jezika“ – na koju su naseli i Hrvati (što im ništa nije trebalo) – nedvosmisleno su i obilno dokumentovano bile projekat Balhausplaca, smišljen ne toliko s ciljem pokatoličenja Srba (mada niko u Beču ne bi imao protiv da je to bilo moguće) koliko zbog eventualnog privođenja pravoslavne populacije Uniji sa Vatikanom i – ponajviše – zbog eliminacije ruskog uticaja na K.u.K. Srbe.

Analizirajmo sad stanje duha – ako se to duhom može nazvati – nekog ko pri zdravoj pameti kaže: „Hrvati su nam ukrali jezik.“ Ja sam, inače, taj izričaj prvi put čuo, tačno se sećam i kada – 1975 – u restoranu užičkog Doma JNA iz usta jednog budžaklijskog opozicionara, po zanimanju budžaklijskog advokata. Sada ga možeš čuti/čitati iz usta/pera školovanih lingvista, doktora nauka – od kojih su neki akademici – koji povremeno (naravno o državnim trošku) drže simpozijume na kojima se određuju (i pomeraju) granice srpskog jezika i

književnosti koje se – treba li reći – poklapaju sa granicama Velike Srbije.

Sećam se da je advokat-budžaklija – koji je inače bio zdrave pameti, malčice pomućene hroničnim alkoholizmom – optužnicu Hrvata za krađu jezika izgovorio istim onim osionim, samouverenim tonom, kojim isto to pišu i govore hiljade učenih i viđenijih javnih Srba, uključujući St. Protića.

Kad čujemo izričaj „neko mi je sinoć ukrao televizor“, nije teško imaginirati zakrbuljenu priliku koja ulazi kroz prozor i odnosi televizor. Ništa nije teže zamisliti – iako je čisti idiotizam zamišljati – milione Hrvata koji sinhrono, pod okriljem noći, krađu reči iz srpskog jezika – koji, inače, ogromna većina tadašnjih Hrvata nikad nije ni čula ni čitala; Srbi iz Hrvatske i onda kao i sada govore hrvatskom inačicom – i njima zamenjuju reči nekog nepoznatog, protohrvatskog jezika.

Takvi izričaji su plod duhovne pojave koju hrišćanska tradicija zove „pokvareni um“. Um – koji je Luter razložno zvao „stara bludnica“ – lako zapada u prelest, pokvareni um, prelest namerno stva-

Analizirajmo sad stanje duha – ako se to duhom može nazvati – nekog ko pri zdravoj pameti kaže: „Hrvati su nam ukrali jezik.“ Ja sam, inače, taj izričaj prvi put čuo, tačno se sećam i kada – 1975 – u restoranu užičkog Doma JNA iz usta jednog budžaklijskog opozicionara, po zanimanju budžaklijskog advokata

ra. To nije pogrešno sagledavanje realnosti, to je hotimično falsifikovanje. Bilo bi dobro da je optužnica za krađu jezika jedina prelest pretočena u politiku. Ne, mnoštvo ih je, da ne kažem baš „legion“. I sve su postaje aksiomatska opšta mesta.

Književnokritički posmatrano, optužba protiv Hrvata za krađu srpskog jezika, skupa sa otrcanim imaginarijumom opštemesnih „duhovnih vertikala“, „vidovdanskim etika“ i raznoraznih „zaveta“, spada u žanr šarlatanske stand-up komedije. Kad se takve zabludne nebuloze postave kao ćulsija – turcizam je nameran; ćulsija je greda na kojoj počiva krovna konstrukcija – nacionalnog programa, onda potonja istorija ne može biti niša drugo do serija srljanja iz zablude u zabludu i šarlatanskih stand-up tragedija.

Nisu, Miljenko, sva opšta mesta laž. Ima veoma otrcanih, istovremeno neporecivo bedno istinitih opštih mesta poput, recimo, „život je kratak“ i „sve je prolazno“, koja, međutim, ne skraćuju živote i ne usporavaju ni ubrzavaju prolaznost. Što nije slučaj sa opštim mestima tipa „Hrvati su nam ukrali jezik“, „dali smo im državnost“, „osnovali smo im HAZU, a ni hvala nam nisu rekli“...

I ko zna u kom bi pravcu krenuo dalji tok ovog pisma da u međuvremenu preko naše zajedničke prijateljice Stojane ne doznadoh – malo kasnije je do-

znao ceo region – da te je najpre neka za dom spremna babuskara u prolazu pored kafića kod „Frakturine“ knjižare, nazvala „govnetom“, a da su dan-dva potom N.N. počinio na fasadi tvoje zgrade napisali... ček da nađem na Viberu... „Jedne kolovoške noći, Miljenko neće dobro proći“, a ispod: „naša država, naša pravila“.

Koliko sam se krajnje neprijatno osetio zbog tebe – znam da ti to teško pada, kome konačno ne bi palo teško – toliko sam se osetio bedno dobro zbog toga što je Hrvatska još jednom nadsrala Srbiju, a to, veruj mi – znaš uostalom i sam – uopšte nije lako.

To sranje je bilo takvog intenziteta da je ponovo aktualizovalo moju davnu, zabebantskoistoriozofsku tezu da su Srbi i Hrvati u prapočecima bili jedno pleme koje je Proviđenje podelilo na katolike i pravoslavce i pozavađalo ih da bi sprečilo grandiozna sranja koja bi – da su ostali zajedno – napravili i sebi i drugima. Ovako razdvojeni, Srbi Hrvatima – i obratno – nisu neprijatelji kakvi su npr. bili Francuzi Nemcima (i obratno) – oni su jedni drugima neotuđivi delovi nacionalnih identiteta, deponije kolektivnog nesvesnog, koje lukavstvom seoskih/kmetovskih umova prebacuju preko granice da bi tako rasterećeni uživali u čistoti junačnog srpstva i tisućljetnosti hrvatstva.

Pokojni, još za (kratkog) života zaboravljeni (a nezaboravni) Ambrozije „Ambro“ Marošević, Hrvat koji se sticajem ko zna kakvih okolnosti trajno nasukao u Beogradu i tu ostao do konačnog potonuća – mada sam skloniji da napišem uskršnuća – znao je da uz loše vino u prčvarnici „Zora“ satima zagovara zabebantski projekat reintegracije Srba i Hrvata. Ambro se inače nacionalno-zabebantski izjašnjavao kao „Hrvat“. O projektu je govorio u najboljem alfredžarijevskom stilu, jednim samim po sebi urnebesnim „hrbatskim“ idiomom, padali su sa stolica od smeha oni koji su ga slušali (pomagalo je doduše i piće).

Da je Ambrozije počem bio trezan makar pola godine, da je zapisao makar četvrtinu od onoga što je pričao, bilo bi to must read. Ali nije. Nije hteo ni da ne pije ni da piše. Smatrao je te genijalne sprdačine neknjiževnim kafanskim zabebancijama, nedostojnim zapisivanja. Verovao je isključivo u poeziju, u kojoj,

Hrvatski državnici i državni pisci oduvek su bili nemahnitiji, nepatetičniji, racionalniji i pragmatičniji od srpskih – nećeš među njima naći nikog ko bi izbulazio skarednost tipa „Blajburg je najveći podzemni hrvatski grad“, iako su i oni lupetali

nažalost, nije baš briljirao. A ja sam nažalost sve te bufonije ispozaboravljao. Platon bi rekao da je to zato što sam sve zapamtio. Ali i Platon je ponekad znao da kenja. Ili je – pre će biti – mislio na neki drugi zaborav i neko drugo prisećanje.

U Srbiji je (osim ako mi je neki slučaj promakao) kroz maltretman drive by dobacivanja „govno“ i pisanjem pretećeg graffittija, prošao samo Bogdan Bogdanović, jedan od najduhovnijih izdanaka ovog plemena izgubljenog u maglama sopstvenih iluzija i zbilji samoskrivljenih bespuća. Na kući u kojoj je Bogdanović živeo početkom devedesetih je pisalo – mesecima, sve dok se Bogdanović nije preselio u Austriju (što je, po mom mišljenju, trebalo da uradi 1985) – „ovde živi ustaša“.

Ja, recimo, nikada nešto tako nisam doživeo. (Što ne znači da neću.) Ako ne uračunamo ispodtekstualne pljuvačke komentare – čiji su autori u 99% slučajeva bili građani/ke građanske Srbije koji su si anonimno davali odušak – samo sam se jednom zgodom našao na spisku (za eventualni odstrel) „tridesetorice srpskih neprijatelja“ koji je godine 2014. objavio subluarni, nacistoidni pokret „Naši“.

Teško mi je bilo poverovati kad sam pročitao (čuo) da je vožd „Naših“ i (verovatni) sastavljač spiska, Ivan Ivanović (Akakij Akakjevič) „uhipšen“ – evo ti primera Ambrovog „hrbatskog“, kombinacija reči „uhićen“ i „uhapšen“ – da je, štaviše, utamničen na sedam dana i da je protiv njega podneta krivična prijava.

Najveći maltretman od tog srbolakrdijašenja bilo je to što sam se morao pojaviti na sudu da dam izjavu u svojstvu „oštećenog“. U prisustvu optuženog, Sudova mora biti – dobro je što ih ima – svaka njima čast, ali sudovi su za mene u samom vrhu najodvratnijih mesta ovog sveta. Osim što mi je bila teška muka duhu da dođem u sud, bila je možda i veća muka tela jer sam se u to vreme zbog uznapredovale okluzije arterija već kretao kao prebijeno pseto, a valjalo je preći dvestotinak metara od najbližeg mesta dokle je mogao prići taksi, do ulaza u sud.

Slučaj je udesio da skupa sa mnom bude pozvan i pokojni Pera Luković, koji mi se pohvalio da je na spisku dva mesta iznad mene. Nije to bila sudnica, pre je to bila neka kancelarija. Sedimo tako Pera i ja, dajemo podatke, tu sedi i Akakij Ivanović koga ti mogu opisati samo terminima užičke humane tipologije – „mićov“, „tetleman“, „loćovac“ – biološki izraz beznačajnosti rešen da pravljjenjem patriotskih sranja izađe iz anonimnosti, otelotvorenje one Šopenhauerove slepe volje za postojanjem. Prosto rečeno: jaderno.

Sedi Ivan Akakjevič sav skrušen, gleda Petra i mene nekako blagonaklono, izvinjavajuće, sudija nešto čita (jedva ga iko sluša), na kraju pita Petra i mene da li se osećamo ugroženo. Petar je rekao da se ne oseća ugroženo. Ja sam isto to rekao. I rekao sam suštu istinu. Uopšte se nisam osećao ugroženo. Što ne znači da nisam osenio da je ugroženo nešto mnogo veće i važnije od mene – stari, naime, poredak stvari, koji je nepovratno uzmicao pred „lošom pokretačkom silom života, nezaustavivom snagom onog najnižeg da se postavi kao ono više“.

Predvideo je to Šeling (citaj je „iz njega“), nešto kasnije i Niče.

Hrvatski državnici i državni pisci oduvek su bili nemahnitiji, nepatetičniji, racionalniji i pragmatičniji od srpskih – nećeš među njima naći nikog ko bi izbulazio skarednost tipa „Blajburg je najveći podzemni hrvatski grad“, iako su i oni lupetali – i takvi kakvi su uspeali da za manje od sto godina (1918–1991) stvore i gotovo dovrše državu Hrvatsku – što Srbiji nije pošlo za rukom tokom dvesta godina – da bi se, kad su sve to uspeali, posrali na sve što su postigli, popustili pred nagonima rulje i malo pomalo Hrvatsku pretvorili u zapadnu Srbiju bez pokrajina. **N**

Kako se Kiril zamonašio zbog Nika Kejva

Trideset i pet godina od kada sam prvi put video Nika Kejva preko falsifikovane ulaznice, ponovo sam se našao na njegovom koncertu ali u Skoplju. Tamo sam sreo čoveka koji se zbog Kejva zamonašio i australijskog ambasadora u Beogradu i setio se kako je moj poslednji kontakt sa Teofilom Pančićem bila rasprava treba li se ili ne spustiti sa Kejvom na beogradsku reku prošle godine i čuti njegov klasik „The Ship Song“

Piše Branko Rosić

Razni putevi vode do Nika Kejva, a moj prvi ka njemu je bio preko fotokopirnice. Prvi tekst koji sam objavio o Kejvu bio je u fanzinu koji je izdavao beogradski SKC a štampao se u fotokopirnici Saveza distrofičara. Taj

tekst u praistoriji mog bavljenja novinarstvom bio je o nultoj tački karijere Nika Kejva, australijskom bendu The Birthday Party.

I drugi put sam do Nika Kejva došao preko fotokopirnice. Njegov prvi koncert u Beogradu bio je u SKC-u, u junu

1990, poslednja godina dobrih života, labudove pesme Jugoslavije. Gomila koncerata, ništa ne liči na rat, beznađe... Te godine valjda počinje turneja (bezuspešna) republičkih predsednika Jugoslavije, i uspešne turneje raznih svetskih bendova i autora koji će svratiti i u Beogradu.

Nik Kejv je od samog početka imao ogromnu popularnost u Srbiji, pa je ta sala SKC-a bila premala i karte su vrlo brzo nestale. Nas trojica nismo uspeli da kupimo ulaznice, a morali smo da ga vidimo. Tada se pojavilo fotokopiranje u boji pa smo pozajmili kartu i odneli je na „umnožavanje“. Vlasnik kopirnice je po štampanju shvatio da je možda upao u neku nedozvoljenu, kriminalnu aktivnost. Možda ga otkucamo pa bi čitav njegov biznis sa jednostranim i obostranim kopiranjem, tvrdim korićenjem, laserskim graviranjem, slikama za pasoš i ličnu kartu... mogao preko noći da pukne zbog falsifikovanja ulaznica za koncert nekog „drogeranta“.

Bilo mu je glupo da traži da mu vratimo „krivotvorenu“ delatnost na sjajnom papiru, pa nas je podučio kako da se ponašamo na ulazu, da napravimo nas trojica gužvu, kao neka rasprava i onda nas redar otalja ne zagledajući karte. Pre toga smo šestarom izbušili one rupice na karti, da redarevo cepkanje nigde ne zapne, i... I ušli smo bez problema u meni do tada najveću gužvu ne računajući derbi Partizan–Zvezda neku godinu ranije.

Prvi put sam na tom koncertu Nika Kejva video devojkicu koja pada u nesvest stojeći na nogama jer zapravo od te tolike gužve i nema gde da padne. Koliko je njih bilo u onoj našoj fotokopirnici?

Ove 2025, trideset i pet godina i koji mesec od tog prvog koncerta stižem u Skoplje na poziv Bobana Milošeskog, mog druga i jednog od najboljih koncertnih promotera na ovom post-YU prostoru. Boban i Avalon produkcija su organizovali koncert Nika Kejva na ARM stadionu na koji stižem dan ranije, i to desetak minuta nakon što je u belom kombiju grčkih tablica stigao u Skoplje klavir Nika Kejva.

Na njegove dirke će dvadeset i četiri sata kasnije zvezda večeri spustiti svoje prste započinjući koncert sa „Girl in Amber“. Slikamo se brzinski pored klavira pazeći da se ne pojavi njegov vlasnik. Jer kao što Boban kaže: „Ajde dok ne dode Kejv, znaš kako muzičari mrze da im se motaš oko instrumenta.“

Ovo je večernja proba tehnike, i oko klavira se mota, s dozvolom, tehničar s kojim ću pričati u hotelu za doručkom. On je tehničar i Kejvu kao i Pulpu s kojima će odmah posle ovog koncerta krenuti na američku turneju. Na toj večer-

njoj tonskoj probi (bez Kejva) on na glavi ima rudarsku lampu, neizostavan rekvizit svake roudi ekipe s kojom se lakše ide po stejdžu i kontroliše situacija sa binomskom opremom.

Zvuk klavira i svetla se podešavaju dok na obližnjem stadionu – Nacionalnoj areni „Toše Proeski“ igra Škendija iz Tetova protiv Ludogoreca. Škendija je neka vrsta Atletika iz Bilbaoa: kao što su u tom španskom klubu godinama mogli da igraju samo Baski, tako su i u Škendiji većina igrača etnički Albanci. Veče pre toga na AMR stadionu nastupila je pop zvezda Yll Limani. Ne znam da li na poluvremenu utakmice Škendija–Ludogorec sa susednog ogromnog stadiona ide i neka njegova pesma, koncentrisan sam na skockavanje bine za Nika Kejva.

Bio sam na deset metara od njega, susreli su nam se pogledi, nastala je tišina, onda se on okrenuo ka bendu i rekao ‘Into My Arms’. Bila je to velika katarza, već sam dobio poziv od Boga za monaštvo, a Nik Kejv me je te večeri podstakao da donesem konačnu odluku

MONAH KIRIL

Posle toga idemo u piće u hotel Meriot u kome je odseo Nik Kejv. Mi nismo uspeali te večeri da ga sretnemo, ali sam uz tonik slušao Bobanovu čerku Miu u sjajnoj analizi nostalgije i muzike od Oasisa do današnjih zvezda Charli XCX i Lorde. I ona je u porodičnom produkcijskom timu Avalona.

Ujutru, na dan koncerta, Nik Kejv je ustao ranije od mene, kao i australijski ambasador. Na mreži je osvanula njihova zajednička fotografija, a uskoro je Kejv uhvaćen u šetnji gradom u kojoj ga niko nije gnjavio za selfi. Ponovo ne uspevam da sednem u škopski crveni dabldeker kojim sam hteo da se dovezem na koncert. Jer Nik Kejv živi u domovini crvenih autobusa na sprat, Londonu. Treći

put se vratio u ovaj grad nakon bolnog odlaska usled pogibije njegovog sina 2015, koji je pao sa litice u Brajtonu. Meni je ovaj koncert u Skoplju bio neka vrsta popravnog jer naoružan godinama anksioznošću prestao sam da slušam ovog australijskog muzičara.

Poznajem na desetine ljudi koji posvećeno idu na njegove koncerte, čak i kada je bina instalirana na lokaciji koja deli ljude. To je bio i povod da Teofil Pančić napiše da nisam u pravu kada sam branio fanove koji nisu hteli da propuste ni kada se Nik Kejv spustio na beogradsku reku i otpveao „The Mercy Seat“, „The Ship Song“ i ostale pesme u scenografiji kontroverznih nekretnina.

Znam i za slučaj žene koja je izgubila život (stalo joj je srce) na Kejvovom koncertu u Beogradskoj areni.

Na istom mestu, na jednom nastupu Nika Kejva, bio je i mladi makedonski fan koji će se posle ovog koncerta zamonašiti. Monah Kiril s kojim pričam neposredno pred izlazak Kejva na binu u Skoplju.

„Odrastao sam uz muziku Nika Kejva koji je imao veliki uticaj na mene i konačno, upravo je on odredio moj životni poziv. Bio sam 2009. na koncertu Kejva u Beogradu i nakon što se završio regularni deo, on je pitao nas fanove, koju pesmu da izvede na bis. Uzviknuo sam ‘Into My Arms’. Bio sam na deset metara od njega, susreli su nam se pogledi, nastala je tišina, onda se on okrenuo ka bendu i rekao ‘Into My Arms’. Bila je to velika katarza, već sam dobio poziv od Boga za monaštvo, a Nik Kejv me je te večeri podstakao da donesem konačnu odluku. To je bio moj poslednji koncert posle koga sam otišao da se zamonašim“, izgovara mi monah Kiril u bekstejdžu dok gume crnog mercedes šatla prilaze ka bini na koju izlazi Nik Kejv.

Pored njega dve monahinje koje snimaju izlazak pevača koji im je obeležio „prošli“ i odredio sadašnji život.

Nik Kejv izlazi na binu, za razliku od beogradskog koncerta 1990. u kome mu je neko iz publike bacio kravatu na stejdž, ovde na škopskom stadionu, već je ima oko vrata. Samo on, klavir i na basu Kolin Grinvud koji će ove zime krenuti na turneju sa matičnim bendom Radiohead. Kejv odlično komunicira sa publikom između pesama. Najavljuje ih mikropričama kao kada opisuje svoj ži-

Poznajem na desetine ljudi koji posvećeno idu na njegove koncerte, čak i kada je bina instalirana na lokaciji koja deli ljude. To je bio i povod da Teofil Pančić napiše da nisam u pravu kada sam branio fanove koji nisu hteli da propuste ni kada se Nik Kejv spustio na beogradsku reku

vot u Brazilu, nemirne tamošnje političke godine, i pisanje pesama dok ljulja tek rođenog sina.

Prostruji mi kroz glavu koliko je Kejvov život pun epizoda tamnih kao njegova zalizana kosa koja je osvetljena jednostavnim lajtsouom. Dok posvećuje pesmu Leonardu Koenu, gledam insekte koji rotiraju oko njegove glave privučeni ne kanadskim trubadurom već luksovima svetla koje će ih spržiti i baciti pokraj Kejvovih cipela. Kada krene „Into My Arms“, okrenem se da tražim pogledom monaha Kirila. Izuzetno raspoloženi Nik Kejv koji i bis produžava preko norme i pita nas da li znamo za bend T Rex čiju pesmu izvodi u noći u kojoj sam razmišljao šta mi se okrenulo od one krivotvorene ulaznice do ovog specijalnog tretmana u Skoplju.

Posle koncerta ćutimo u prostranom bekstejdžu očekujući izlazak Nika Kejva i možda priliku da se upoznamo. Njegov roudi izlazi i poziva monaha Kirila i dve monahinje. Gledam ih sve četvoro. Mi ostali smrtnici dobijamo slikanje na kvarno i autogram. Nik Kejv kaže meni i makedonskom ortaku: „Video sam vas u publici?“; ja sam gluv, ili glup, ili nesnađen da u prvoj sekundi mu odgovorim. Šta bih i rekao.

Ali stigao sam da kažem monahu Kirilu da mi je drago što je uspeo da priča sa čovekom koji mu je promenio život. Rekao mi je: „Pružio mi je večeras priliku sam Bog“, i pogledao u nebo, ulazeći u kombi koji ga je sa monahinjama odveo u manastir kao i posle one noći kada mu je Kejv rekao da će mu to biti dom. **N**

AMBASADOR AUSTRALIJE NJ. E. PETER TRUSWELL

Prvi put na Kejvu

Na samom koncertu srećem ambasadora Australije u Beogradu Petera Truswella s kojim razgovaram pre izlaska Nika Kejva na bis.

Kakvo je bilo vaše iskustvo na ovom koncertu Nicka Cavea u Skoplju?

Iznenadujuće, ovo mi je bila prva prilika da uživo vidim nastup Nicka Cavea, zajedno sa talentovanim Colinom Greenwoodom, iako već dugo pratim Nickovu karijeru i oduvek sam bio fan njegove muzike. Koncert je nadmašio sva moja očekivanja. Nema sumnje da je Nick jedan od najtalentovanijih umetnika na svetu – sa jedinstvenom sposobnošću da spoji ozbiljne i duboke teme sa narativima i pričama koje zaokupljaju pažnju publike, uz neverovatnu muziku i vokale.

Bilo je sjajno videti jednog australijskog umetnika takve svetske reputacije kako nastupa u Skoplju. Umetnost ovog kvaliteta pomaže u izgradnji mostova i zbližavanju ljudi. Sjajno je videti umetnike koji putuju u oba smera – između Srbije i zemalja u regionu i Australije. Nadam se da ću tokom svog boravka ovde videti još mnogo izvođača koji putuju u oba pravca. Videti koliko je ljudi prisustvovalo koncertu i pevalo zajedno sa Nickom, pokazalo je više nego očigledno koliko umetnost ima jedinstvenu moć da poveže ljude – bez obzira na to gde žive.

Da li ste ga upoznali u Skoplju? Da li ste imali vremena da razgovarate sa njim i ako jeste, o čemu ste pričali?

Imao sam samo kratak susret sa Nickom Caveom u Skoplju, ali sam uspeo da mu prenesem koliko poštujem njegovu muziku. Nick je bio zainteresovan da sazna više o Skoplju i želeo je da vidi glavne znamenitosti grada.

Da li ste znali da ima kultni status u Srbiji? Nastupio je nekoliko puta i uvek je bilo frenetično?

Definitivno znam za njegov kultni status u Srbiji, što i nije iznenađenje s obzirom na interesovanje srpskog na-

roda za kvalitetnu muziku iz celog sveta. To je bio jedan od razloga zašto sam otišao na njegov koncert u Skoplju, gde sam video kako se povezao sa svojom publikom u Severnoj Makedoniji. Učinio je to veličanstveno!

Kako biste opisali australijsku rok i pop scenu – od AC/DC-ja, Kylie Minogue, Nicka Cavea do relativno novog velikog imena Tame Impala?

To su sve sjajni bendovi i izvođači koje odavno cenim. AC/DC je australijski bend koji je postigao ogroman globalni uspeh – do te mere da neki i ne znaju da su iz Australije. Njihov prepoznatljiv i uvek popularan rokenrol nastavlja da osvaja fanove – i mlade i stare. Kylie Minogue je odličan primer kvaliteta australijske muzičke scene. Njen dugogodišnji uspeh rezultat je njenog muzičkog talenta i razasnih melodija. Tame Impala je još jedan australijski bend koji je stekao svetsku popularnost zahvaljujući svojoj jedinstvenoj i vrhunskoj muzici. **N**

Studije u oblasti bezbednosti uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji

Alumnisti učestvuju u godišnjoj letnjoj školi posvećenoj temama iz bezbednosti, kao i na međunarodnim konferencijama, a odlaze i na studijska putovanja na kojima se upoznaju sa radom bezbednosnog sektora u evropskim zemljama

Mreža alumnista koju čine nekadašnji dobitnici stipendija Misije OEBS-a u Srbiji za studije u oblasti bezbednosti danas broji preko 120 mladih stručnjaka. Od 2010. Misija OEBS-a svake godine dodeli petnaest stipendija za master i doktorske studije bezbednosti na Fakultetu političkih nauka (FPN) i Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Do sada je dodeljeno preko 180 stipendija. Nekadašnji stipendisti se danas nalaze na istaknutim pozicijama u institucijama sektora bezbednosti i u državnoj upravi, kao i u organizacijama civilnog društva, privredi i akademskim institucijama.

Ova mreža mladih stručnjaka je veoma aktivna, pa tako alumnisti, uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji, učestvuju u godišnjoj letnjoj školi posvećenoj temama iz bezbednosti, kao i na međunarodnim konferencijama, a odlaze i na studijska putovanja na kojima se upoznaju sa radom bezbednosnog sektora u evropskim zemljama. Sve ove aktivnosti sprovode se u okviru projekta Misije OEBS-a „Konsolidovanje procesa demokratizacije u sektoru bezbednosti u Republici Srbiji“, koji finansira Vlada Švedske.

JOVANA ČOLIĆ

Jovana Čolić, stipendistkinja Misije OEBS-a u Srbiji u akademskoj 2019/2020. godini, završila je master studije Međunarodne bezbednosti na Fakultetu političkih nauka, a danas radi u Fondaciji za obrazovanje Roma.

„Bila mi je izuzetna čast da budem stipendistkinja Misije OEBS-a u Srbiji. Kao mlada osoba koja dolazi iz ruralne sredine, svaka vrsta podrške ima ogroman značaj, a ova stipendija mi je pružila ne samo finansijsku pomoć već i osećaj pri-

znanja i podsticaja da nastavim svojim putem. Stipendija je imala ključnu ulogu u mom akademskom razvoju. Omogućila mi je da tokom master studija steknem znanje od vrhunskih stručnjaka iz oblasti bezbednosti iz zemlje i inostranstva, da

Jovana Čolić

Studijske posete, letnje škole i konferencije nisu samo prilike za učenje već i za stvaranje trajnih veza među mladim stručnjacima, iz različitih generacija, koji sutra mogu sarađivati. Takav pristup Misije OEBS-a ima dugoročan efekat i stvara povezanu zajednicu stručnjaka za bezbednost

Jovana Čolić

se upoznam sa novim konceptima u nastavi i razvijem istraživačke veštine. Kao rezultat toga nastao je moj master rad. Sve stečeno znanje zahvaljujući podršci Misije OEBS-a posmatram kao dugoročnu investiciju, koja će mi svakako pomoći da efikasnije doprinesem društvu, kojim god poslom se bavila“, kaže Jovana Čolić.

Jovana je i članica Mreže alumnista u kojoj se, kako kaže, nesebično dele znanja, iskustva i kontakti.

„Zahvaljujući toj mreži, nastavljamo saradnju i nakon formalnog završetka programa, što doprinosi ne samo ličnom razvoju već i jačanju profesionalnih kapaciteta cele zajednice. Studijske posete, letnje škole i konferencije nisu samo prilike za učenje već i za stvaranje trajnih veza među mladim stručnjacima, iz različitih generacija, koji sutra mogu sarađivati. Takav pristup Misije OEBS-a ima dugoročan efekat i stvara povezanu zajednicu stručnjaka za bezbednost.“

Jovana ističe da posebno ceni što stipendisti Misije OEBS-a imaju podršku ne samo za formalno obrazovanje već i za neformalno obrazovanje koje u mnogim slučajevima ima jednaku, ako ne i veću vrednost za razvoj praktičnih znanja.

MLADEN LIŠANIN

Nekadašnji stipendista Misije OEBS-a u Srbiji Mladen Lišanin danas je naučni saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, a takođe je aktivni član Mreže alumnista. Za Mladena, jedna od najvećih vrednosti akademske mreže je to što nije skup istomišljenika, već mreža kompetentnih ljudi u kojoj se vodi računa o zastupljenosti raznovrsnih mišljenja i stavova učesnika.

„Kao član akademske mreže alumnista stipendista Misije OEBS-a u Srbiji u oblasti bezbednosti, bio sam korisnik različitih vidova podrške akademskom i profesionalnom razvoju, počev od stipendije za

Mladen Lišanin

doktorske studije na Fakultetu političkih nauka 2017. i 2018. godine. Dosadašnje iskustvo je bilo od neprocenjivog značaja za moj razvoj i usavršavanje. Donelo mi je priliku za povezivanje sa velikim brojem kolega i institucija iz zemlje i inostranstva, pristup savremenoj i relevantnoj literaturi, kao i mogućnost da rezultate svojih istraživanja predstavim daleko široj publici nego što bi to inače bio slučaj", kaže Mladen Lišanin.

„Podrška je posebno značajna u onim sferama u kojima su članovi domaće akademske zajednice, zbog znatno skromnijih resursa, tradicionalno bili u zaostatku. Reč je, pre svega, o podršci učešću na međunarodnim akademskim konferencijama, kao jedinstvenim prilikama za testiranje validnosti sopstvenih istraživačkih ideja, ali i povezivanje sa kolegama iz inostranstva. Kvalitetno profesionalno i akademsko usavršavanje nije od značaja samo za korisnike programa podrške već i za društvo u celini, i to na fundamentalan način – unapređivanjem kompetencija za angažman u javnom prostoru, bio on naučni, stručni ili aktivistički“, zaključuje Mladen.

NEVENA ŠEKARIĆ

I Nevena Šekarić, naučna saradnica u Institutu za međunarodnu politiku i privredu i nekadašnja stipendistkinja, smatra da je finansijska podrška za učešće na međunarodnim naučnim konferencijama od izuzetnog značaja. „Ovo naročito dolazi do izražaja kada su u pitanju naučnice u Srbiji koje se, pored finansijskih barijera, suočavaju i sa svojevrsnim „usporavanjem“ karijernog razvoja usled preuzimanja drugih, porodičnih obaveza.

Studijska putovanja i učešća na međunarodnim naučnim konferencijama za jednu mladu istraživačicu u oblasti bezbednosti predstavljaju dragoceno iskustvo, budući da na taj način omogućavaju neposrednu komunikaciju sa drugim članovima svetske akademske zajednice i, posledično, utiču na dalji karijerni razvoj“, objašnjava Nevena.

Nevena je u toku svojih doktorskih studija na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu, tri godine zaredom bila nosilac stipendije Misije OEBS-a u Srbiji u oblasti bezbednosti, od 2019. do 2021. godine. „Osim što mi je ova stipendija finansijski pomogla u završetku doktorskih studija, ohrabrila me je da se odlučim na bavljenje naukom, koje nije najprofitabil-

Nevena Šekarić

nije zanimanje u Srbiji, i ujedno pomogla da postanem deo akademskog sveta. Podrška Misije mom profesionalnom usavršavanju pronašla je mesto i u zahvalnici u mojoj doktorskoj disertaciji i uvek vrlo rado ističem kako sam dobitnica stipendije Misije OEBS-a. Posebno je važno to što je Misija OEBS-a prepoznala značaj pojedinih tema koje nisu bile „tradicionalno“ bezbednosne, ali su spletom političko-bezbednosnih okolnosti to postale – tako je moja odluka da se u svom doktorskom istraživanju bavim pitanjima energetske bezbednosti naišla na svesrdnu podršku Misije“, kaže Nevena.

MILICA STOJČIĆ

Za Milicu Stojčić iz Instituta za političke studije, stipendija Misije OEBS-a u Sr-

biji za master i doktorske studije na FPN-u bila je „znak pored puta“ za njen lični i profesionalni razvoj. „Zahvaljujući referenci stipendiste Misije OEBS-a, primljena sam na svoj prvi posao u okviru UN agencije, odnosno Međunarodne organizacije za migracije. Kako je bezbednost bila važna komponenta na ovom poslu, upravo tada se rodila ambicija da nastavim akademsku karijeru i upišem doktorske studije. Institut za političke studije prepoznao je važnost tema kojim se bavim, a to su nacionalna i međunarodna bezbednost, rodna pitanja u sektoru bezbednosti, migracije, te sam postala članica Centra za proučavanje bezbednosti, kao i izvršna urednica naučnog časopisa Politika nacionalne bezbednosti, kategorije M24.

Kao važan segment podrške koju pruža Misija OEBS-a izdvojila bih studijska putovanja gde, pored sticanja novih znanja, iskustava i druženja, postoji mogućnost za povezivanje alumnista i uspostavljanje saradnje, s obzirom na to da dolazimo iz različitih sektora. Posebno bih istakla pomoć koju sam dobila od kolega alumnista iz vojnog, ali i civilnog sektora tokom pisanja disertacije o poziciji vojske u civilno-vojnim odnosima u Srbiji, koju bi trebalo uskoro da odbranim. Prošlogodišnje studijsko putovanje u Švedsku i poseta najznačajnijim bezbednosnim i obrazovnim institucijama u ključnom trenutku priključivanja te zemlje NATO-u, bilo je posebno iskustvo za sve koji razumeju osetljivost teme i trenutka kada je putovanje organizovano.

Naglasila bih da je biti stipendista Misije OEBS-a velika šansa za mlade i njio-

Milica Stojčić

Vladimir Cvetković

ve karijere. Sadašnja, ne tako mala Mreža alumna, stvorila je ozbiljan akademski diskurs o značaju i dometima demokratizacije i reforme sektora bezbednosti. Napravljen je i značajan korak ka otvorenosti vojske i policije za saradnju sa civilnim društvom i akademskom zajednicom, što u prethodnim decenijama nije bio slučaj", ističe Milica.

VLADIMIR CVETKOVIĆ

Za Vladimira Cvetkovića, vanrednog profesora na Fakultetu bezbednosti i stručnjaka za oblast vanrednih situacija, koji je i predavač na više domaćih i međunarodnih fakulteta kao i urednik dva međunarodna časopisa i osnivač dve naučno-stručne organizacije i jedne međunarodne mreže, poseban značaj imaju letnje škole Misije OEBS-a u Srbiji koje okupljaju regionalne stručnjake i omogućuju razmenu iskustava o reformi i profesionalizaciji sektora bezbednosti. „Takve inicijative imaju direktan uticaj na jačanje akademske zajednice, ali i na oblikovanje bezbednosnih politika koje se temelje na znanju, otvorenosti i regionalnoj saradnji. Misija OEBS-a igra ključnu ulogu u povezivanju istraživača, praktičara i donosilaca odluka – čime značajno doprinosi modernizaciji i demokratizaciji sektora bezbednosti u regionu“, kaže Cvetković.

Vladimir je bio dobitnik stipendije Misije OEBS-a za studije u oblasti bezbednosti 2011. „To je imalo višestruki značaj za moj akademski i profesionalni razvoj. Stipendija mi je obezbedila pokriće školarine za jednu godinu doktorskih studija na Fakultetu bezbednosti Univerziteta

u Beogradu, što mi je omogućilo da se u potpunosti posvetim istraživanju iz oblasti upravljanja rizicima u vanrednim situacijama. Uz finansijsku podršku, dobio sam i priliku da učestvujem u studijskom putovanju u Pariz, gde sam se upoznao sa francuskim modelima civilne zaštite i kriznog upravljanja, što je u velikoj meri oblikovalo moj naučni pristup i metodologiju rada.“

MARKO KOVAČEVIĆ

Marko Kovačević, docent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu i član Mreže alumna, kaže da mu je bila izuzetna čast da bude jedan od stipendista s obzirom na to da je „OEBS ključna panevropska organizacija u oblasti bezbednosne saradnje država učesnica od Vankuvera do Vladivostoka. Stipendija je predstavljala veliki podsticaj za dalje obrazovanje i akademsko usavršavanje u oblasti međunarodnih odnosa i studija međunarodne bezbednosti na drugom i trećem stepenu studija“, ističe Marko.

Pored značaja podrške koju Misija OEBS-a u Srbiji pruža alumnima za učešće na međunarodnim konferencijama i na studijskim putovanjima, Marko Kovačević ukazuje i na značaj podrške za objavljivanje međunarodnog naučnog časopisa Journal of Regional Security, gde je Marko član uredništva od 2012. godine. „Za to vreme, časopis je beležio višegodišnji rast naučnog uticaja, pa je tako najpre uvršten u prestižnu

OEBS je ključna panevropska organizacija u oblasti bezbednosne saradnje država učesnica od Vankuvera do Vladivostoka. Stipendija je predstavljala veliki podsticaj za dalje obrazovanje i akademsko usavršavanje u oblasti međunarodnih odnosa i studija međunarodne bezbednosti na drugom i trećem stepenu studija

Marko Kovačević

Marko Kovačević

međunarodnu indeksnu bazu Scopus, te je potom dobio najvišu nacionalnu kategoriju M23 koju dodeljuje Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija.“ U cilju promocije ovog naučnog časopisa, Marko Kovačević je, uz podršku Misije OEBS-a, 2020. inicirao formiranje baze znanja na portalu Regional Security Knowledge Hub, koja sadrži naučne članke vodećih domaćih i stranih autora, blogove, podkaste i vesti o najvažnijim temama iz oblasti međunarodne bezbednosti.

Marko Kovačević smatra da je podrška međunarodnih organizacija poput OEBS-a od ključnog značaja za procese demokratizacije politike i društva, kao i za izgradnju demokratskih institucija i jačanje kapaciteta civilnog društva i akademske zajednice u Srbiji. „To je još jasnije u ovim kriznim vremenima u svetu i kod nas. U takvim okolnostima trebalo bi da je još važnije da se sektorom bezbednosti demokratski upravlja i da se poštuju ljudska prava.“ Marko smatra da koncept sveobuhvatne i kooperativne bezbednosti, za koji se OEBS zalaže već pola veka, danas postaje posebno relevantan i značajan, te da stipendije Misije OEBS-a u oblasti bezbednosti i rad sa talentovanim studentima predstavljaju doprinos jačanju primene ovog koncepta.

Misija OEBS-a u Srbiji će na jesen ove godine raspisati novi Konkurs za stipendije za master i doktorske studije iz oblasti bezbednosti. Informacije o konkursu se objavljuju na portalu Ekapija, na veb-stranicama Fakulteta političkih nauka, Fakulteta bezbednosti i Misije OEBS-a u Srbiji.

Naša sreća je što je ovaj najobičniji šmirant

Zar to nisu bili i svi diktatori pre njega, Mussolini, Hitler, Čaušesku i ostali? Barem oni koji su ostali zabeleženi na filmskoj traci, koji su iza sebe ostavili školske primere očajne glume

Piše Goran Marković

Pomenuo si, dragi prijatelju, u svom poslednjem pismu br. 22 (već!) temu SNA, možda najvažniju stavku u mom životu. Ne samo zato što mnogo sanjam nego i zato što između pričanja priča, kojima se bavim celog života, i sna postoji neraskidiva veza. Uostalom, ti si sjajno apsolvirao vezu između sna i filma.

Neću reći da su priča i san ista stvar ali obe su pojave napravljene od sličnog materijala i imaju, štaviše, jednu zajedničku, najvažniju kariku koja ih neraskidivo veže. U priči postoji IDEJA, zbog koje se, u krajnjoj liniji, i bavimo određenim događajima, a u snu je to ALEGORIJA koju valja takođe shvatiti i rastumačiti. Ne kaže badava Hristos u Jevanđelju Marku 4:10-12 i Luki 8:9-10, da govori u pričama zato što ljudi „gledajući gledaju i ne vide, i slušajući slušaju i ne razumeju“, citirajući proroka Isaiju.

U priči, dakle, samo izlaganje događaja ne bi imalo smisla kada se iza svega toga ne bi krilo nešto drugo, često sasvim deseto, što sa zbivanjima o kojima je reč naoko nema veze. Tako i u snu, nelogični obrti, pojave novih likova i nestanci onih sa početka, često kriju poruku snevaču. Probudivši se, on prvo pomisli: „Šta ovaj san znači?“ Kada odgledamo film ili pročitamo priču, upitamo se: „Zašto je ovo ispričano?“

Zašto je film, od svih narativnih fenomena najbliži snu? Po meni to je zbog mašine zahvaljujući kojoj nastaje a zove se – kamera. Ona poseduje jednu osobinu, neko će reći čarobnu moć, a dru-

Zašto je film, od svih narativnih fenomena najbliži snu? Po meni to je zbog mašine zahvaljujući kojoj nastaje a zove se – kamera. Ona poseduje jednu osobinu, neko će reći čarobnu moć, a drugi neku vrstu podlosti, da raskrinkava, ako hoćeš „cinkari“ onog ispred njenog objektiva

gi neku vrstu podlosti, da raskrinkava, ako hoćeš „cinkari“ onog ispred njenog objektiva. Čim ugledaš nekog u krupnom planu, prestaješ da slušaš o čemu govori i počinješ da se baviš onim šta on U STVARI oseća. U većini slučajeva, gledalac se ispred ekrana oseća kao islednik koji krivca (junaka u priči) otkriva u pretvaranju, sakrivanju osećanja, laži, ako hoćeš.

Jer takav je život; malo ko sasvim otvoreno i uvek pokazuje svoja PRAVA osećanja. Većina nas se krije iza statusa, domaćeg vašpitanja, religioznih i seksualnih zabrana, predrasuda, pohlepe ili, jednostavno, stida.

Samo u posebnim situacijama, kada se ne kontrolišemo, izražavamo DIREKTNO ono što osećamo, ali to je retko, u časovima velikog bola ili velike strasti.

A kamera baš to voli. Zato dobri glumci nikada ne pokazuju osećanja već ih kriju, jer ih tada kamera bolje vidi. Veliki glumac će se, tumačeći neki lik, smeјati u trenucima očajanja ili pokušati da ostane sasvim miran u najdramatičnijem trenutku svoga života. Oni slabi plaču u prvom i viču u drugom slučaju. Prepričavaju umesto da dopuste

priči da ona sama to otkrije.

Kao što vidiš, dopustio sam sebi malo profesorske slobode. Oprosti što ti govorim stvari koje sigurno dobro poznaješ ali razmišljam kako je, ipak, sreća u nesreći što je ovaj naš tiranin tako slab glumac, što je najobičniji šmirant. Ali zar to nisu bili svi diktatori pre njega, Mussolini, Hitler, Čaušesku i ostali? Barem oni koji su ostali zabeleženi na filmskoj traci, koji su iza sebe ostavili školske primere očajne glume.

Mora se naći neko ko će na prijemnom ispitu reći: „Pao si. Ovo što radiš nije ni za seosko pozorište.“

Pozdrav iz Trsta. **N**

P.S. Mali prilog iz delatnosti naše Službe:

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
Моб: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; Моб: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
Моб: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
Моб: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; Моб: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
Моб: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; Моб: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
Моб: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

ISTRAŽI RUŠEVINE. PROBUDI PROŠLOST.

Šta kriju
ruševine
nestalih
civilizacija?

Laguna
www.laguna.rs

UŽIVO IZ O2 ARENE, LONDON

PULP

Pop klasici pored Griničkog meridijana

Piše Aleksandar Šišić

Britpop ponovo pred vratima? Stvari koje nisam mogao ni da zamislim dešavaju se kao na traci. The Blur održava koncerte na Wembleyju, Pulp takođe ima koncerte i izbacuje prvi fenomenalni singl za novi album, Oasis na turneji... Hej, hej, polako. Tri-deset godina posle britpop vrhunca, Britanci, ali izgleda i ostatak sveta, i dalje žude za vokalista Damona Albarna, Jarvisa Cockera i Liama Gallaghera. Da li je to manjak dobre nove ponude, pa industrija vadi bendove iz naftalina, ili stvarna požuda za zvucima devedesetih, manje je važno. Važno je da najavljena dva koncerta, za jun 2025, grupe Pulp u londonskoj O2 areni, nisam hteo propustiti, kada sam već Albarna i ekipu propustio na Vembliju. Odlasci na koncert u London uvek predstavljaju neku vrstu muzičkog hodočašća.

Pulp se na scenu vratio tokom 2023. sa nizom svirki a nedavno i sa novim albumom. Iz tog razloga kofer, karte, pare za pivo i viski u povratku i naravno kišobrana bez, volim da kisnem. Lokacija O2 arena Severni Grinič, hm, sad kad razmislim, tu u blizini je i Grinički meridijan koji je osnova za određivanje vremenskih zona i geografske dužine širom sveta. Da li to britpop bendovi hoće nešto da nam poruče, da će se po njima ponovo meriti vreme?

London, standardno uživanje po gradu, upijam, sunčam se, ma nikad dosta,

obavezno do Borough marketa po klopnu, pa onda hvatam Jubilee line pravac North Greenwich. O2 arena je prostor koji je dosta dobar što se tiče akustike za koncerte, ne toliko dobar kao Royal Albert Hall ali svakako bolji od Alexandra

tim skok do jedne od četiri pesme sa albuma „This Is Hardcore“, pesma „Help the Aged“ uz malo rođendansko slavlje basisti Andrewu McKinneyju.

Pred izvođenje pesme „Tina“ sa novog albuma Jarvis Cocker zahvaljuje publici na priznanju da Pulp posle 27 godina ima ponovo LP koji je na prvom mestu top-liste. Bend zvuči savršeno, na bini nekih dvadesetak ljudi, od toga gudačka sekcija The Elysian Collective ima bar deset ljudi, čak i neka patina koja se navukla na Jarvisov glas mi prija i donosi neke nove slojeve zadovoljstva.

Pesmama „Farmers Market“, „This is Hardcore“ i „Sunrise“ Pulp zatvara prvi deo seta. Drugi deo počinje akustičnom, prelepom i intimnom verzijom pesme „Something Changed“, i tada su se već i hladni Englezi (mada se ne slažem sa ovom teorijom) rastopili. Ređaju se „Fear“, „O.U. (Gone, Gone)“, „Acrylic Afternoons“, a onda pet stencuga u glavu: „Do You Remember the First Time?“, „Mis-Shapes“, „Got to Have Love“, „Babies“, i „Common People“ sa predstavljanjem članova benda publici koja je na podu ili u vazduhu... birajte sami.

Na bis uz horsko pevanje publike i svih članova benda pesma „Sunset“ zatvara cert. Zavesa je spuštena, Jarvisu i ekipi naklon sa naše strane. Odlazak u noć, tačnije u red za metro, ili što bi rekao Koja, I'm queuning... every day... **N**

Pallacea na severu Londona. Uz uvodne video-radove i neizdrž od strane publike, Pulp koncert otvara svojim prvim singlom sa novog albuma, pesma „Spike Island“, slede takode dve nove pesme „Grown Ups“ i „Slow Jam“, i čini se odlično prihvaćene od publike.

Zatim tri udarca u glavu sa kultnog albuma „Different Class“: „Sorted for E's & Wizz“, zatim veliki hit „Disco 2000“ i „F.E.E.L.I.N.G. C.A.L.L.E.D. L.O.V.E.“... E tu se već ne zna ko je u čijem zagrljaju. Dobro je da nismo imali kiss cam kao na nekim drugim događajima. Za-

Klasični svet u malim zalogajima

URONITE U ŽIVOPISNI SVET ANTIČKE GRČKE I RIMA

Specijalno za Nedeljnik piše književnica i književna kritičarka Aleksandra Đuričić

Da je antički svet u gotovo sačuvanoj celovitosti ugrađen u temelje savremenih civilizacija, pretpostavljamo da nije sporno. Da vrlo retko svakodnevnica zapaža šta smo sve od antike nasledili, takođe nam se čini kao tačna tvrdnja. Iz najstarijeg živog jezika u Evropi, grčkog, stotine reči prešle su u gotovo identičnom obliku u druge jezike, zatim nauka, filozofija, umetnost, arhitektura, elementi rimskog prava preneti preko vizantijske civilizacije u savremene zakone... Nabranje bi moglo biti veoma dugačko, sve do filozofije poznih stoika koja u poslednje vreme stiće novu, osavremenjenu verziju i primenljivost pred svakodnevnim životnim iskušenjima.

Gde u tom obilju početi i kako čitaocu približiti uvodna saznanja o antičkom svetu, zapitao se istoričar Mark Danijels i sastavio hrestomatiju kratkih tekstova o religiji, umetnosti, nauci i istoriji grčkog i rimskog sveta. Uvodni deo posvećen je panteonu grčkih bogova koji su, promenivši imena, kasnije postali rimski, ali njihova antropomorfnost i posedovanje većine ljudskih osobina i još više mana pretočena u mitove, ostala je hiljadama godina inspiracija umetnosti, kao i deo brojnih hrišćanskih predanja.

Čak i dobro upućeni u materiju pronaći će u ovoj knjizi nešto što nisu znali, ili se podsetiti zaboravljenog gimnazijskog gradiva. Za one koji tek počinju ozbiljnije obrazovanje, tekstovi su dragoceni jer bude radoznalost za novim i širim informacijama, za čitanjem Homerovih epova ili odlomaka iz grčkih tragedija, zapisima Marka Aurelija ili nekim od Ovidijevih

KORISNO ŠTIVO

Na putu ka znanju i obrazovanju u pravom smislu reči ovakvi uvodnici su neophodni širokom krugu čitalaca, od ambicioznijih do onih koje će iznenaditi podatak da smo čak i giros i picu nasledili iz antičkog doba

stihova koji su iznedrili potonje pisce svih žanrova, a najviše dramskih dela i evropsko pozorište kakvo danas poznajemo. Tako Romea i Julije ne bi bilo bez priče o Piramu i Tizbi, genijalnog „Uliksa“ i Kazancakisovih dela bez „Odiseje“...

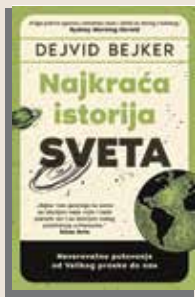
U jednom od svojih poznatijih eseja, Josif Brodski je zabeležio da „antika za nas postoji, mi za nju ne“. Naravno, drevni Grci nisu mogli videti budućnost, ali šire značenje ove rečenice je da se ceo bogati antički svet, ne samo dostignuća već i istorije ratova, osvajanja, surovosti robovlasništva, odnosa prema ženama... kroz obrazovanje i poznavanje tog doba svesno ali i nesvesno ugradio u savremenog čoveka. Zbog toga prepoznamo antičke statue kao da ih imamo u kući ili citiramo latinske izreke kao neprolazne mudrosti ali i dokaze sopstvene erudicije.

Na putu ka znanju i obrazovanju u pravom smislu reči ovakvi uvodnici su neophodni, čitljivi i pristupačni širokom krugu čitalaca, od ambicioznijih do onih koje će iznenaditi podatak da smo čak i giros i picu nasledili iz antičkog doba. **N**

Kako je svet stvorio Zapad Džozefina Kvin

„Kako je svet stvorio Zapad“ – ova smela, prelepo napisana knjiga redefiniše naše razumevanje zapadnog „ja“ i „civilizacije“ u kosmopolitskom svetu današnjice. Priča kaže da je Zapad izgrađen na idejama i vrednostima antičke Grčke i Rima, koje su nestale iz Evrope tokom mračnog doba, a zatim su ih ponovo otkrili renesansni humanisti. Ali šta ako to nije istina? **N**

Najkraća istorija sveta Dejvid Bejker

„Najkraća istorija sveta“ je sažet, ali sveobuhvatan pregled istorije univerzuma i od Velikog praska do danas sa posebnim osvrtom na istoriju naše vrste. Iako sažeta, knjiga pokriva širok spektar tema, od nastanka univerzuma, zvezda i galaksija, planeta i živog sveta na Zemlji, preko pojave čoveka i njegovog razvoja do globalizacije i tehnološkog napretka. **N**

Piše Hana Pišćević

Nojeva barka

Ri ja volimo da kampujemo, da putujemo i spavamo u našem autu u kom smo napravili drvenu konstrukciju koja se noću pretvara u krevet, iz koje se izvlači kuhinjica, a ispod svega toga je prostor za stvari. Otkad smo zajedno, tako idemo na more ili na planinu, a sad kad je tu i beba, trudimo se da ne propuštamo ni vikende.

Rodbina s obe strane čudom se čudi. Gledaju nas kao nekakve ludake ili hipike. U pola glasa govore da smo mazohisti a sad s bebom i sadisti. Postavljaju nam bezbroj pitanja s čijim odgovorima ne znaju šta da rade. Vrućina, komarci, vukovi, pauci. Plaše se a ne znaju ni sami čega tačno. Nude se da nam plate pristojan smeštaj.

Hotelska soba prosto zvuči sigurnije, bolje, udobnije. Plaše se manjka komfora koji sami sebi oduzimamo. Ne razumeju zašto želimo da se zguramo u mali prostor i da tako provedemo odmor. Naročito sada, kada više nismo samo nas dvoje već i ona, trinaestosećna beba.

Jedan auto, tri osobe i dva psa. Za njih je to nerazrešiva jednačina. To me uvek podseti na moju omiljenu situaciju kada je sestra naše prijateljice, gledajući grupu nas penjača na steni, iskreno pitala: „Je l' znate da ne morate?“ Ne morate da se mučite, da spavate u kolima, da kuvate na jednoj ringli, da vam sve stvari stoje iznad glave, da se tuširate iz kanistera, da nemate frižider ili klimu, ni dovoljno prostora da se noću okrenete u krevetu i da sve to radite s dva psa i bebom koja se i dalje noću budi milion puta?

To se sve pitaju naši dragi, dobri rođaci, a ponekad, ali samo ponekad i mi sami.

Recimo kad neko (čitajte R.) ostavi otvorenu mrežu pa završimo s punim autom, odnosno punom kućom, komaraca.

Ali onda se probudimo ujutru (izujedani) a kroz otvoren gepek nas pukne pogled na more ili na planine, jezero, šumu. Ona se smeje, stoji na tim malim bosim stopalima (jer jedino ona može da stoji unutra) i smeje se dok svojim nemuštim jezikom doziva pse, i naše i tuđe, koji se jure po pesku. Da opere zube, pa će im se pridružiti. Samo da se setimo gde su nam beše četkice. Večiti zaborav gde šta stoji a svaka radnja zahveća gomilu otvaranja i zatvaranja pregrada i fiokica, prekopavanja torbi, podizanja i spuštanja sedišta.

Ali, dok se neko pita što mučimo dete u tom malom prostoru, ja se pitam baš suprotno. Kakvu joj poruku šaljemo time što smo sve troje, ili petoro ako računamo i pse, sve vreme zbijeni u tako malom prostoru, u kome imamo samo onoliko koliko nam stvarno treba, a često i manje? Danas bezbroj puta ponovo gledam video koji sam napravila jedne večeri na kampovanju.

Nije onaj gde smo parkirani u pesku, gde nam maltene tabani dodiruju more, nije ni onaj gde nam planinčuge stoje ispred nosa dok u tišini prolaze krave, ni onaj gde nam kuća putujuća deluje utegnuto kao iz emisije 'MTV welcome to my crib'.

Da me neko pita šta je u videu, odgovorila bih: Ništa, sve. Nas dve u autu. Podignut gepek. R. kuva na plinskom šporetu na izvlačenje, iza njega zalazak na izmaku, sipa pirinač u šerpu. Beba sedi na krevetu, gleda u njega i u sve iza njega, u svoje dvorište. Šta joj više treba? Ovo nije pitanje. Čak ni retoričko. **N**

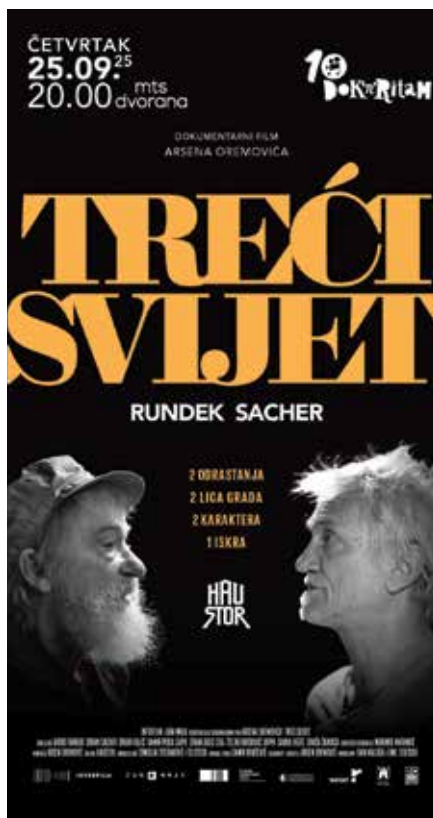
DOK'N'RITAM

O Rundeku, Divljanu, Gabi i Dragoljubu

Piše Sandra Rančić

Festival muzičkog dokumentarnog filma Dok'n'Ritam održaće se od 25. do 28. septembra na više lokacija – Jugoslovenska kinoteka, MTS dvorana, Dorćol Platz, Češki dom.

Gledaćemo filmove posvećene grupi Haustor („Treći svijet“), Vladi Divljanu („Iza osmeha“), Dragoljubu Đuričiću („Čovjek lavina“), bubnjaru koji je osim virtuoznog sviranja, slovio simbolom protesta u Srbiji devedesetih. Rad sa mladim bubnjarima i nedvosmisleni stav protiv nepravde bili su deo njegove svakodnevice sve do prerane smrti usled posledica kovid infekcije. Na programu su i filmovi o Zvonku Bogdanu („Ej, salaši“), Bubiši Simiću („Prvih 100 godina“), zatim o muzičarima koji sviraju na sahranama („Underground top-lista“), specifičnom umetniku Ivi Dimčevu („U paklu sa Ivom“) koji je HIV pozitivan, tokom kovid pandemije održavao koncerte na ulicama i u kućama raznih ljudi. Saradnja sa Češkim domom donosi premijeru filma „The Grand Finale of PSO“, a na zatvaranju festivala publika će imati prilike da po-

gleda film o Aniti Pallenberg, muzi sastava The Rolling Stones, a jedan deo programa biće posvećen nedavno preminuloj Gabi Novak.

Film Arsenia Oremovića „Treći svijet“ otvoriće jubilarno izdanje festivala. „Treći svijet“ nije klasična biografska priča, već filmska meditacija o kreativnom i ličnom odnosu dvojice osnivača zagrebačkog benda Haustor – Darka Rundeka i Srđana Sachera. Film istovremeno oživljava muzičku scenu bivše Jugoslavije i istražuje složeni dijalog dvojice kontrastnih autora, čiji je kreativni spoj iznedrio album „Treći svijet“ – jedno od najvažnijih izdanja ex-Yu roka. Film donosi i jedinstveno ponovno okupljanje benda u studiju, gde nastaje nova dub verzija pesme „Treći svijet“, koja je zapravo dijalog između Haustora tada i sada. Pesma postaje emocionalno i simbolično srce filma i poetske čarolije kreativnog para glavnih junaka. Film nije samo dokument o bendu, već i slika ljudi i grada. Magija svakodnevice i duh Zagreba pretočili su se u muziku, slike i tekstove koji su trajno obeležili prostor i vreme. **N**

16. Evropska noć istraživača – „U toku sa naukom“ u celoj Srbiji

Leteće perle koje prkose gravitaciji, sedam pločica mudrosti, razna putovanja u prošlost i budućnost, ali i kroz krvotok i nervni sistem, čelijske i arheološke ekspedicije, odgovorno korišćenje sverprisutne veštačke inteligencije, simulacije jedrenja, letenja i ronjenja, samo su neke od stotinu tema koje će pokriti najzujbudljivija noć nauke u Srbiji. Šesnaesta Evropska noć istraživača održaće se u petak 26. septembra, od 16 do 22 sata, u 16 gradova širom naše zemlje. Pod sloganom „U toku sa naukom“,

ovogodišnja manifestacija stiže u Beograd, Niš, Novi Sad, Kragujevac, Čačak, Kruševac, Suboticu, Smederevo, Pirot, Leskovac, Ranovac, Zaječar, Svilajnac, Kikindu, Šabac i Indiju, i upoznaće posetioce sa najnovijim naučnim saznanjima, predstaviti neka od fascinantnih otkrića i provesti kroz interaktivne radionice koje će pokazati koliko je nauka deo našeg svakodnevnog života. Od najmlađih radoznalaca do onih koji žele da probude dete u sebi, svi će biti u prilici da budu „u toku sa naukom“ – da razgo-

varaju sa istraživačima, zavire u njihove laboratorije i sami pokušaju da reše deo naučnih zagonetki. Kao i svake godine, programi će biti potpuno besplatni za posetioce. Evropska noć istraživača održaće se u Beogradu na nekoliko lokacija: u Evropskoj kući, gde će biti i svečano otvaranje manifestacije uz podršku Delegacije EU u Republici Srbiji, u Centru za promociju nauke, Muzeju nauke i tehnike, Etnografskom i Prirodničkom muzeju, Zoološkom vrtu, Češkom domu i TC BIG fešn. **N**

Lady Gaga

Lady Gaga, dobitnica 14 Grammyja, Oscara i Emmy nagrade, objavila je video za svoj novi singl „The Dead Dance“. Ovaj projekat označava njezinu prvu kreativnu saradnju sa vizionarskim rediteljem Timom Burtonom, koji je priču oživeo na lokaciji Isla de las Muriecas – meksičkom ozloglašenom Ostrvu lutaka. Filmski video kombinuje oštre crno-bele slike i nalete živopisnih boja, prepričući sablasne slike lutaka sa Gagininim moćnim nastupom. Video su producirali Gaga i Michael Polansky, zajedno sa Burtonom i Natalie Testom. Kostime je dizajnirala Colleen Atwood, a koreografiju potpisuju Parris Goebel i Corey Baker. Produciran od Lady Gage, zajedno sa Andrewom Wattom i Cirkutom, singl „The Dead Dance“ je deo soundtracka druge sezone Netflixove serije „Wednesday“, u kojoj se Gaga pojavljuje u cameo ulozi, kao misteriozna Rosaline Rotwood. Lady Gaga je podelila da je „inspiracija za ‘The Dead Dance’ bio raskid, i da je sve o tome kako se ponekad osećamo kada je gotovo, kako kraj veze može ubiti našu sposobnost da osećamo nadu u vezi sa ljubavlju. Pesma ima zaišta kul, funky beat. I tada postaje ne samo pesma o vezi već i o zabavi sa prijateljima, nakon što ste prošli kroz nešto teško i neverovatno. Jedva čekam da ljudi poslušaju pesmu“. Rane reakcije su pohvalile „The Dead Dance“. *Billboard* komentariše da je „sablasi“ i „electro pop banger“, sa „živahnim electro pop atmosferom iz 80-ih, vođena zabavnim klavijaturama i svetlim ritmovima bubanj mašina“. *Rolling Stone* ju je nazvao „uzbudljivom pop numerom“ sa „ozbiljnim ritmom spremnim za ples“, dok je NME istakao sablasnu, funky energiju, ukazujući na „zaraznu bas liniju, napete sintisajzere i kratke melodije električne gitare“. **N**

DELA KOJA SU ME OBLIKOVALA

Natalee

Beogradski rok festival
Dom omladine

SUNDER BOB ZA DOBRO JUTRO

Rođena sam 1997, u vreme kada su igrice tek dobijale treću dimenziju, a retko ko je u Svrilju imao kompjuter. Sećam se VHS kaseta „Mačke iz visokog društva“ i „Mač u kamenu“, dok smo na televiziji gledali Sunder Boba svako jutro.

MUZIKA

Kad sam dobila prvi kompjuter, uz njega je došla igra Neverhood – svet od plastelina praćen brutalnom muzikom. Komšinicima mi je stalno davala muzičke CD-ove: Guns'n'Roses, Jimi Hendrix, AC-DC, Sex Pistols. Mama mi kupuje gitaru, a profesor Darko otkriva mi blues i umetnike kao što su Buddy Guy, Vlatko Stefanovski, Točak iz Smaka. Knjiga Ex-Yu Rock Lira oblikuje moj muzički put, zajedno sa bendovima Azra, EKV, Zabranjeno pušenje.

SERIJE I FILMOVI

Humor me vodi kroz seriju „Mighty Boosh“, a film „Šutka – Book of Records“ i domaći režiseri poput Kusturice ostavljaju trag. Igre Oblivion, Skyrim, Witcher, Half-Life odvođaju me u neko drugo vreme.

BOSA NOVA, SAMBA, HIP-HOP

Alt bendovi iz detinjstva koje kasnije upoznajem u Beogradu: Autopark, Drum'n'Zez, KKN. Moj prvi bend u Beogradu Tvoakewa obrađivao je bosa novu i sambu: Jorge Ben Jor, Astrud Gilberto, Carlos Jobim. Prvi demo autorske pesme „Čao“ u studiju Đango Hi-Fi otvara svet hip-hopa, reggaea i funka gde se zaljubljujem u iskrenost i sirovost. Erikah Badu, James Brown, Kenrick Lamar, Bob Marley, ali i moderne R'n'B dive H.E.R., Jorja Smith, Cleo Sol, Mahalia, Little Simz, Noga Erez.

Ne slušate B92

Sretan juče na izlazu iz Maxija na Senjaku Dž. R.-a, umetnika... Priča o kraju svoje skejterske karijere. Posle pozdrava setim ga se iz devedesetih, iz Doma omladine, iz studija tadašnjeg radija B92. Mislim, nije da ga nisam video od tada, srećem ga često, žena mu iz istog kraja... Ali setio sam se ove scene jer sam razmišljao malo pre našeg susreta o radiju B92, pa i o njemu.

Ta scena kada lakiranih noktiju, kao frontmen nekog death metal benda stoji naslonjen na rešetkasta vrata radija na kojem su upravo čitali vesti. Tada su u istoj „radnoj organizaciji“, „preduzeću“, „firmi“... mogli raditi i urednici ozbiljnih vesti, kao i Dž. R., Ćirilo, Fleka... Neki drugačiji Beograd na drugačijem radiju kakav je bio nekadašnji radio B92.

POSLEDNIH NEDELJA, U JEKU SKORAŠNJE EPIZODE s medijima, opstanka i mogućeg gašenja jednog (i više) od njih, javili su se mnogi s pričom o nestanku B92. Zašto i kako? I da li preti isto i nekim današnjim medijima na kojima rade, zanimljivo, i neki s pokojne Devedesetdvojke. Ali paralele nisu moguće jer je ovaj medij takav kakav je bio, revolucionaran, avangardan. Revolucionarno vreme, a takode vreme pre tranzicije, dolaska kapitalizma, pipmetra, šerova, agencija... Beograd devedesetih pod sankcijama, Beograd koaksijalnog kablja u koji prodire voda i prekida prijem.

I muzika. Sećam se priče moje zubarke kako je jedna poznata ličnost i njena pacijentkinja tražila da se promeni stanica posle vesti B92 jer nije podnosila tu muziku. A to nije bio Štokhauzen već ono što se slušalo u svetu, okej, možda malo tvrđe. I jedan drugi radio koji je forsirao opoziciju devedesetih i izveštavao sa njenih mitinga i šetnji imao je slogan „isti onaj radio ali s ‘normalnom’ muzikom“. Ali Devedesetdvojka je ne samo puštala tu divnu muziku već je i objavljivala diskove i kasete srpskih bendova koji su bili veći nego ikada i svirali čak u domaćim halama, što danas deluje nerealno.

A ONDA JE POSLE 5. OKTOBRA došao kapitalizam, tranzicija, tržište... Više se nije moglo iz donacija, prešlo se i u novu zgradu u korporativnoj žili kucavici Novog Beograda. I tamo su (još neko vreme) dolazili Ćirilo i ekipa, ali sve je bilo drugačije.

Krenula je i TV, krenuo je i „Veliki brat“ što je nakostrešilo „pravovernike“ Devedesetdvojke. Ali trebalo je sada zaraditi, nema više fondova koji brane slobodu medija od svega pa i od prodiranja vode u koaksijalni kabl. **N**

Kome je sad do košarke

Kada se zemlja raspadala, kada smo se dovijali, kada je bio j...i rat, košarka je, sport je, ma čak je i fudbal bio tu. Nekada izlaz, a nekada jedino što nam preostaje

Pobede smo slavili bučno. Nisam bio ovde ispod balkona u leto 1995, ali i na udaljeno-sti od pet stotina kilometara, verujte, radost je bila eksplozivna, opipljiva, mokra od znoja i čekanja. Narednog jutra kupili smo sve novine i hodali sa slikama naših košarkaša u džepovima, kao da su amajlije – što i jesu bili; te jeseni počeu da treniram košarku i kupiću dres, beli sa plavim obrubom, Jugoslavija, broj 10, Đorđević, koji ću nositi sve dok ne postane žut sa crnim obrubom.

Zbog poraza bismo tugovali, samo isprva nije bilo poraza. Istina, u nekim bi se drugim sportovima dogodio poneki krah, ali svi su drugi sportovi bili manje važni, ne samo zato što smo u košarci bili najbolji. Cele Olimpijske igre gledaćemo u nekom malom stanu u Kotoru, za finale sam imao temperaturu, i činilo mi se, ma i sada mi se čini, da smo mi to njih u Atlanti zapravo dobili.

TEK U OVOM VEKU NAUČIĆEMO NA poraze. Ne odmah. Bila je 2002. kada sam upisao fakultet, i po mnogo čemu je to bilo poslednje pravo, poslednje srećno leto u mom životu; ne bi bilo takvo da nismo tukli Amere (opet?), i da nismo pobedili jadne Argentine – da smo bili malo manje naučeni na pobeđe, da smo bili malo više fer, mogli smo da kažemo da smo se tada zamerili karmi, ili makar da smo potrošili sve poene koje nam je onaj gore prosuo u vidu narandžastih lopti.

A neko bi drugi, opet, primetio da nam je išlo najbolje onda kada nam je bilo najgore. Kada se zemlja raspadala, kada smo se dovijali kako smo znali i kako nismo umeli u sankcijama, kada je bio j...i rat – dobro, nije rat bio ovde, ali je rat bio vrlo i ovde, if you catch my drift – košarka je, sport je, čak je i fudbal bio tu. Nekada izlaz, a nekada jedino što nam preostaje. Nekada nada, a nekada smokvin list, pa šta?

To bi, u najkraćim mogućim crtama, bio odgovor onima koji su – a ako ste kojom zlosrećom boravili po društvenim mrežama tokom i posebno nakon Evrobasketa (jer taj se turnir završio u subotu kasno uveče, nije li? Ovo sad je sve revijalni deo, ko druga noć Sunčanih skala), sreli ste ih ihaj-haj – govorili da nam ionako nije do košarke, da nam zemlja gori i da nije, možeš misliti, čak ni patriotski patiti zbog toga što evroligaški igrači nisu uspeali da pobeđu grupu rekreativaca iz zemlje hokeja, jezera i vodke.

Ma nije nego.

POSTOJI TEORIJA DA SAMO NESREĐENE, ILI makar nesrećne zemlje, rađaju velike sportske heroje, da se samo u tegobi stvaraju generacije koje imaju talenat, a posebno voljni momenat, a još posebnije inat, da pokore svet.

Ta teorija drži vodu u kafani neka tričetiri minuta, dok neko ne postavi sasvim razumno pitanje „A Španija?“, ali svejedno, nađimo se na tome da je takvim zemljama sport važniji nego nekim drugima. (Sport je, na stranu naša trvenja, i *objektivno* važan, i što brže ova planeta ide u propast, to je bitnije ko će, neposredno pred planetarni pičvavaj, da bude prvak sveta u fudbalu. U koje pare da će da budu prokleti *Nijemci*?)

Te 2000. godine slavili smo zlato odbojkaša – oni su se još od Atlante malo šlepali na račun košarkaša, i neka su, šteta je samo što je tadašnji selektor dobar deo svoje harizme prodao ovim nepomenicima – između dva izborna kruga od kojih se drugi nikada neće desiti; *onaj* potez Vanje Grbića bio je jednako ikoničan kao i bager ispred Skupštine.

Još unapred, 2006. godine na Svetском prvenstvu u fudbalu igrala je reprezentacija zemlje koja ne postoji. Srbija i Crna Gora razdružile su se me-

sec dana ranije, ali je javnost, ne samo sportska, pratila repku kao je sve u redu; zapravo, i bilo je tako jugoslovenski, pardon tako srpskokrnogorski, što je glavna tema bila da li je to selektor pozvao svog sina i zašto.

Još unatrag? Nedavno sam se zatekao u Narodnoj biblioteci Srbije, na stolu u čitaonici debeli kompleti Politike, Ekspresa i Večernjih novosti iz juna 1990. godine. Datum je 27, slike su iz Sarajeva, koje je celo na ulicama, i slave Ivicu Osima, i slave Dragana Stojkovića Piksija, slave kao da sutra postoji. Kolega Miladinović, stručnjak za pobune, revolucije i sportske paralele u Nedeljniku, reći će i da je tokom najveće panike režima, u jeku studentske pobune 1968, Jugoslavija zastala da gleda kako Džaja dribla Engleze – zašto su sva trojica sportskih heroja pomenutih u poslednja tri pasusa, *well*, posrnuli? – a u onaj mitski Montevideo, dodaje i to, išlo se i u vreme šestojanuarske diktature.

NARAVNO DA NAM JE I OVOG poznog leta do košarke; zapravo, bilo nam je do košarke baš zato što su nam tukli decu svake noći i što nismo mogli samo da živimo košarku, jer nikada na ovim prostorima nismo mogli da živimo samo košarku.

A onda su tu bili i snovi: o zlatu, naravno, ali i o onome što bi došlo posle zlata, samo da je u Rigi bilo drugačije. Imao sam špurijus i glasno agitovao po Nedeljniku da će se taj izliv emocija moći uporediti sa onim od pre tačno trideset leta, i da će ta plima sreće moći da preplavi, zgromi i da jednom zasvaga da poništi smrdljivo šatorsko naselje ispred Skupštine, ne samo zato što bi nam smetalo da se svi poperimo ispod onog balkona.

Ovakom, poraze ćemo, sada kada smo na njih svikli, nastaviti da slavimo u tišini. **N**

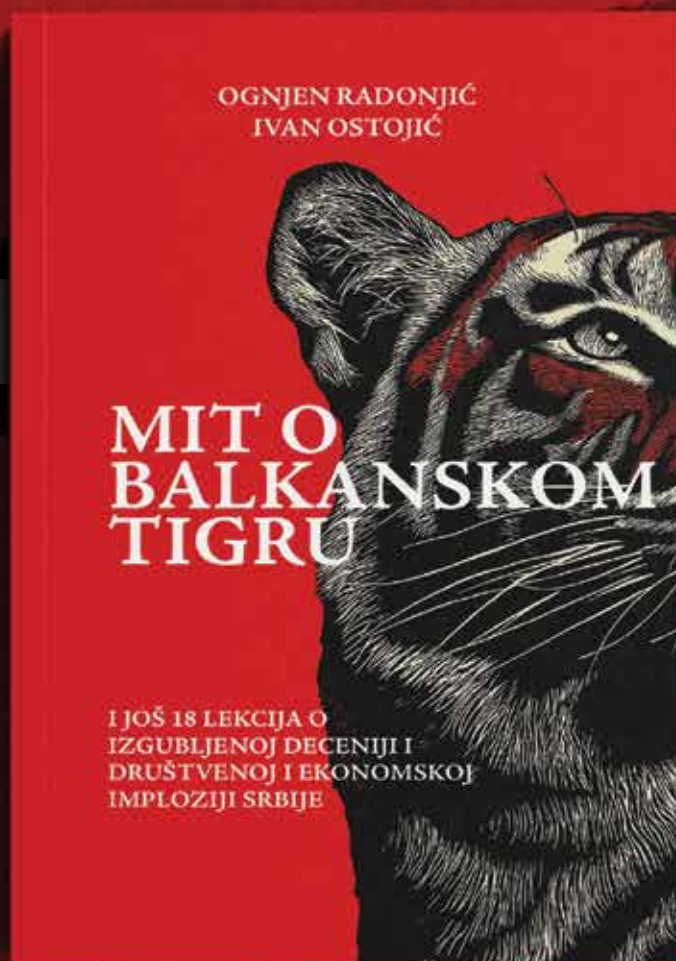
HIT KNJIGA

MIT O BALKANSKOM TIGRU

I još 18 lekcija o izgubljenoj deceniji
i društvenoj i ekonomskoj imploziji Srbije

NARUČI ONLINE na
NEDELJNIK.RS

ILI KUPI U SVIM BOLJIM KNJIŽARAMA

VELIKA ANALIZA O
POSLEDNJIH 30 GODINA
SRPSKE EKONOMIJE
I DETALJNO UPUTSTVO KAKO
DA SE STVARI PREOKRENU

Pišu **profesor Ognjen Radonjić**
i jedan od najvećih srpskih stručnjaka u inostranstvu **Ivan Ostojić**

Dokumentovano i nepristrasno
svedočenje o jednom vremenu
dvojice izuzetnih autora.

Profesor Miodrag Zec

Za sve ljude koji ne negiraju
činjenice ova knjiga bi mogla
da bude pravo prosvetljenje.

Profesor Ivan Vujačić

Prva knjiga koja daje nadu
i uputstvo kako da napravimo srećno
društvo koje Srbija zaslužuje.

Profesor Dejan Šoškić

OVDE SADA

HATJE DA OSIGURAMO
TU AVANTURU

Kupi putno osiguranje online na generalisr.rs

